

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı

Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dalı

**İMAM HATİP ORTAOKULU ÖĞRENCİLERİNİN
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR DERSİNE İLİŞKİN
DEĞERLERİNİN İNCELENMESİ**

Nurşen EROĞLU

Yüksek Lisans Tezi

Van, 2019

İMAM HATİP ORTAOKULU ÖĞRENCİLERİNİN BEDEN EĞİTİMİ VE
SPOR DERSİNE İLİŞKİN DEĞERLERİNİN İNCELENMESİ

Nurşen EROĞLU

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Muzaffer SELÇUK

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı

Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Van, 2019

KABUL VE ONAY

Nurşen EROĞLU tarafından hazırlanan “İmam Hatip Ortaokulu Öğrencilerinin Beden Eğitimi ve Spor Dersine İlişkin Değerlerinin İncelenmesi” başlıklı bu çalışma, 14/06/2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Vedat ÇINAR (Başkan)

Dr. Öğr. Üyesi Muzaffer SELÇUK (Danışman)

Dr. Öğr. Üyesi Fatih ERİŞ

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylım.

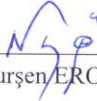

Doç.Dr. Fuat TANHAN
Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kağıt ve elektronik kopyalarının Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim/Raporum sadece Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi yerleşkesinden erişime açılabilir.
- Tezimin/Raporumun ..... Ay süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

14/06/2019

Nurşen/EROĞLU

TEŞEKKÜR

“İmam Hatip Ortaokulu Öğrencilerinin Beden Eğitimi ve Spor Dersine İlişkin Değerlerinin İncelenmesi” adlı tez çalışmamın her bölümünde yardımlarını ve desteklerini esirgemeyen değerli danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Muzaffer SELÇUK’a, Doç. Dr. Mehmet GÜLLÜ’ye ve kardeşim Fatma ÖTER’e, teşekkür ederim.

ÖZET

EROĞLU, Nurşen. *İmam Hatip Ortaokulu Öğrencilerinin Beden Eğitimi ve Spor Dersine İlişkin Değerlerinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Van 2019.

Bu araştırmanın amacı İmam Hatip Ortaokulu öğrencilerinin beden eğitimi ve spor derslerine ilişkin değerlerini bazı değişkenlere göre incelemektir.

Araştırma modeli olarak genel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırma grubunu 2017-2018 eğitim ve öğretim yılında Van İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı imam hatip ortaokullarında öğrenim gören 300 erkek ve 329 kız olmak üzere toplam 629 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak Akif ve Güllü'nün 2017 yılında geliştirdikleri "Beden Eğitimi ve Spor Dersi Değer Ölçeği (BESDÖ)" kullanılmıştır. Veri analizlerinde Kruskal Wallis Testi ve Mann Whitney U Testi kullanılmıştır. Anlamlılık düzeyi olarak 0,05 seçilmiştir.

İmam Hatip Ortaokulu öğrencilerinin farkındalık değer ortalama puanı $x=4,45$ (1-5 minimumu-maksimum); Sağlıklı yaşam ve beslenme değer ortalama puanı $x=4,11$, Sporda dayanışma değeri ortalama puanı $x=4,27$, sporda saygı değeri ortalama puanı $x=4,26$, milli kültür ve beraberlik değeri ortalama puanlarının $x=3,74$ ve spor kültürü değeri ortalama puanının $x=3,91$ olduğu bulunmuştur. Öğrencilerin cinsiyetleri, yaşları, sınıfları, okul takımı oyuncusu olma, spor kulübünde oynama düzeylerine göre değerler puanları arasında anlamlı fark vardır. Ancak öğrencilerin ailelerinin aylık gelirleri, kardeş sayıları, yaşanan yere göre değer puanları arasında anlamlı fark yoktur.

Yapılan araştırmada; İmam hatip okullarında okuyan öğrencilerin beden eğitimi dersine yönelik değer puanları yüksek bulunmuştur. İmam Hatip Ortaokulu öğrencilerinin beden eğitimi dersine yönelik en yüksek değer puanını farkındalık değeri alırken, onu dayanışma, saygı, sağlıklı yaşam ve beslenme, spor kültürü ve son olarak milli kültür ve beraberlik değeri izlemiştir. Erkek öğrencilerin, beden eğitimi dersine yönelik değer puanlarının kız öğrencilere göre daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Yaşa göre beden eğitimi dersi değer puanları yaşları ilerledikçe düşmektedir. Okul takımında oynayan öğrencilerin spor kültürü değeri okul takımında oynamayan öğrencilere göre daha yüksek çıkmış ve anlamlı fark görülmüştür.

Spor kulübünde oynayan öğrencilerin üç değer alanı olan spor kültürü, dayanışma ve sağlıklı yaşam değerlerinde anlamlı fark bulunmuştur. Öğrencilerin yaşadıkları yere göre ilçede yaşayan öğrencilerin lehine, il de yaşayan öğrencilere göre, farkındalık değerinde anlamlı bir fark bulunmuştur. Öğrencilerin aylık gelirine göre beden eğitimi ve spor dersi ile ilgili değerlerinde anlamlı bir fark bulunmamıştır. Öğrencilerin kardeş sayılarına göre beden eğitimi ve spor dersi ile ilgili değerlerinde anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Anahtar Sözcükler

Beden Eğitimi Dersi, İmam Hatip Ortaokulu, Değerler Eğitimi.

ABSTRACT

EROĞLU, Nurşen. *Analyzing the values of physical education and sports class of imam hatip secondary school students*, Master Thesis, Van 2019.

The purpose of this work is investigating the values of imam hatip secondary school students to physical education and sports class according to some variable factors.

As searching method general survey model was used. The research group was gathered by totally 629 students (300 boys and 329 girls) who have been studying in imam hatip secondary schools dependent to Van directorate of national education during 2017-2018. In the research as data collection tool the BESDÖ (physical education and sports class value scale) was used which is improved by Akif and Gullu. At data analysis Kruskal walls testing and Mann Whitney U testing were used. For the relevance level 0'05 was chosen.

It is founded that Secondary school students awareness value average score is $x=4,45$ (min 1 max 5); heathy life and diet value average score is $x=4,11$, cooperation at sports value average score is $x=4,27$, expectation at sports value average score is $x=4,26$, national unity and solidarity value average score is $x3,74$ and sports culture value average score is $x=3,91$. There are differences among values average scores according to students gender, age, class, being a member of school team, performing level at school club. However, there is not any difference between value scores of students families monthly budget, number of siblings, the place that they live in.

In this research the value scores to physical education and sports class was founded high. Among imam hatip secondary school students the highest score belongs to awareness value then cooperation, respect, healthy life and diet, sports culture, and finally national unity and solidarity follows in sequences. Male students alum scores to the physical education and sports class is higher than female students. It's observed that as they grow up the values scores getting decreased. The students sports culture value scores who take part in school team is higher than the other students who never take part in school team. The meaningful difference is understood when you look at the students value scores taken part in school team such as healthy life, sports culture, cooperation.

It is obviously observed that the students value of awareness Living in sub provinces higher than the students living in provinces. It is not founded that according to student parents monthly budget hast got notable difference on value of physical education and sports class. Also number of siblings don't have an important affect on the value of physical education and sports class.

Key Words

Physical education and sports class, imam hatip secondary school, values education.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
BİLDİRİM	ii
TEŞEKKÜR	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR	xi
TABLolar	xii
1. BÖLÜM: GİRİŞ	1
1.1. Problemin Durumu	1
1.2. Araştırmanın Önemi	7
1.3. Varsayımlar	8
1.4. Sınırlılıklar	9
1.5. Tanımlar	9
2. BÖLÜM: GENEL BİLGİLER	10
2.1. İmam Hatip Okullarının Kısa Tarihçesi	10
2.1.1. İmam Hatip Okullarının Açılması	10
2.1.2. İmam Hatip Okullarının Kapatılması	11
2.1.3. İmam Hatip Kurslarının Açılması.....	11
2.1.4. İmam Hatip Okullarının Yeniden Açılması.....	11
2.2. Değer	12
2.2.1. Değer Tanımı	12
2.2.2. Değerlerin Özellikleri	15
2.2.3. Değerler Eğitimi	16
2.2.4. Değerler Öğretiminde Yaklaşımlar.....	20
2.2.4.1. <i>Değerlerin Doğrudan Öğretimi (Telkin) Yaklaşımı</i>	21
2.2.4.2. <i>Değerleri Belirginleştirme (Değer Açıklama) Yaklaşımı</i>	22
2.2.4.3. <i>Ahlaki Muhakeme Yaklaşımı</i>	23
2.2.4.4. <i>Değerlerin Gizli Öğretimi (Örtük Program) Yaklaşımı</i>	24
2.2.4.5. <i>Bütüncül Yaklaşım (Adil Topluluk Okulları)</i>	24
2.2.5. Değer Analiz Yaklaşımı.....	25

2.2.5.1. Değerler Sınıflaması.....	26
2.3. Beden Eğitimi ve Spor	35
2.3.1. Beden Eğitimi ve Sporun Tanımı	35
2.3.2. Beden Eğitimi ve Sporun Önemi	37
2.3.3. Beden Eğitimi ve Sporun Faydaları.....	38
2.3.4. Beden Eğitimi ve Sporun Fiziksel Gelişime Etkisi	38
2.3.5. Beden Eğitimi ve Sporun Psikomotor Gelişime Etkisi.....	39
2.3.6. Beden Eğitimi ve Sporun Zihinsel Gelişime Etkisi	40
2.3.7. Beden Eğitimi ve Sporun Sosyal Gelişime Etkisi	41
2.4. Beden Eğitimi ve Sporda Değerler	42
2.4.1. Sporda Etik İlkeler	42
2.4.2. Fair-Play' in (Sportif Erdem) Tanımı ve Kapsamı	45
2.4.3. Olimpik Değer	46
2.4.4. Milli Eğitim Programlarında Değerler Eğitimi.....	47
2.4.4.1. Liselerin Seçmeli Spor Dersi Öğretim Programında Yer Alan Değerler.....	48
2.4.4.2. Beden Eğitimi ve Spor Dersi Ortaokul Öğretim Programında Bulunan Değerler (2017 yılı)	48
2.4.4.3. Beden Eğitimi ve Spor Dersi Lise Öğretim Programında Bulunan Değerler (2017 yılı)	49
2.4.4.4. Beden Eğitimi ve Spor Dersi Ortaokul Öğretim Programında Bulunan Değerler (2018-2019 Eğitim-Öğretim Yılı).....	49
3. BÖLÜM: MATERYAL VE METOD.....	52
3.1. Araştırma Metodu	52
3.2. Evren ve Örneklem	52
3.3. Veri Toplama Aracı	52
3.4. Veri Çözümleme Teknikleri.....	54
3.5. Araştırmanın Etik Boyutu	55
4. BÖLÜM: BULGULAR.....	56
5. BÖLÜM: TARTIŞMA.....	69
6. BÖLÜM: SONUÇ VE ÖNERİLER.....	77
6.1. Sonuç	77

6.2. Öneriler	78
EKLER.....	93
Ek-1: Veri Toplama Aracı.....	93
Ek-2: İl Milli Eğitim Müdürlüğü Anket Uygulama Onay Yazısı	94

KISALTMALAR

N	: Kişi sayısı
X	: Aritmetik ortalama
Ss.	: Standart sapma
Sd	: Serbestlik derecesi
Min /Max	: Minimum / maksimum
Ort.	: Ortalama
p	: Anlamlılık düzeyi
İHO	: İmam Hatip Ortaokul
DÖGM	: Din Öğretimi Genel Müdürlüğü
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı

TABLOLAR

Tablo 1.	Nelson'a Göre Değerler Sınıflaması	26
Tablo 2.	Kahle Göre Değerler Sınıflaması	27
Tablo 3.	Spranger'e Göre Değerler Sınıflaması	28
Tablo 4.	Çavdarıcı'ya Göre Değerler Sınıflaması (Çavdarıcı, 2002).....	29
Tablo 5.	Elizur ve Sagie'e Göre Değerler Sınıflaması (Doğan, 2007).....	30
Tablo 6.	Rokeach'a Göre Değerler Sınıflaması.....	31
Tablo 7.	Schwartz'ın Değerler Sınıflaması	34
Tablo 8.	Seçmeli Spor Dersi Değerleri (Lise 10 ve 11.sınıflar)	48
Tablo 9.	Programda Başlıca Öne Çıkan Değerler	49
Tablo 10.	Programda Başlıca Öne Çıkan Değerler	49
Tablo 11.	Öğrencilere Kazandırılması Amaçlanan Değerler	50
Tablo 12.	Ölçeğin Alt Faktörleri ve Madde Sayıları	52
Tablo 13.	Ölçeğin Değerlendirme Tablosu	54
Tablo 14.	Bağımlı Verilerin Çarpıklık ve Basıklık Değerleri	54
Tablo 15.	Cinsiyetlerine Göre İmam Hatip Ortaokulu Öğrencilerinin Beden Eğitimi Dersine İlişkin Değerlerinin İncelenmesi.....	56
Tablo 16.	Yaşlarına Göre İmam Hatip Ortaokul Öğrencilerinin Beden Eğitimi Dersine İlişkin Değerlerinin İncelenmesi	57
Tablo 17.	Sınıflarına Göre İmam Hatip Ortaokulu Öğrencilerinin Beden Eğitimi Dersine İlişkin Değerlerinin İncelenmesi.....	59
Tablo 18.	Okul Takımında Oynama Durumlarına Göre İmam Hatip Ortaokulu Öğrencilerinin Beden Eğitimi Dersine İlişkin Değerlerinin İncelenmesi	61
Tablo 19.	Spor Kulübünde Oynama Durumlarına Göre İmam Hatip Ortaokulu Öğrencilerinin Beden Eğitimi Dersine İlişkin Değerlerinin İncelenmesi	63
Tablo 20.	İkamet Ettikleri Yerlere Göre İmam Hatip Ortaokulu Öğrencilerinin Beden Eğitimi Dersine İlişkin Değerlerinin İncelenmesi.....	64
Tablo 21.	Ailelerinin Aylık Gelirlerine Göre İmam Hatip Ortaokulu Öğrencilerinin Beden Eğitimi Dersine İlişkin Değerlerinin İncelenmesi	66
Tablo 22.	Kardeş Sayılarına Göre İmam Hatip Ortaokulu Öğrencilerin Beden Eğitimi Dersine İlişkin Değerlerinin İncelenmesi.....	67

1. BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Problemin Durumu

Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde kurulan ve ortaöğretim sistemi içerisinde kökleşmiş eğitim kurumlarından olan İmam Hatip Okulları, halkın dini ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla imam ve hatip yetiştirmek üzere mesleki eğitim programlarının uygulandığı eğitim-öğretim kurumlarıdır.

Bu eğitim kurumları, 3 Mart 1924 tarihli Tevhid-i Tedrisat Kanun'unun din eğitimini düzenleyen 4. maddesine dayanılarak kurulmuştur. 13/10/1951 tarih ve 601 sayılı Müdürler Komisyonu Kararının 17/10/1951 tarihinde dönemin Millî Eğitim Bakanı Tevfik İleri tarafından onaylanması üzerine ilkokula dayalı, öğrenim süresi dört yıl olarak öğretime başlamıştır. 1954-1955 ders yılında birinci devre mezunlarını verince ikinci devresi üç yıl olarak açılan ve böylece yedi yıl süreli ve bütün oluşturan imam hatip okulları Türk Eğitim tarihinde ki yerini almıştır.

1958 yılından 1961'e kadar, Ortaöğretim Genel Müdürlüğü tarafından idare edilmiş ve 10/07/1961 tarih ve 104 sayılı Bakanlık mucibi ile Din Eğitimi Müdürlüğü kurulmuş olup, Bakanlık bünyesinde iş ve işlemleri bu müdürlükçe yürütülmüştür. Okullardaki olumlu değişimler üzerine, 29/04/1964 tarihli ve 26540 sayılı Bakanlık mucibi ile "Din Eğitimi Müdürlüğü", "Din Eğitimi Genel Müdürlüğü" ne dönüştürülerek idari yapısı genişletilmiş, (Ayhan, 2014) ve 13 Kasım 1983 tarihli ve 179 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Din Eğitimi Genel Müdürlüğü, Din Öğretimi Genel Müdürlüğü olarak değiştirilmiştir (Din Öğretimi Genel Müdürlüğü, 2018a).

Din Öğretimi Genel Müdürlüğü; nitelik merkezli bir anlayışla, Anadolu imam hatip liseleri ve imam hatip ortaokullarında, çocuklarımıza, gençlerimize yaşadıkları çağın gereklerine uygun bilgi vermeyi, bu bilgiyi kullanacak beceriler kazandırmayı hedefleyen ve bu yönde çalışmalar yapmayı hedefleyen bir kurumdur. Aynı zamanda, İnsanlığın dünya barışına her zamankinden daha fazla ihtiyacı olduğu günümüzde

öğrencilerimizin milli, manevi ve ahlaki değerlere sahip çıkan, öz kültürüyle bütünleşmiş, farklı kültürlerle de barış içinde olan, ülkemize ve insanlığa faydalı olacak bireyler yetiştirmek de yine bu kurumun hedefleri arasında yer almaktadır. (Din Öğretimi Genel Müdürlüğü, 2018b)

1973 tarih ve 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanun'u ile 2012 tarih ve 6287 Sayılı Kanun kapsamında okullarımızda Temel İslam Bilimlerine ait dersler ile birlikte fen ve sosyal bilimler dersleri de verilmeye devam etmektedir. (Din Öğretimi Genel Müdürlüğü, 2018c)

Değerler; davranış biçimlerini, insanları ve olayları analiz etmek için asıl unsur olarak hizmet üretirler (Halstead ve Taylor, 2000).

Değerler insanın doğal ve toplumsal çevresine yön veren ölçütlerdir. Kişilerin hayatlarına çeşitli manalar yükleyerek bu manaların sebeplerini analiz etmeye çalışırlar. Kişilerin sahip oldukları değer yargıları, bireylerin özelliklerini doğrudan etkilemektedir. Değerler sistemi insanların yaşamda deneyimledikleri tecrübeleri yansıtarak yaşam üzerinde doğrudan etki yaratır. Değerler sistemi, bireylerden nasıl davranmaları gerektiği nasıl davranmamaları gerektiğinden hareketle ödül-ceza durumlarını ortaya çıkararak bir çeşit toplumsal kuralları belirler (Fichter, 2006).

Bireyler bu toplumsal kuralları paylaşarak yaşamını idame ettirmek üzere toplumsal düzenin işlemesine katkıda bulunur. Toplumsallaşmanın içerisinde birey, toplumun amaçlarını, ahlakını, ülkülerini, kendisinden beklenen davranış kalıplarını benimser ve kişiliğini oluşturur. Doğan'ın (2006) yapmış olduğu çalışmasından çıkan sonuçta 22 kişilik öğrenci grubunun kendilerinin; farkındalığı yüksek, yalan ve hile gibi davranışlarda bulunmayan dürüst bireyler olarak yetiştirilmelerini istedikleri görülmüştür. Buradan hareketle öğrencilerin eğitim sistemi içerisinde değerler eğitiminin var olması ve geliştirilmesi sağlanarak değerlerin sistem içerisinde yer alması gerekliliği ortaya çıkar.

Çocuğun davranışına yön veren birçok faktör bulunmaktadır. Bu faktörlerin başında değer olduğu varsayılırsa bu öğretimi aile tek başına gerçekleştiremez. Etkili değer eğitimi çocuklarımızın alacağı eğitim öğretim sistemi içerisinde değer bilincinin oluşturulması önemini gündeme getirmektedir. Dünya üzerinde giderek artan bir şekilde

büyüyen ve toplumsal yapıyı bozan davranışların, sosyal ve siyasi sorunların oluşturduğu şiddet ve hoşgörüsüzlükten etkilenmektedir. Çoğu ülkede ebeveynler, eğitim sistemi içerisinde rol alan bireylerin, toplumsal düzenin bozulmasına neden olan sorunlarla baş etmelerinin yolunu etkili bir değerler eğitimi ile mümkün olacağı kanaatinde dirler (Tillman, 2000). Yüzyıllardır üzerinde yaşadığımız Anadolu toprakları insanlığın varoluşundan bu yana büyük gerginliklere neden olmadan farklı inanç ve kültürlerin bir arada yaşamasına imkan vermiştir. Fakat her geçen gün bu hoşgörü iklimi giderek azalmakta ve toplum huzurunu bozan birçok olay görülmektedir. Bu olaylara bakıldığında kişilerin yeterince eğitilmedikleri ve değer yargılarını yitirdikleri görülmektedir. Bu nedenle toplumun geleceğine yön verecek ana unsur olan çocuklarımızın alacağı eğitim sistemi içerisinde, değer bilincinin oluşturulması önem arz etmektedir.

Çocuk anne karnından itibaren sevildiğini hissetmekte ve annenin duygu durumu ve ebeveynlerin göstermiş oldukları iç yönelimlere göre tepki verdiği gözlenmektedir. Çocuk bebeklik döneminden itibaren ilk başta anne ve babasından hissetmiş olduğu duygularla kendisinin değerli bir varlık olduğunun kanaatine varır. Kaliteli bir aile ortamı çocuğun değer kazanma sürecinde ilk basamağı oluşturur. Daha sonra ahlaki gelişim meydana gelir. Bu da çocuğun yaşantısını oluşturduğu duygusal ve sosyal gelişimi ile bağılı olarak gelişme gösterir. Bu nedenle her çocuk okul öncesi dönemde deneyimlemiş akranlarından farklı değerlerle okula başlar. Bu değerleri yaşantısı boyunca etkileşimde kaldığı her birey gruplarında öğrenmeye devam eder. Burada okulun rolü daha fazladır. Çünkü değerler öğretilir ve öğrenilebilir olgulardır. Birçok mütefekkir öz saygının; aile sevgisinin yanında iyi bir eğitim ile kazanılacağını söyler. Eğitim öncelikle evde başlasa da planlı ve programlı olarak okullarda uygulanmaktadır. Okulda ilk basamak okulöncesi eğitim döneminde başlar. Bu dönem çocuğun tüm hayatına yön veren en kritik zamanlardan biri olması yönünde oldukça önemlidir. Bireyin henüz çocuk yaşta evde başlayan deneyim ve bilgi kazanımı, kazanılmış olan bu değerlerin itiyat haline getirilmesi ve davranışın kazanılarak pekiştirilmesi ancak okulda alınan eğitimle sürdürülebilir olmaktadır (Aydın, 2010).

Okuldaki eğitim, çocukların kazanmış olduğu değerlerle yetinmeyip, tıpkı bir bina inşa eder gibi çıkılan her bir kata yeni bir tuğla eklemek gibi bu değerlerin üzerine

inşa ederek, çocukların kendi değer gelişimleri üzerinde fikir edinmelerini, değerlendirmelerini, yaşam tarzı haline getirmelerini ve davranışa dönüştürmelerini sağlamaktadır (Halstead ve Taylor, 2000).

Değer eğitimi, çoğu gelişmiş ülkelerin tartışma konularından biridir. Değerler konusunda farklı fikirler ve değerlendirmeler yapılsa da buluşulan ortak nokta gelecek nesillere aktarılması ve davranışa dönüştürülmesi düşüncesindedir (Tozlu, 1992). Değerlerin eğitim serüveninin içinde yer alması, toplumun sonraki nesillere aktarmak istediği kültür, ekonomi, siyaset vb. alanlarda bireyin kendini geliştirip yaşadığı topluma aidiyet duygusu hissetmesi ve toplumun bir üyesi olması için sosyalleşmesini sağlar. Öğrencilere, çağın benimsediği değer dışında yüzlerce yıldır süregelen insani değerlerin arzı ile bu bilgi birikimlerini kullanarak karar almaları sağlanılabilir (Tezgel, 2006).

Temel değerlerin kazandırılması amacı; Milli Eğitimin programları incelendiğinde görülmektedir. Türk Milli Eğitim Temel Kanunu başlangıcında, sağlıklı gelişmiş ve dengeli karaktere sahip kişiler yetiştirmek, toplumunun değerlerini benimseyen ve sahip çıkan, tüm yönleriyle kendini geliştiren kişiler yetiştirmekten bahsedilmektedir (Ekşi, 2003).

Değerler eğitimi cumhuriyet döneminde eğitim programları içerisinde yer almasına rağmen programdan bağımsız olarak 2005'te ilk kez tüm programlara dahil edilmiştir (Türk, 2009). 2010 yılında yayımlanan bir genelge ile 2010-2011 eğitim-öğretim döneminden itibaren tüm okullarda uygulamaya başlanılmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yayımlanan 2010/53 sayılı genelge ile değerler eğitiminin kapsamı şu şekilde ifade edilmiştir. "Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının yayınladığı öğretim programlarının tamamında değerlere yer verildiği açıkça görülmektedir. Toplum huzurunun sağlanması ve insanların sosyal hayat içerisinde yer bulması yönünde direkt katkısı bulunan değerlerin tüm öğretim programları içinde yer alması gerekmektedir. Bu bağlamda öğrencilere, adaletli, hoşgörülü, yardımsever, çalışkan, duyarlı, estetik, misafirperver, vatansever, sorumlu, ahlaklı, temiz ve sağlıklı olmaları adına değerler kazandırılması yönünde çalışmalar yapılmaktadır." (Yücekaya, 2017).

Sanchez (1998) günümüzde değerler eğitiminde önem verilmesi gereken şartlardan birinin, toplumsal yapıyı büyük ölçüde etkisi altına alarak geniş halk kitlelerine ulaşılmasında oldukça etkili bir kitle iletişim aracı olan medya kuruluşlarının çalışmaları sonucunda ortaya çıkan ve aslolan kültüre yeni anlamlar kazandıran popüler kültür olduğunu anlatmak istemiştir. Kitle iletişim araçlarının değişik değer yargıları arasında tercih yapmaya zorlayan yayınları ve yazıları, öğrencilere okul içerisinde kazandırılması istenilen kültürün, yerleştirilmesinde ve davranışa dönüştürülmesinde zorluklar oluşturmaktadır. (Yazıcı, 2006).

Genel eğitimin tamamlayıcı unsurlarından birisi olan beden eğitimi ve spor dersi, öğrencilerin gelişim özelliklerini dikkate alarak çok yönlü gelişmesinde rol alacak bireyler yetiştirmeyi amaçlayan bir kişilik eğitimidir. Bunun yanı sıra milli ve kültürel değerlere sahip, gelişen dünya ve değişen teknoloji karşısında üretebilen, çalışkan kişiler yetiştirmek üzere kişilik gelişiminde de bir araç olarak karşımıza çıkmaktadır (Aracı, 2001).

Ülkemizde beden eğitimi dersinin zorunlu ders saati ortaokullarda haftada 2 saattir. Buna ek olarak haftada iki saat öğrencilerin seçmeli ders tercihlerine göre spor ve fiziki etkinlikler dersi yer almaktadır. Bunların dışında öğrencilerin tercihi ve beden eğitimi öğretmenin istemesi ile haftada altı saat herhangi bir branştan ders dışı faaliyet yapılmaktadır. Yine öğretmen isteği ve öğrencilerin tercihiyle haftada en az 2 saat destekleme ve yetiştirme kursu verilebilmektedir. Fakat İmam Hatip Ortaokullarında beden eğitimi dersi 2017/2018 eğitim-öğretim döneminde 5, 6, 7 ve 8. sınıfta bir saat 2018/2019 eğitim-öğretim döneminde yapılan değişikliklerle 5. sınıflarda iki saat 6, 7 ve 8. sınıflarda bir saat şeklinde düzenlenmiştir. (Din Öğretimi Genel Müdürlüğü, 2018d)

Yine İmam Hatip Orta Okullarında seçmeli ders sayısı 4'tür ve çoğunlukla seçme hakkı öğrenciye tanınmadan okul idareleri tarafından belirlenmekte ve seçmeli fiziki etkinlikler dersi seçilmemektedir. Hafta sonu ve hafta içi açılan Destekleme ve Yetiştirme Kursları okul yöneticilerin müdahalesi ile mihver derslere diğer branş öğretmenlerinin öğrenci yönlendirilmesi ile Beden eğitimi ve spor kursları ya açılmamakta ya da ders saati az verilmektedir. Öğrencilerin beden eğitimi dersi ile kazanabileceği değerler için uygulanmakta olan ders saatleri yetersiz kalmaktadır.

Ortaokullar ve İmam Hatip Orta Okullarındaki bu ders saati farklılıkları öğrenci ve öğretmen açısından dezavantaj oluşturmaktadır.

Bireye verilecek eğitimin yanında, kazandırılabilir değer algısı beden eğitimi ve spor dersinde öğrencilerin bu derse gösterdikleri tutum sonucunda değer eğitiminde alınabilecek geri dönüş yüksek olacağı düşüncesinden yola çıkılarak, İmam hatip okullarının “milli, manevi, ahlaki ve insani değerlere sahip, kendi kültürüyle bütünleşmiş, farklı kültürlerle barışık, ülkesine ve insanlığa faydalı olma idealine sahip bireyler yetiştirmek.” vizyonundan hareketle beden eğitimi dersinde öğrencilerin değerler eğitimi konusunda düşünceleri merak edilmektedir. (Din Öğretimi Genel Müdürlüğü, 2018b)

Beden eğitimi ve Spor dersinin öğrencinin çok yönlü gelişimine etkisinin yüksek olduğu bilinmekle birlikte, kullanılan öğrenme-öğretme tekniklerinin çeşitliliğinin öğrenmeyi kolaylaştırması beden eğitimi dersinin önemini arttırmaktadır. Bunun sonucunda beden eğitimi ve spor dersinde değer eğitimi kazanımının yüksek katkı sağlayacağı varsayılmaktadır.

Ülkemizde sporun çeşitli alanlarda sağladığı yararları ile ilgili birçok çalışma yapılmıştır. Ancak beden eğitimi ve spor dalında değerler eğitimine yönelik çalışmaların yeterli olmadığı gözlenmiştir. Özellikle beden eğitimi ve sporun insana kazandırılabilir ahlaki kurallar, tercihler, istek ve arzular yani duyuş alanını içeren bireyselliğın önemini ortaya çıkaran yaşantı ile olumlu yaşantı oluşturmasını sağlayan çalışmaların spor psikolojisi ve tutum araştırmalarına yönelik olduğu görülmektedir.

Bu çalışma ile İmam Hatip Ortaokullarında öğrenim görmekte olan öğrencilerin beden eğitimi dersine ilişkin değerlerini bazı değişkenlerle incelenmesi hedeflenmiştir. Bu kapsamda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

İmam Hatip Ortaokullarında eğitim gören öğrencilerin beden eğitimi dersi ile ilgili değerleri ve bu değerlere ilişkin cinsiyet, yaş, sınıf, okul sporlarında oynama, spor kulübünde oynama veya oynamama durumlarına göre değer farklılıkları araştırılmaya çalışılmıştır. Aynı zamanda anne babanın öğrenim durumu, öğrenci ailelerinin gelir durumu, kardeş sayısı, yaşadıkları sosyal çevre yapısının beden eğitimi dersine ilişkin değerleri arasında fark var mıdır soruları araştırılmıştır.

1.2. Araştırmanın Önemi

Öğretim programlarının perspektifini değerler oluşturmaktadır. Bu değerler ananelerimiz ve mazimiz içinde köklenip gövdesi ve dallarını besleyerek bu günümüzü ve geleceğimizi şekillendirmek üzere uzanmaktadır. İnsanın bazı temel özelliklerini oluşturan değerlerimiz, yaşamımızda karşılaşılan sıkıntılarla baş etmede ve sorunları çözmeye kolaylık sağlamaktadır. Toplumda değerlerin benimsenmesi davranışa dönüştürülmesi kuşkusuz toplum yapısını olumlu etkileyecektir. Bu nedenle eğitim sistemimiz, her bireye ayrı ayrı uygun ahlaki kararlar alma ve alınan bu kararların davranış olarak gösterme yetisi kazandırmayı amaç edinmektedir. Eğitim sistemimiz sadece akademik yönden gelişmeyi sağlayan yapı değildir. Bireyin bir bütün olarak gelişimini desteklemek birincil görevi olarak yer aldığından gelecek nesillerin değer, alışkanlık ve davranışlarını etkileyip yön vermelidir (MEB, 2018a).

Eğitim sistemi, değerleri yerleştirme ve davranışa dönüştürme amacını uygulanan eğitim programı içerisinde yer alan öğretim programıyla yapar. Ülkemizde eğitim kademelerinde değer eğitimi konusunda çalışmalar sınırlıdır. Milli eğitim kurumlarında yürütülen çalışmaların yanı sıra akademik içerikli yapılan çalışmaların bu konu hakkında farkındalığın artırılması ve bu konuda yaşanan sorunlara ilişkin öneriler geliştirilmesinde önem arz etmektedir. Kapkın vd. (2017) değerler konusunun ele alındığı akademik çalışmalardan anahtar kelimesi “değerler eğitimi” olan lisansüstü tezler incelenmiş ve bu tezlerin toplamının 113 çalışma olduğu görülmüştür. Değerler eğitimi alanında yapılmış olan bu 113 çalışmanın lisansüstü düzeyde yapılan toplam çalışmalar içerisinde çok az bir kısmını teşkil etmektedir. Veriler incelendiğinde bu alanda yapılan araştırmaların büyük oranının son 5 yıl içinde yapıldığı gözlemlenmiştir. Yapılan bu 113 çalışmanın büyük çoğunluğunun yüksek lisans tezi olduğu belirlenmiştir. Yapılan çalışmaların konu bakımından daha fazla edebi eserler içindeki (öykü, hikaye, roman, şiir vb.) değer algısına yönelik olduğu tespit edilmiştir. Çalışmalar öneriler bakımından incelendiğinde sonuç olarak değerler eğitimine yönelik en fazla önerinin eğitim yöneticilerine yapıldığı, çevreye (medya, sivil toplum vs.) yönelik önerilerin ise en az olduğu, değerler eğitimi alanında daha çok çeşitli eserlerdeki (şiir, hikaye, mesnevi, roman, öykü, safahat) değer türlerini (sevgi, saygı, hoşgörü vb.) inceleyen ve ön plana çıkaran çalışmalara rastlandığını ortaya koymuştur.

Beden eğitimi dersi açısından değer çalışmaları ise çok azdır. İmam Hatip Okullarının vizyonu içerisinde yer alan milli, manevi, ahlaki ve insani değerlerin aşılması hususunda yapılan düzenlemelerin amacına ulaşma düzeyi yetersizdir. Özellikle çocukların doğrudan yer aldığı ve ailelerin de katılımının sağlandığı çalışmaların gerçekleştirilmesi değerler eğitimi konusundaki eğitsel ve toplumsal farkındalığa daha fazla katkı sağlayacağı düşünülmektedir (Din Öğretimi Genel Müdürlüğü, 2018b).

Değerler eğitimi beden eğitimi ve spor dersi kapsamında ve öğretim programı içerisinde kazanımlarda yer alması ve uygulanması, bu dersin öğrenciler tarafından sevilmesi nedeniyle davranışa dönüştürülmesi spor kültürü içerisinde öğrenciye verilmesi önem arz etmektedir (Güllü ve Yücekaya, 2017).

Bu çalışma ile beden eğitimi öğretmenleri değerlerin beden eğitimi dersi içinde kazandırabileceği konusunda yardımcı olabilirler. Program geliştirme ve öğretim yöntem ve teknikleri uzmanları beden eğitimi ve spor dersi ile değerlerin hangisinin daha iyi aktarılacağı konusunda beyin fırtınası yapabilir ve bu alanda yapılan araştırmalar incelenerek fikir sahibi olunabilir ve öğretim programlarına katkı sunabilir. Eğitim sistemimizin 2023 vizyonunda yer alan İmam Hatip okullarının kuruluş yapısına uygun bireyler yetiştirmede de öncül olarak iyi bir insan yetiştirme yer almaktadır (MEB, 2018b).

Bu nedenle tüm derslerde olduğu gibi beden eğitimi dersinde de değerlerin öğrenciye spor kültürüyle aktarılması gerekliliğini ortaya koyması açısından dikkate değer olmaktadır.

1.3. Varsayımlar

Araştırmada veri elde etme yöntemi olarak “Beden Eğitimi ve Spor Dersi Değer Ölçeği” kullanılmıştır. Kullanılan ölçek İmam hatip ortaokulu öğrencilerinin beden eğitimi dersine ilişkin değerlerini yeterli düzeyde ölçmeye imkan sağlamaktadır.

Araştırmada kullanılmış olan ölçeği öğrencilerin samimi, içten ve açık yüreklilikle cevaplandıkları varsayılmaktadır.

1.4. Sınırlılıklar

Bu çalışma Van Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı ilçelerde 2017-2018 eğitim-öğretim yılında öğrenim gören İmam Hatip Ortaokulu öğrencilerinin verdikleri cevaplarla sınırlıdır.

1.5. Tanımlar

Beden eğitimi: Genel eğitim olayının bir evresi olan beden eğitimi, insanın hareket potansiyeli ve harekete karşı oluşan etkiler ve bu etkilere dayalı olarak ortaya çıkan, bireysel davranış değişiklikleriyle ilgilidir.

Beden eğitimi dersi: Beden eğitimi dersi, hareket öğreniminin yanında, yeteneğin ve fiziksel uygunluğun, sağlıkla ilişkili ve fiziksel aktivite ile ilgili algının geliştirilmesidir (Graham, 1987).

Değer: Davranışlara kılavuzluk eden ilkeler ile temel inançların bütünü olan değerler, davranışların olumlu ya da olumsuz olduklarını anlamamızı sağlayan standartlardır (Halstead ve Taylor, 2000).

2. BÖLÜM

GENEL BİLGİLER

2.1. İmam Hatip Okullarının Kısa Tarihçesi

2.1.1. İmam Hatip Okullarının Açılması

Eğitim tarihimizde her alandaki faaliyetler, okulların açılması, kapatılması, müfredat programlarının belirlenmesinde fert ve toplum ihtiyaçları ve beklentileri, kültürel değerlerimizin yeni nesillere kazandırılması gibi temel konularda kararlar alınıp uygulanırken, konunun uzmanlarının görüşleri yeterince dikkate alınmamaktadır.

Türkiye’de ki Din eğitimi ve öğretimi kapsamına giren programlardaki değişimler ve gelişmeler ülkenin siyasi gelişimine göre şekil aldığından ülkenin örgün-yaygın din eğitimi tespit edilememektedir (Ayhan, 2014).

İmam-hatip okullarındaki tarihi gelişim süreci, toplum ve devlet arasındaki ilişkinin tam bir yansımasıdır. Bir milletin siyasi anlamda yaşadığı gelişme ve geçirdiği süreçlerin imam hatip okullarının açılıp kapanmasına yansıması ancak bu kadar belli olabilir. Toplumsal yapıda meydana gelen olumlu değişimlerle var olan darbeler sonucunda tekrar kapatılma durumu ile karşı karşıya gelen, koruma arka çıkma duygusuyla sembol halini alan ve artık coğrafya da yaşayan insanların bir bölümünün hüviyeti kimliği haline gelen imam-hatip okullarının geçmişi ile ilgili araştırmalar yapıldığında yaşanılan durumların gerçekliği ve süreçleri daha çok netleşip anlaşılacaktır. İmam Hatip okullarının tarihi Cumhuriyet tarihi kadar eskidir. Hatta Osmanlı Devleti’nin son döneminde imam-hatip okullarının ilk örneklerine rastlanmaktadır. Osmanlı Devletinde Medresetü’l-Vâizîn okulları 1912 yılında açılmıştır. Bu okulların açılma amacıyla, İslâm dininin geniş bir çapta insanlara aktarılması dini bilgilerin verilmesi için vaizlerin yetiştirilmesidir. İmam-hatip yetiştirilmek üzere Medresetü’l-Eimme ve’l-Hutebâ Okulu 1913 yılında açılmış, sonrasında bu okullar birleştirilerek “Medresetü’l-İrşad” adını almış ve günümüz imam-hatip okullarının çekirdeğini oluşturmuştur (Akpınar, 2015).

Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun çıkmasıyla dönemin Maarif Vekili Vasıf Çınar'ın emriyle Mayıs 1924'te medreseleri kapatılmış ve yerine İstanbul Dâru'l-Fünûn'un açılmıştır. Bu kuruma bağlı olarak ilahiyat fakültesi ile imam-hatip mektepleri açılmıştır. Yaklaşık beş yüz medrese kapanmış ve bugünkü manadaki imam-hatip okullarının tarihi başlamıştır (Ayhan, 2014). 1924-1925 öğretim yılında, sayıları 26'ya inmiştir. Kütahya, İstanbul dışındaki tüm imam ve hatip okulları 1926-1927 yılında kapatılmıştır.

2.1.2. İmam Hatip Okullarının Kapatılması

Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun kabulüyle başlayan süreç 1927-1930 yılına kadar yalnızca iki mekteple eğitime devam etmiş ancak çeşitli nedenlerle 1930 yılında bu mektepler tamamen kapatılmıştır. İlahiyat fakültesinin 1933 yılında kapatılmasıyla birlikte yurt genelinde dini eğitim veren başkaca kurum kalmamıştır (Doğan, 2006).

2.1.3. İmam Hatip Kurslarının Açılması

Zengin (2003), çeşitli sebepler gerekçe gösterilerek kapatılınca artık ülkede dini hayatın gereklerini yerine getirecek, insanlara kılavuzluk edecek imam, hatip, vaiz gibi kişilerin yetişemediği tespit edilmiştir. Toplum içerisinde karşılaşılan sorunlardan biri olarak da artık cenaze, defin iş ve işlemlerini yapacak neredeyse kimsenin bulunamayacağı gerekçe gösterilmiş ve halkın isteği ile 1949 yılında imam-hatip kursları açılmıştır. Bu kursların süresi 10 ay olarak belirlenmiş ve ülkenin genelinde sadece 10 tane açılmıştır. Bu kurslarda yalnızca dini dersler değil aynı zamanda Tarih, Türkçe, Coğrafya Gibi derslere de yer verilmiştir.

2.1.4. İmam Hatip Okullarının Yeniden Açılması

1949 yılından 1951 yılına kadar devam eden imam hatip kursları 1951 yılında dört yıllık ortaokul düzeyinde eğitim veren imam-hatip okulu olarak değiştirilmiştir. 1954-1955 eğitim-öğretim dönemi sonunda bu okulların ilk mezunlarını vermelerinin ardından üç yıllık lise kısımları da açılmış oldu. Böylelikle imam hatip okulları, 4 yıl ortaokul üzerine üç yılı lise olmak üzere toplam yedi yıllık öğretim süresi ile eğitim

vermeye devam etti. 1959 yılında lise mezunlarının bir üst eğitim kurumuna devam edebilmeleri için Yüksek İslam Enstitüleri eğitim-öğretim hayatına başladı. 12 Mart 1971 muhtırası ile bu okulların orta kısımları kapatılarak lise düzeyinde dört yıllık eğitime geçildi. İmam Hatip okulları ilk hukuki dayanağını Tevhid-i Tedrisat Kanununun dördüncü maddesiyle almıştır. Türk milletine hitap edecek, kültürlü, olgun, imam ve hatiplerin yetiştirilmesinin sağlanması amaçlanarak İmam Hatip okulları kurulmuştur. Toplumun beklentisi de din yönden hizmetlerini yerine getirecek elemanların yetişmesidir. Tüm çabalara rağmen 1998 yılındaki sayısal verilerde meslek liselerinde öğrenim gören öğrenci sayısı 192.718 iken imam hatip liselerinin bu rakam içerisindeki oranı %21'dir. Genel lise ve meslek lisesi mezunlarına üniversite giriş sınavında aynı katsayıların son olarak uygulandığı 1998 yılında her beş meslek lisesi öğrenciden biri imam hatip lisesi öğrencisi olmuştur (Ayhan, 2014).

İmam hatip liselerinin sayısı 2001 yılında 600'dü. 2002-2003 yıllarında İmam hatip liselerinin sayısı önce 558'e sonra 536'ya düştü. Bu okullarda öğrenim gören öğrenci sayısı da 64 bin 534 oldu. Meslek lisesi ve imam hatip lisesi öğrencilerini 1998 yılından bu yana mağdur eden farklı katsayı uygulaması 20 Temmuz 2009 tarihinde Yükseköğretim Kurulu Kararıyla kaldırıldı (Ayhan, 2014).

30 Mart 2012 tarihli ve 6287 sayılı Kanun'la (4+4+4 diye bilinen kanun) İmam Hatip Ortaokulları 15 yıl aradan sonra tekrar açıldı. Bugün sayıları 2700'lere ulaşan İmam Hatip Lisesi ve İmam Hatip Ortaokullarında bir milyonun üzerinde öğrenci öğrenim görmektedir. 4+4+4 uygulaması ile en önemli değişikliklerden biri, halkın isteği doğrultusunda ortaokul kısımlarının yeniden aktif hale gelmesidir. Yapılan düzenleme ile MEB Talim ve Terbiye Kurulu 25/06/2012 tarihli ve 69 sayılı kararıyla ortaokullarda tüm sınıf düzeylerinde seçmeli olarak haftada iki saat Kur'an-ı Kerim, Hz. Muhammed'in Hayatı ve Temel Dini Bilgiler dersleri eklenmiştir. Belirtilen dersler liselerin tüm sınıf düzeylerinde haftada iki saat olarak seçilebilir hale getirilmiştir (Çelik vd., 2013).

2.2. Değer

2.2.1. Değer Tanımı

Değer kavramı ile ilgili bilimsel ve felsefik açıdan birçok tartışma ve araştırma yapılmasına rağmen, değerlerin içeriğine ilişkin henüz tam bir veriye ulaşılamamıştır. Bazı zaman dilimlerinde değerın özneı birer nitelik taşıdığı, nesnel bir temele dayandırılmadığı ileri sürülmüştür. Araştırmacıların çoğu değerleri değişik kavramlar ile ilişkilendirerek izah etmeye çalışmış ve bu kavramın çok değişi disiplinlere girmiş olmasının bu kavramın tanımının yapılmasını güçlendirdiğı görüşünü savunmuşlardır. Her bilim dalı değer kavramının tanımını yaparken kendisini ilgilendiren alan ile ilgili boyutu seçmiş, incelemiş, kendisini ilgilendirmeyen alan göz ardı edilmiştir. Bu nedenle genel kabul gören bir tanım üzerinde fikir birliğı sağlanamamıştır (Akt: Ulusoy ve Dilmaç, 2016).

Değer ile ilgili yapılan tek bir tanım yoktur. Çeşitli alanlarda yapılan çalışmalar değerın birden fazla tanımını olabileceğini göstermiştir.

Znaniğki tarafından ilk defa 1918 yılında sosyal bilimlere kazandırılan değer kavramı, “valere” kökünden türetilmiştir ve Latince “kıymetli olmak” veya “güçlü olmak” anlamlarına gelmektedir (Bilgin, 1995).

İstilah olarak “değer” objeleri, insanları, fikirleri, durumları ve hareketleri iyi, kötü, istenen, istenmeyen vb. yargıları oluşturan standartları ve ilkeleri ifade etmektedir (Halstead ve Taylor, 2000).

Değer, insana özgü olanakları, amaca uygun şekilde gerçekleştirmek üzere yardımcı olmaktadır (Kuçuradi, 1971).

Değerler, bireylerin hayatlarında seçimler yapmalarına kılavuzluk eder. Birey, yaşam içerisinde edindiğı deneyimler ile birlikte kendi değer sistemini oluşturur ve böylece oluşturduğu kişisel sistem yaşanan toplum içerisindeki bireyin diğer üyelerle paylaştığı kültür tarafından şekillendirilir (Bradshaw vd., 2001).

Silah (2000) değeri, kültürün belirli bir parçası ve ona anlam veren kriterler olarak tanımlar.

Doğan (2007) değeri, bir grubun ya da bireyin ölkü olarak kabul gördüğü var olma tarzı olarak yorumlamıştır.

Çağlar (2005) değerleri, kişilerin fikir, tutum ve davranışlarını sergilerken bir ölçüt olarak ortaya çıkan kültürel öğeler olarak ifade edilebileceğinden bahsetmiştir.

Çelikkaya (1996) değeri; bir toplum, siyasi kültürel hukuksal, dinsel felsefik yani her açıdan kabul edilmiş, benimsenmiş ve yaşatılmakta olan her türlü sezgi, düşünce, eylem kural ya da değerler olarak tanımlamıştır.

Güngör'ün (2010) ifadesiyle değer; bir şeyin arzu edilip, edilmemesi konusundaki inançtır.

Tezcan (1974), değerlerin tüm kültürlerle ve topluluklara anlam ve ehemmiyet kazandıran ölçütler olduğunu belirtmiştir.

Toplumsal yaşamda düzenin sürdürülebilmesi sadece kanunlara uymakla yeterli değildir. Yasaların dışında toplumun sürdürülebilir, yaşanabilir bir hale gelmesi noktasında geçmişten günümüze kadar gelmekte olan değerler, gelenek ve görenekler de toplumsal yaşam da düzen oluşturmada öncül olarak görülmektedir. Yani geçmişten günümüze insanlığın ortak değerlere göre yaşamını idame ettirmesine, toplumsal düzenin korunmasına, sağlıklı, mutlu bireylerin yetişmesine ve toplumun sürdürülebilir kültürünün oluşmasına imkan sağlamaktadır. Toplumsal değerler, toplumların kimliklerinin işaretidir, hangi kültürün hangi coğrafyayı temsil ettiği aittliği sonucunda gösterdiği eylem insan davranışlarının temellerini oluşturur.

Değer öğretilbilir olmasının yanı sıra öğrenilebilir bir olgudur. Çağımızda eğitim sisteminde Değerler Eğitimi'nin üzerinde durulmakta, okul çatısı altında öğrencilere nasıl ulaşılacağı ve değerlerin nasıl aktarılması konusunda çalışmalar yapılmaktadır. Toplumsal düzeni yaşanabilir hale getiren temel değerler olan sevgi, saygı, yardımseverlik, hoşgörü, adalet, dürüstlük vb. konuları bünyesinde bulunduran eğitim programları geliştirilmeye başlanmıştır. Yalnızca programın içerisinde soyut bir şekilde kalması yeterli değildir, değerler yaşantıyla öğrenilir. Bu nedenle sadece bilgi düzeyinde kalmamız yeterli olmayacaktır. Yaşamda edinilen tecrübe ve bilgi birikimleri değerlerin yaşam içinde de uygulamalara da ihtiyaç olduğunu göstermektedir (Dökmen, 2002). Beden eğitimi ve spor dersinde öğrencilerin sergilediği oyunlar, hareketler, etkinlikler değerler eğitimi için önemli bir araçtır. Bu araçlarla bir taraftan eğlenirken diğer taraftan değerler öğretimi gerçekleştirilebilir. Beden eğitimi dersinin çocuklarda

yarattığı olumlu etki ve bu derse olan ilgilerinde istifade edilerek değer eğitimi ders içerisinde kendine ve arkadaşına karşı saygı, oyun içerisinde yardımlaşma ve birlikte hareket etme, liderlik, estetik duyguların geliştirilmesi, milli kültürün spor aracılığıyla kazanılması, cesaret, dostluk, kazanma ve kaybetme sonucunda olumlu duygu aktarımı, sabırlı davranabilme ve başarmak için sonuna kadar mücadele etme isteği, oyun ve sportif etkinliklerin özünü teşkil eder (Kuter, 2012).

2.2.2. Değerlerin Özellikleri

Ekonomik ve sosyal gelişmeler toplumsal yapıyı doğrudan etkilemektedir. Bununla ilintili olarak toplumun her yönden gelişmesi ve içinde yaşadığı bireylerin bu gelişmelere ayak uydurmada ki uyumu önemlidir. Bu önemli uygunluk sosyolojik ve siyasi başarıya yönelik toplumun iyi tanınmasını ve bununla birlikte değerlerin detaylı bir şekilde incelenmesini icap ettirmektedir (Kağıtçıbaşı ve Kuşdil, 2000; Çetin, 2004).

Değerlerin içeriğine ilişkin özelliklerinin bilinmesi, daha iyi anlaşılmasına yardımcı olacaktır.

Değerlere ilişkin özellikleri sıralamak gerekirse;

1. Değerler aynı zamanda inançlardır. Ancak bütünüyle herkes tarafından genel geçer görülmeyebilmektedir. Eyleme dönüştüklerinde duyguları etkileyebilmektedir.
2. Değerler, bireyin hedefleri ve bu hedeflere ulaşabilme noktasında etkisini gösteren eylem çeşitleriyle bağlantılıdır.
3. Değerler, türsel davranış ve durumların üzerindedirler. Örneğin, saygı değeri, tüm sosyal etkileşimlerimizde geçerlidir.
4. Değerler, eylemlerin, bireylerin ve olguların tercih edilmesini veya değiştirilmesine yön veren ölçümler olarak fonksiyon görürler.
5. Değerler yüklendikleri öneme göre kendi içlerinde sıralanırlar. Bu sıralama değer önceliklerini belirlemektedir.
6. Değerler değişime açık yapıdadır. Ortaya çıkacak yeni ihtiyaçları karşılamak üzere zamana bağlı değişiklikler gösterebilirler (Kağıtçıbaşı ve Kuşdil, 2000).

7. Değerler, var oldukları kültürlere göre değişir. Hatta var olduğu kültürlerin içinde bile ayrılık gösterebilirler. İki farklı toplum aynı değere sahip olabilir ancak bu değerlere yükledikleri anlam nedeniyle öncelikleri farklı olabilir. Örneğin Eskimo toplumlarında da karı-koca arasındaki sadakat ve misafirperverlik gibi kültürel değerler gözlenmektedir. Ancak bu toplumlar için misafirperverlik sadakatten önce gelen daha önemli bir değerdir. Bu türde bir davranış başka bir toplumda kabul edilmez bir durumdur (Reboul, 1995).

Fichter değerlerin paylaşılabilir olduğunu, kişilerin düşüncelerine bağlı olmadığını, ihtiyaçların karşılanması ve toplumsal huzurun korunması için ciddiyle yaklaşılması gerektiğinden bahsetmiştir. Bireylerin değerlere yükledikleri anlamlara göre hareket ettikleri hatta bu uğurda savaştıklarını ve bireyler arası anlaşmayı gerekli kıldığı için kavram olarak diğer değerli objelerden soyutlanabilir olduğu görüşünde bulunmuştur.

2009 yılında Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Programında değerlerin özellikleri aşağıdaki gibi ifade edilmiştir.

- Değerler toplumlar ve kişiler tarafından kabul edilen ve benimsenerek birleştirici olan olgulardır
- Yaşanılan ortamda halkın sosyo-kültürel gereksinimlerini karşıladığı ve kişilere yararına olduğu için inanılan ölçütlerdir.
- Kişilerin zihninde var olan ve yapacakları eylemi yönlendiren harekete geçiren isteklerdir.
- Değerler kuralları da içerir. Kural ve düzgülerden farkı düzgülerin daha genel ve elle tutulur bir nitelik taşımasıdır (Turan vd., 2014).

2.2.3. Değerler Eğitimi

Değerler eğitiminin tarihsel süreci araştırıldığında, eğitim ve öğretimin bir parçası olması gerektiğine ilişkin düşünce birlikteliği akla gelmektedir. Fakat bunun nasıl olacağı ile ilgili çok az düşünce yer almıştır. Değişik alan uzmanlarını da içine alan bu konu günümüzde sofistike bir düşünce halini alırken, çağdaş eğitim bugünkü plüralist ortak değerini muhteva olarak almıştır. Bu fikre karşı fikirde olanların

savundukları sav ise, var olan sistem savunulduğu zaman diğer değerlerin doğrudan ya da dolaylı olarak beğenilmemesi takbih edilmesi kaçınılmaz olmaktadır. Kompleks ortamlara değer sisteminin nasıl yerleştirilebileceğini anlamak için, kendilerine özgü okul kültürlerinin içine yerleştirmeye çabalayan ve bunu yaparken hangi izlemleri uygulayan, taharri düzenlemelerin, etkinliklerin içine girmek gereklidir (Harris, 1991).

Değer eğitimi ile ilgili alanda yapılan akademik çalışmalara bakıldığında karakter, vatandaşlık ve ahlaki eğitim gibi farklı tanımlara rastlanılmaktadır. Yapılan incelemelerde değer eğitimi hangi çeşit yaklaşımla ifade ediliyor olursa olsun toplum düzeyinde yaşanan değişimlerden etkilendiği ve eğitimin önemli bir parçası olduğu gözlenmektedir. Veugelers ve Vedder (2003)'e göre dünyada değer eğitimi kapsamında 1950'li yıllarda topluma intibak düşüncesi öne çıkarken, 1960'larda kişilerin önemi ait olduğu topluluğa merbutiyet demokrasinin ve eğitimin gelişmesi konuları eşlik etmiştir. 1980'lerde ise yöntem ve araca yönelik fikirlerin ön plana çıkmasıyla değer eğitimi önemini koruyamamıştır. 1990'lı yıllarda ise kişilerin sahip olduğu değerleri belirlemesi gerektiği düşüncesine uzun süre önem verilmiştir. Topluma hâkim olan değerlerin zaman içinde değişime uğraması, değer eğitimine yönelik uygulamalarda çok çeşitliliğe vurgu yapılmasına sebep olmuştur (Balcı ve Yelken, 2013).

Eğitimin yapısı içerisinde değerlerin yer alması önem arz etmektedir. Toplumsal kalınma ve refah, kültürel bilginin geleceğe aktarılması sosyalleştirilmesi, toplum içinde ait olunup kabul görmesi birtakım değerlerin eğitim sistemi kanalı ile verilmesini gerektirmektedir. Değer eğitimi ile öğrencilere popiliteye sahip kültürden ayrı olan geçmişteki insani değer kazanımına sahip ve edindiği tecrübeleri ile kültürümüzü genç nesillere okul kültürü içerisinde işlenip aktarılması sağlanmaktadır (Tezgel, 2006).

Değerler eğitimi bir kazanım girişimi olarak düşünülmektedir. Bireylerin bilinçli olarak aktarmaya çalıştıkları süreçlerdir. Bireyleri değer eğitimi konusunda bilinçlendirmek için örtük öğrenme yönteminin dışında doğrudan değer bilgisi eğitim çatısı altında verilme sürecidir (Hökelekli ve Gündüz, 2007).

Yaklaşımlar farklılık arz etse de değer eğitimi toplumsal yapıdaki değişim ve kültürden etkilenmektedir. Var olan kültürel miras geleceğe aktarılırken çeşitli değişimlere ve öncelik durumlarında farklılıklara uğrayabilir.

Sokrates eğitimin amacının, sosyal olgular içinde inaksal, zihni açık, erdemli ve evrensel doğrulara inanan kişiler yetiştirmeyi savunur. Platon eğitimin amacını iyi ve doğru vatandaş yetiştirmek suretiyle, adaletli bir topluma ve devlete ulaşmak olarak tanımlamaktadır (Ulusoy ve Dilmaç, 2016). Her iki düşünürün bahsetmiş olduğu eğitimin temel amaçlarında bireylerin değer kazanması ve sonucunda pozitif düşünce yapısına sahip bireylerin olacağı düşünülmektedir.

Bireylerin iyi bir vatandaş olarak yetiştirilmeleri için en büyük görev, eğitim sistemi içerisinde en önemli pozisyona sahip olan öğretmenlere düşmektedir (Coombs-Richardson ve Tolson, 2005). Eğitim programlarının hem açık hem de örtük amaçları arasında yer alan değerler önemli öğelerdir. Eğitim çatısı olarak görülen okullarımızda planlı olarak verilen değerler, aynı zamanda yaşam boyu öğrenme ile meydana gelen yaşantılarla örtük olarak da karşımıza çıkmaktadır (Demirel, 2009). Sosyal-duyuşsal gelişiminin büyük oranda geliştiği ilköğretim çağında değer eğitiminin eğitim programı içerisinde yer alması ve bireye verilmesi gelecek yaşamı için oluşturacağı değer algısında büyük önem arz etmektedir. Henüz okulöncesi dönemde hatta bebeklik döneminde anne ve baba ile edindiği değer deneyimi okul döneminde sosyal etkileşimin varlığı ile çeşitlenmekte ve hatta değişime uğramaktadır.

Değerler eğitimin amacı, bireylerin kendisini tanıma, anlama ve eksik yönlerini tamamlama gibi pratiksel süreçlerden geçerek yeterliklerini en üst düzeye ulaştırarak daha iyi bir hayat sürdürmesini sağlamaktır. Böyle bir eğitim ancak öğrencinin sürece aktif olarak katıldığı bir program anlayışı ve böyle bir eğitimin tekniği oldukça iyi bilen eğitimciler marifetiyle mümkün olabilir.

Bütün dinlerde ve toplumlarda küçük farklılıklar olmasına rağmen değer kavramı aynı anlamı taşımakla birlikte önemli olan bu değerlerin, eğitim yolu ile verilmesidir (Lovatt, 2000). Bilgi aktarımı sağlanırken değer aktarımı göz ardı edilmektedir. Okulların belirledikleri vizyon ve misyon çerçevesinde değer aktarımı uygulanma aşamasında yüzeysel kalmamalıdır.

Lovatt'a (2010) göre eğitim çatısı altında birleşen tüm iç ve dış paydaşların, toplumsal değer dünyasının içine girmesi gerekmektedir. Böylece ailenin etkisini yok etmenin yerine ailenin etkisini desteklemek ve güçlendirmek anlamındadır. Eğitim

kurumlarında değer eğitiminin verilmesi sadece belli bir alan, grup ve kuruluşun elinde olmadığı durumunu göstermektedir. Okulların, sistemi uygulama çeşitliliği ve sisteme karşı bakış açısı, evrensel değerleri ön planda tutmaları yani tarafsız bir süreç izlemeleri, aile ve sosyal teşkilatların gizil etkisini azalttığı ifade edilebilir.

Değerler eğitiminin okullarımızda kapsamlı bir şekilde öğrencilere aktarılması için öğretmenlerin değer eğitimi ile ilgili bilgi birikimine sahip olması ve içselleştirmesi gerekmektedir (Yazıcı, 2006). Öğretmenlere verilecek hizmet içi eğitimler ile değerler eğitiminin toplum ve ülkenin eğitim politikası için önemli olduğu seminerler ve çalıştaylar düzenlenerek aktarılmalı ve istatistiksel veriler toplanmalıdır.

Milli Eğitim Bakanlığı öğrencilerin, milli ve evrensel kültür değerlerini tanımalarını, benimsemelerini, geliştirmelerini bu değerlere saygı duymalarını sağlamayı amaçlamaktadır. Aynı zamanda çocuklara duyuşsal gelişimlerine uygun olarak temel değerlere sahip olmaları için çalışmalar yapmaktadır.

Değerler eğitimi sosyal yaşamın oluşmasında büyük rolü olan, birlikteliği sağlayan, insanlar arasında köprü kuran, mutluluğu, gelişmeyi, refahı sağlayan, kişileri oluşabilecek olumsuz şartlardan koruyan insani, ahlaki, manevi ve kültürel değerlerimizin bütün bireylere kazandırılması sürecidir (MEB, 2010).

Değerler eğitimi mesuliyeti, hissi ve karakter eğitimini desteklemekte, aynı zamanda temel insani değerleri kazandırmayı, kendisi ve etkileşimde oldukları ile pozitif düşünce yapısında olmayı, etkin bir okul kültürü oluşturmayı ve toplumsal düzeni korumayı amaçlamaktadır (Aydın ve Gürler, 2012).

2004-2005 öğretim yılında yapılan pilot uygulamalar sonrasında alınan olumlu geri dönütler sayesinde değer eğitimi 2005-2006 yılında tüm Türkiye'ye yayılmıştır (Balcı ve Yelken, 2013).

Ortaokulda zorunlu olarak okutulan Müzik, Trafik Güvenliği, Sosyal Bilgiler, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ile İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük derslerinin öğretim programlarında hangi değerlerin öğrencilere kazandırılması gerektiği açık bir şekilde belirlenmiştir. Zorunlu okutulan Türkçe, Matematik, Fen ve Teknoloji, Yabancı Dil, Görsel Sanatlar, Beden Eğitimi ve Spor, Teknoloji ve Tasarım, Trafik Güvenliği ve

Rehberlik / Sosyal Etkinlikler dersleri ile seçmeli olarak okutulan derslerinin genel amaçları içinde ve öğretim programlarının vizyonunda değer eğitime yer verilmiştir (Anonim, 2019a).

1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanun'unun genel amaçlar başlıklı 2. Maddesine bakıldığında Türk Milli Eğitiminin genel amaçları içerisinde, eğitim sistemi içinde değerlere özerk bir şekilde önem verildiği görülebilir (MEB, 2019). Eğitim sistemi içerisinde yer alan değerler, ilköğretim programlarının yapılandırılması sürecinde de yer alarak bütün programda uygulanmakla birlikte sosyal bilgiler öğretim programında bariz olarak uygulanmıştır. Sosyal bilgiler öğretim programında değerlerin kazandırılmasına yönelik uygulamaların ve yaklaşımların nasıl olacağı yönünde birçok örnek bulunmaktadır.

Sosyal bilgiler öğretim programında 20 değer alanına yer verilmiştir bunların bazıları; adalet, bağımsızlık, duyarlılık, dürüstlük, sağlığa önem verme, saygılı davranma, sevgi, bilimsellik, temiz olma, vatansever ve yardımsever olma olarak tanımlanmaktadır. Bununla birlikte 4. ve 5. sınıflar ile 6. ve 7. sınıflara ilişkin öğretim planları içeriklerinde bayrağa saygı, İstiklal Marşı'na saygı, doğaya ve doğal çevreye saygı, duygu, düşünce, hak, özgürlük gibi kavramlara saygının yanında Türk büyüklerine karşı saygı gibi başka değerlerinde yer aldığı dikkat çekicidir (Balcı ve Yelken, 2013).

2.2.4. Değerler Öğretiminde Yaklaşımlar

Ülkemizde 2005 programıyla birlikte hangi değerlerin eğitim ve öğretim sürecinde uygulanması gerektiğine yer verilmiştir. Fakat bu değerlerin öğrencilere ne şekilde aktarılacağı hangi yaklaşımların kullanılacağına fazla değinilmemiştir. Yine Milli Eğitim Bakanlığı'nın 18 Temmuz 2017 yılında yapmış olduğu basın açıklaması ile değerler eğitiminin tüm kademelerde eğitim öğretim sistemi içerisine dâhil edileceği ve müfredatların giriş bölümünde "Değer Eğitimi" adı altında bulunacağı açıklanmıştır. Fakat bu değerlerin öğrencilere hangi tarz yöntemlerle nasıl gerçekleştirileceği konusunda keskin ayrımlar yapılmamıştır. Oysaki değer eğitimi çok yönlüdür. Kullanılacak olan, yöntem, materyal ve stratejiler uygun bir şekilde sunulmalı ve sonrasında bireyin reel yaşantısıyla etkileşimlere zemin hazırlayarak, onların kendi

değerlerini elde etme süreci ile destekleyerek uygun ölçek yöntemiyle neticeye vardsırılmalıdır (Aktepe ve Tahiroğlu, 2016).

Değerler eğitimi esnasında ortaya çıkabilecek problemleri minimum düzeye indirmek için yapılması gereken ilk adım, etkili bir değer eğitim programının hazırlanmasıdır (Yazıcı, 2006). Değerlerin ğrencilere örtük bir müfredat olarak, hazırlanan eğitim–ğretim programları içerisindeki tüm konulara uygun Şekilde yerleştirilerek belli stratejiler dhilinde yapılmalı ve yapılan çalışmalardan geri dönüt alınarak değer çalışmalarının öğrenciye verilirken seçilecek yaklaşım türü belirlenmelidir.

Değer eğitiminin çocuğa insicamlı bir Şekilde kazandırılması ile ilgili çeşitli yaklaşımlardan bahsedilmektedir. Literatüre bakıldığında bu yaklaşımlar aşağıda belirtildiği Őekliyle görülmektedir.

- Değerlerin Doğrudan ğretimi Yaklaşımı
- Değer Belirginleştirme Yaklaşımı
- Değer Analizi Yaklaşımı
- Ahlaki İkilem Yaklaşımı
- Bütüncül Yaklaşım
- rtk Program Yaklaşımı
- Değer Analiz Yaklaşımı
- Karakter Eğitimi Yaklaşımı

2.2.4.1. *Değerlerin Doğrudan ğretimi (Telkin) Yaklaşımı*

Yaklaşımın ana çizgisi sürekli ve kalıcı olan değerleri çocuğun belleğine aşılamaktır. Bu süreçte ocuk herhangi bir sorgulama yapmadan yetişkinler aracılığıyla öğretilerin öğrenilmesi esasıyla kazanımları elde eder.

Değerler eğitimi, daha çok ilköğretim ile ortaöğretim öğrencilerine ahlaki değerler kazandırmada kullanılan bir yaklaşım olarak önümüze çıkmaktadır. Öğrencilere, ğretmenler veya yetişkinler tarafından okulda, evde, doğrudan ğretim yapılarak bilinçli bir Şekilde görev ve sorumluluklarını ifa eden kişiler olarak

yetiştirmek hedeflenmektedir (Halstead ve Taylor, 2000). Bu yaklaşımda önceden toplum yönünden benimsenmiş belli değerleri kaide olarak belirlenir ve seçilen uygun yöntem ile benimsetilmeye çalışılır (Kaymakcan ve Meydan, 2011).

Bu yaklaşım ile öğrenciler hayatlarında var olan önemsedikleri bireylerin duygu ve davranışlarını gözlem yoluyla takip ederek toplum tarafından kabul gören belli değerleri almaktadırlar (Leming, 1999). Öğrencilerde var olan değer durumlarına göre, belirli bir grubunun oluşması hedeflenir (Naylor ve Diem, 1987; Yazıcı, 2006)

Öğretmen, erdemli davranışlar ve davranış içerisinde yer alan kuralları öğrencilerin kendi içinde bağlantı kurup inşa edebilmeleri için yol gösterici olmalıdır.

Öğrencilere modelleme yapma, pekiştireç verme, keşfetme, hatırlatma yapma, harekete geçirme ve canlandırma vasıtasıyla hedeflerin değerlerin telkin edilerek verilmesine yardımcı olur (Fernandes, 1999).

Bu yaklaşım modelinin okullarda uygulanmasında başarısızlıklar olduğu tespit edilmiştir. Nedeni ise öğretmen ve öğrencinin yeterli sürede bir arada olmaması ve değerin davranışa dönüşmeden kaybolmasıdır. Bu sorun öğretmenlerin öğrencilere günlük yaşantıları ile ilgili olaylar, öyküler anlattırması ve bunlara yönelik dersler çıkarılmasını istemesi ile çözülebilir (Akbaş, 2004).

2.2.4.2. *Değerleri Belirginleştirme (Değer Açıklama) Yaklaşımı*

Bu yaklaşımda asıl olan bireyin kendi yaşantısında neyin önemli olduğunu ne şekilde belirlediğine yöneliktir. Bireyin önem verdiği olgulara, neye değer verip vermeyeceğine, seçenekleri ve muhtemel ortaya çıkacak sonuçları değerlendirdikten sonra özgün olarak kendisi tarafından karar vermesi esastır (Doğanay, 2007).

Raths tarafından ileri sürülen bu yaklaşım, öğrencilerin ölçülü, hesaplı düşünme ve malik oldukları hisleri süzgeçten geçirerek kendi değerlerinin farkında olmasına yardımcı olur ve böylelikle öğrencilerin kendi değerlerini karar verme yoluyla özümlemesi sağlanmış olur (Fernandes, 1999). Yaklaşımının temeli; kişilerin şekillenerek, yükselen değerlerinin bilincine varmalarına yardımcı olmasına dayanmasıdır (Bacanlı, 1999). Değerlerin kalitesini birey bizzat belirler.

Bu yaklaşım kişinin his, görüş, tekaddüm ve değerlerinin bilincinde olmasını, etkili ve yetersiz taraflarının farkında olmasını ve hayat onurunun malik olmasını kapsar. Öz bilinciyle karar alıp tatbik etmesine ve başarmasına yardım eder (Izgar ve Beyhan, 2015).

Değerlerin açıklanması yaklaşımını Raths, Harmin ve Simon (1978) üç temel süreç üzerine kurmuşlardır.

Seçme: Alternatiflerin arasında değerlendirme yapıp uygun olanı seçme

Takdir etme: Yapılan seçim sonucunu kabul ettirme ve bundan duyulan mutluluk

Davranma: Seçimlerin davranışa dönüşmesi

Yaklaşımına göre, öğrencilere kişisel davranış gelişmelerini analiz ve bireyin eylem değerlerini netleştirip zihin ve duyu süzgecinden geçirerek kullanması için yardım edilir. Bu yaklaşımı bireylerin kendi inanç, değer ve öncelik sırası oluşturmasında farkında olması ve farkındalığı sonucunda seçim yaparak davranışa dönüştürmesidir. Özetle farkındalığı ön plana çıkmaktadır.

2.2.4.3. *Ahlaki Muhakeme Yaklaşımı*

Kohlberg ve Piaget'in bilişsel düşünme, bilişsel muhakeme, değer ikilemleri ve karar verme süreçleri ile ilgili çalışmalarının dayanağı ahlaki muhakeme yaklaşımı üzerinedir (Fernandes, 1999).

Bu yaklaşımla öğretmen öğrencilerine, ahlaki ikilem örnekleri vererek öğrencilerin çözüm üretmesi, karşılaştırma yapmasını sağlaması diğer öğrencilerin ikilem sonucunda buldukları çözüm önerilerini ifade etmeleri fırsatını verir. Bu yaklaşımın amacı, öğrencilerin beyinlerine önceden kodlanmış değerleri aşılacak değildir (MEB, 2006).

Fenton'a göre iyi bir ikilem de bulunması gereken özellikler şunlardır (Doğanay, 2007).

- Sosyal Bilgiler dersi konularıyla, ikilem ilişkili olmalıdır.

- İkilem olabildiğince basit olmalıdır
- İkilem ile yaşanacak örnek tek cevap olmayacak ve değişik çözümlerin olabileceği açık uçlu yoruma açık cevaplar olmalıdır
- İkilemin amacı öğrenciler arasında beyin fırtınası ile akıl yürütme, tartışma ve değerlendirme olanağı sunma olmalıdır.
- İkilem öğrencilerin hazır bulunuşluk seviyelerine uygun olmalıdır.

Ahlaki yargı yetisi gelişmiş bireyler aynı anda eleştirel ve rasyonel tartışma yeteneğine de sahiptirler. Bu kişiler kendi düşüncelerine ters düşen fikirlere hemen karşı koymak yerine, onları dinleyerek, eleştirerek değerlendirir ve yerine göre kendi asıl düşüncesini yeniden şekillendirebilirler (Çiftçi, 2003).

2.2.4.4. *Değerlerin Gizli Öğretimi (Örtük Program) Yaklaşımı*

Programda açıkça belli olmayan öğrencilerin öğrenmelerinin beklendiği, yazılı olmayan, amaçlanmamış, ama öğretilen sosyolojik bir kavram olarak karşımıza çıkan yaklaşımlar örtük program yaklaşımı olarak adlandırılmaktadır.

Öğrenme serüveninde örtük program sürecin bir parçası olarak, öğrenme ortamlarında farkına varılmadan, program içerisinde yer almadan gizil bilgi, davranış ve inançları bünyesinde barındırmaktadır (Sarı, 2005). Bottery örtük programı tanımlarken; unutulmuş etkileri pek fazla fark edilemeyen, yönlendirmeli, gayri resmi müfredat ifadelerini kullanmıştır (Bottery, 1990).

Örtük program kavramının içeriğini öğretmenin davranışı, yaklaşımı, inancı, değer yargısı, okul ortamının öğrencilere kazandırdığı etkileşim örüntüsü ve kültürel tutum oluşturmaktadır. Resmi programda yer almayan davranışların öğrencilere eğitim ortamında farkına varılmadan öğretmenler tarafından kazandırıldığı görülmektedir (Aktepe ve Tahiroğlu, 2016).

2.2.4.5. *Bütüncül Yaklaşım (Adil Topluluk Okulları)*

Bütüncül Yaklaşım (Adil Topluluk Okulları) katılımcı demokrasinin sağlanarak felsefi yönden adil bir toplum oluşturma yaklaşımıdır. Kohlberg adil toplum fikrinin demokratik ulusların eğitim anlayışıyla en tutarlı yaklaşım olduğunu düşünmüştür.

Öğretmen demokratik davranışın gereğini yerine getirerek öğrencilere önceden bir fikri empoze etmeye çalışmadan oylamaya sunması adil bir yaklaşımdır. Bu durumda her sınıf demokrasinin temsilcisi olarak görülmelidir.

Topluluk olarak okulu devam ettirmek isteyenler, birincil nokta olarak ahlaki ikilem yardımıyla öğrencilerin gerçek yaşamda alacakları kararları tartışıp değer süzgecinden geçirdikten sonra karar vermelerini sağlarlar. Bu okullarda öğrenciler uygulanmakta olan kuralların ve disiplin süreçlerinin sorumluluğunu yüklenmek zorundadırlar. İkincil olarak öğrenciler, öğretmenler ve akranları tarafından kendi eylemde buldukları davranışları ve toplumun belirlemiş olduğu kararları muhakemeden geçirecektir. Belirlenen kurallar sonucunda örneğin, bir kural oy çokluğu ile belirlenmiş ve uygulanmasına karar verilmiş ise bu kural herhangi bir grup tarafından bozulursa, bu durum otoritenin almış olduğu kararı çiğnemekten çok bireyin kendi içinde almış olduğu kararı kendisinin uygulamadığı bir tutarsızlık yaşadığı düşünülerek davranış ve söz uygulamasındaki çatışmayı ortaya çıkarmıştır. Bu durum ikiye bölünmüşlük olarak karşılık bulacaktır. Herhangi bir fikri empoze etmeye çalışmama yaklaşımı “sosyalleştirme” veya “sosyalleşme” olarak adlandırılabilir. Ahlak ikileminin aksine yaklaşımın, grup eleştirisinin, ödülün ve disiplinin faydalarını içermesi böyle olmasının nedenidir (Kohlberg, 1985).

Bu yaklaşımın temelinde düşüncelerini açıkça belirten, kuralları oluştururken fikirlere açık olan, aldığı kararların uygulanması ve uygulanmamasında sorumluluğun üstlenilmesini sağlayan ve saygı, hoşgörü, dürüstlük, sorumluluk, yardımseverlik gibi değerleri bünyesinde bulundurmaktadır.

2.2.5. Değer Analiz Yaklaşımı

Değer analizi yaklaşımı ile sosyal sorunları içeren olaylar doğrudan ya da hikâyeler kanalıyla ele alınarak incelenir. Hikâyede geçen olaylar mantıklı, sistemli bir şekilde incelemeye alınarak neden, niçin, nasıl sorularına cevap aranarak, sosyal

olaylardaki benzer ve farklı yönler analiz edilir. Karar verme aşamasında deliller gösterilmek suretiyle sağlıklı değerlere ulaşılmaya çalışılır. Değer analizi yaklaşımı ile öğrencilere mantıksal, rasyonel ve bilimsel düşünme ile değer konusunda karşılaşılan sorunlara çözüm üretme yetisi kazandırılır.

Bu yaklaşımda, sosyal sorunları barındıran vakalar doğrudan ya da hikâyelerden yola çıkılarak incelenir. Hikâyede geçen olaylar akılcı ve sistematik olarak incelenir. İnceleme sonucunda elde edilen veriler delil gösterilmek suretiyle sağlıklı değerlere varılmaya çalışılır. Değer analizi yaklaşımı, öğrencilere akılcı / gerçekçi ve bilime dayalı düşünme ile değer konusunda yaşanan problemlere çözüm sunmayı barındırır.

Kazandırılması amaçlanan değerle ilgili bir olay belirlenerek üzerinde araştırma ve incelemeler yapılır, değerlendirme yaparken beyin fırtınası yöntemi kullanılabilir, bu şekilde yapılan değerlendirme sonrası karar verilir (Tahiroğlu, 2013).

2.2.5.1. Değerler Sınıflaması

Değerler üzerine yapılan araştırmaları etkin bir şekilde devam ettirebilmek adına çeşitli sınıflandırmalar yapılmıştır. Bu sınıflandırmalardan bazıları, Kahle, Nelson, Elizur ve Sagie, Rokeach, Spranger, Schwartz, Çavdarıcı, Allport, Vernon ve Lindzey, Morris tarafından yapılmış olanlardır.

2.2.5.1.1. Nelson'a Göre Değerler Sınıflaması

Nelson, değerleri; bireysel, grup ve sosyal değerler olarak üçe ayırır. Bu kapsamda Nelson evrensel düzeyde ilk değerler sınıflandırması yapan kişidir (Kaliyeva, 2015).

Tablo 1. Nelson'a Göre Değerler Sınıflaması

Bireysel:	<i>Kişinin seçimlerinde, ilgi odaklarında ve kişisel tercihlerini ifade eder (Michaelis,1988).</i>
Grup:	<i>Belli başlı bir grubun bütün üyeleri tarafından kabul gören ve uygulamaya konan değerleri ifade eder (Naylor ve Diem,198).</i>
Sosyal	<i>Adalet, saygı, eşitlik vb. değerler ise Sosyal Değerlerdir (Michaelis,1988).</i>

Nelson bireysel değerlere sahip bireylerin seçimlerini yaparken, kendi ilgi alanlarına göre tercihler yaptığını, grup değerlerinde ait oldukları grubun değerlerini benimsediklerini ve davranışa dönüştürdüklerini ifade ederken sosyal değerler benimseyen bireylerin, toplumsal yapıda düzenin korunmasını sağlayan ilkeleri benimsediğini göstermektedir.

2.2.5.1.2. Kahle Göre Değerler Sınıflaması

Kahle'in 1983'te geliştirmiş olduğu değer listesi içsel ve dışsal odaklı olarak iki kısımda incelenmiştir. İçsel odaklı değerler altında dört değer, dışsal odaklı değerler altında dört değer olarak sıralanmıştır (Yücekaya, 2017).

Tablo 2. Kahle Göre Değerler Sınıflaması

İçsel odaklı değerler	Kendine Saygı Duyma Değeri:	<i>Bireyin kendisine değer vermesidir</i>
	Yakın İlişkiler Kurma Değeri:	<i>Bireyin, sosyal çevresi ile iyi ilişkiler kurması</i>
	Kişisel Gelişim Sağlama Değeri:	<i>Bireyin, kendini tüm yönleri ile tanıması eksiklikleri kabul edip olumlu bir yaşam için davranış geliştirmesi. Olumlu kabulleniş</i>
	Hayattan Zevk Alma Değeri:	<i>Bireyin yaşama değer vermesi ve yaşadığı yaşamdan keyif alması</i>
	Başarılı Olmak:	<i>Bireyin yaşamda belirlediği amaçlara ulaşabilmesi</i>
Dışsal odaklı değerler	Ait Olma Değeri:	<i>Tüm sosyal çevresi tarafından değer görmesi</i>
	Güvende Olma Değeri:	<i>Bireyin karşılaşılan olumsuzluklara rağmen kendini güvende hissetmesi</i>
	Başkalarından Saygı Görme Değeri:	<i>Çevresinde saygı gösterilen birisi olması</i>

Kahle, içsel odaklı bireylerin, özgüven sahibi, sosyal yönü kuvvetli, sınırlılıklarını bilen, yaşama pozitif bakan ve başarıya ulaşmada hedefleri olan kişilerin özelliklerini barındırdığını ifade etmiştir. Dışsal odaklı değerlere sahip bireylerin,

toplumun bireye bakış açısının önemli olduğunu, topluma ait olma, kabul edilebilirlik ve saygın olma, karşılaşılan sorunlara karşı korunma özelliği olduğunu ifade etmiştir.

2.2.5.1.3. Spranger'e Göre Değerler Sınıflaması

Spranger değerleri 6 farklı değer alanında incelemiş ve sınıflara ayırmıştır.

Değer sınıflamasını Spanger 1928 yılında yapmıştır. Spanger tarafından psikolojide değer testi ilk defa uygulanarak denekleri ayrı ayrı baskın olan değere göre kişilik tiplerine göre ayırmaya çalışmış ve çalışma sonucunda insanların belirlenen bu altı değer tipinden birinde yer alacağını söylemiştir (Güngör, 2010).

Tablo 3. Spranger'e Göre Değerler Sınıflaması

Bilimsel Değer:	<i>Entelektüeldirler, gerçekleri araştırırlar, akla mantığa uygun araştırmalar, tartışmalar, deneyler yaparlar.</i>
Ekonomik Değer:	<i>Ekonomik değerın önemsenmesi gerektiğini savunurlar. Yararlı olan değerlidir.</i>
Estetik Değer:	<i>Sanatı bir zorunluluk olarak görür. Estetik, şekil, simetri, uyuma önem verir.</i>
Sosyal Değer:	<i>İnsanlara yardım etme ve değer verme önemlidir. Bireysel istekleri red eder. Bu yüzden bencillik yoktur. Kibar, nezaket sahibidirler.</i>
Politik Değer:	<i>Önemli olan kuvvet ile ilgilidir.</i>
Dini Değer:	<i>Kâinatı bir bütün görür ve dini için dünyevi istek ve arzuları reddeder.</i>

Spanger'in değer sınıflandırması sonucu ortaya koymuş olduğu altı insan tipi ile ilgili Yapıcı ve Zengin'in (2003) saptamaları şu şekildedir.

(1) Dindar insan tipi: İnanç ve edindiği tecrübeler ile gündelik hayattan uzaklaşıp mistik ruhani bir yaşam tarzını seçerler. Bu grubun dini değerleri diğer değerleri değeri benimseyenlerden önemlidir ve başkalarıyla değiştirilemezler.

(2) Politik insan tipi: Edindiği konumu ile insanlar üzerinde hâkimiyet kurmak isteyen, erki ve kuvveti seven insanlardır. Kontrolün kendilerinde olmasını istedikleri için insanlar arasında yaşananları öğrenme isteğinde bulunurlar. Güç onların en haz duyduğu şeydir.

(3) Sosyal değerleri benimsemiş insan tipi: İnsan sevgisi en önemli değeridir. Hümanist bir yaklaşımla insanlara değer verir, yardımcı olmaya çalışır, kibardırlar. Olumlu davranış özellikleri gösterirler.

(4) Estetik insan tipi: Sanatın önemini benimsemişlerdir. Yaşamlarının içinde bir düzen, düzene koyma isteği yatar.

(5) Ekonomik (faydacı) insan tipi: Kendileri için yararlı olana çok daha fazla önem verirler. Yaşam amaçlarında geleceği garantiye alma adına ekonomik gücün önemi vardır.

(6) Bilimsel insan tipi: Bilgiyi önemser. Bilgiyi araştırmada gözlem ön plandadır. Gerçek bilgiye ulaşma adına uğraş veren bu tipler eleştirel, yenilikçi, bilgiyi üreten ve akılcı insanlardır.

2.2.5.1.4. Çavdarıcı 'ya Göre Değerler Sınıflaması

Çavdarıcı değerleri dört grupta ele almış ve incelemiştir

Tablo 4. Çavdarıcı'ya Göre Değerler Sınıflaması (Çavdarıcı, 2002).

Öz Değerler:	<i>Toplum tarafından önemsenen ve değişimi ile toplumda köklü değişikliklerin olmasına neden olan, toplumun temel köklü değerleridir</i>
Özel Değerler:	<i>Belirli bir grubun değer sınırlarını içine alan değerlerdir</i>
Seçimlik Değer:	<i>Değer seçiminin bireyin karşılaştığı duruma göre özgürce belirleyebilmesidir</i>
Geçici Değerler:	<i>Zamanın belirli dönemlerinde kabul edilip yine zaman içerisinde önemini yitiren değerlerdir</i>

Çavdarıcı öz değerlerin toplumun genelini ilgilendiren önemli gelişmeler ve köklü değişimlerin temelini ifade ederken, özel değerlerin belirli bir alan, meslek, grup gibi sınırları olan değerler olarak görmektedir. Seçimlik değer, seçme özgürlüğü olan ve bireyseleme dayanan değeri ifade eder. Geçici değer, toplumun belirli zamanlarında ortaya çıkan popüler olan değerlerin zamana yenik düşerek belirli bir süre sonra kaybolduğu görülmektedir.

2.2.5.1.5. Elizur ve Sagie'e Göre Değerler Sınıflaması

Elizur değerleri teorik olarak ele almış, değer tanımlaması ve sınıflandırmasını geniş bir çerçevede oluşturmuştur (Kaliyeva, 2015).

Tablo 5. Elizur ve Sagie'e Göre Değerler Sınıflaması (Doğan, 2007)

<i>Yaşama Değerleri</i>	<i>Çalışma Değerleri</i>
<i>Sağlık</i>	<i>İşin ilginçliği</i>
<i>Mutluluk</i>	<i>Sorumluluk yüklenebilme</i>
<i>Sevgi</i>	<i>Adil denetim</i>
<i>Güvenlik</i>	<i>Bağımsızlık</i>
<i>Yeteneklerini kullanabilme</i>	<i>Bireysel gelişme</i>
<i>Anlamlı bir hayat</i>	<i>İşte başarı olanağı</i>
<i>İlginç bir hayat</i>	<i>Anlamlı bir iş</i>
<i>Sorumluluk</i>	<i>İlerleme olanağı</i>
<i>Başarı</i>	<i>İşin takdir edilmesi</i>
<i>Tanınma</i>	<i>İtibar görme</i>
<i>Koşulları yaşama</i>	<i>Tanınma</i>
<i>Huzur</i>	<i>İş güvenliği</i>
<i>İlerleme</i>	<i>Firma imajı</i>
<i>İyi arkadaşlara sahip olma</i>	<i>İşin etkinliği</i>
<i>İtibar görme</i>	<i>Çalışma koşulları</i>
<i>Rahat bir hayat</i>	<i>İşin toplumsal statü</i>
<i>Topluma katkı</i>	<i>Ödemeler</i>
<i>Refaha ulaşma</i>	<i>Örgüt içinde güçlü olma</i>
<i>Güç</i>	<i>İnsanlar arası ilişkiler</i>
	<i>İşin sağladığı yararlar</i>
	<i>Topluma katkı</i>
	<i>Elverişli çalışma saatleri</i>

Elizur ve Sagie, kişisel değerlerin temel öğeleri ile bu öğeleri etkileyen olayların belirlenmesi üzerinde çok fazla durmuşlardır. Üzerinde durdukları diğer bir konuda yaşama yönelik değerler ve çalışmaya yönelik değerler arasında bağlantı kurmalarıdır. Elizur değerleri; şekillenmeleri, odaklanma dereceleri ve yaşam alanları olarak üç değişik yönden inceler.

Yaşam değerleri, insan hayatını her yönü ile etkileyen çok yönlü seçilmiş değerleri barındırmaktadır. Çalışma değerleri ise çalışma hayatında karşılaşılabilecek her durumun özelliğini ortaya çıkarabilecek şekilde sınıflandırılmıştır.

2.2.5.1.6. Rokeach'ın Değerler Sınıflaması

En sık başvurulmuş araştırma Rokeach'ın Değerler Araştırmasıdır. Rokeach'ın, yaptığı değer belirleme araştırmaları, insan davranışları ve inanç üzerindeki araştırmaların öncüsü kabul edilir (Bartelds ve Debats, 1995). Rokeach, değerleri araç ve amaç olarak ikiye gruba ayırmıştır. Davranışla ilgili olanları araç değer, hedefe yönelik olanlara ise amaç değer olarak sınıflandırmıştır.

Tablo 6. Rokeach'a Göre Değerler Sınıflaması

DEĞERLER	
AMAÇ (Terminal Values)	ARAÇ (Instrumental Values)
Ahret Selameti	Bağımsızlık
Aile Güvenliği	Bağışlayıcılık
Barış İçinde Bir Dünya	Cesaretli
Başarı Hissi	Dürüstlük
Bilgelik	Entelektüel
Eşitlik	Geniş Görüşlü
Gerçek Dostluk	Hayal Gücü Kuvvetli
Güzellikler Dünyası	Hırslı
Heyecanlı Bir Yaşam	İtaatkâr
İç Huzur	Kendini Kontrol Eden

<i>Kendine Saygı</i>	<i>Kibar</i>
<i>Mutlu</i>	<i>Mantıklı</i>
<i>Olgun Sevgi</i>	<i>Nüktedir</i>
<i>Özgürlük</i>	<i>Neşeli</i>
<i>Rahat Bir Yaşam</i>	<i>Sevecen</i>
<i>Sosyal Onay</i>	<i>Sorumluluk Sahibi</i>
<i>Ulusal Güvenlik</i>	<i>Temiz</i>
<i>Zevk</i>	<i>Yardımsaver</i>

Rokeach, değerleri sınıflarken amaçsal ve araçsal değerler olarak ikiye ayırmıştır. Amaçsal değerleri ifade ederken hümanist bir yaklaşımla insana saygı, sevgi, eşitlik, aile güvenliği gibi toplumu da içinde alan değerler belirlemiştir. Araçsal değerler amaçların davranışa dönüşmesi için yer almıştır. Kişinin bireysel olarak barındırması gereken değerler olarak sıralanmıştır.

Rokeach'ın hazırladığı değerler listesini farklı bir yöntemle ele alan Schwartz ve Bilsky, insani değerlerin farklı boyutlarda da incelenebileceğini görmüşlerdir. İleriki zamanlarda yapılan bazı değişikliklerden sonra, Rokeach'ın değerler listesi temel alınarak, 56 değer hazırlanmıştır. Schwartz'ın, bireysel düzeyde incelediği değerleri, kişilerin yaşamlarını şekillendirmedeki önemlerine göre ele aldıklarını, kültürel düzeyde incelenmesinin amacının ise toplumsal olarak paylaşılan ve kurallara dayalı soyut fikirlere ait bilgi üretmek olduğu yönündedir (Aydın, 2005).

2.2.5.1.7. *Morris'in Değerler Sınıflaması*

Değerlerin sınıflandırılması yönündeki bir başka yaklaşım Morris'indir (Morris, 1956). Düşüncelere dayalı olarak geliştirdiği ölçek ile yaptığı incelemede deneklerin kendilerine sunulan çeşitli yaşam şartlarına göre önerdiği yedi temel “**yaşam yolu**” değerlendirmektedirler. Uygulamaları sonucunda yaptığı tercih değerlendirmelerinde, beş asıl değer ortaya çıkarmıştır. Bunlar;

1. İnsanın değerli olduğu durumlarda sorumluluk alma, akıllıca düşünme karar verme ve değişimden farklı olarak var olanı kabul etme ve takdir etme,
2. Sorunları aşma yönünde güçlü etkinlik ve var olanı korumaktan fazla değiştirme arzusu,
3. Kişisel bilinç ve iç görüde yükseklik, yaşamda zenginlik, canlılara karşı yoğun sempati, insan ve eşya üzerinde kontrolü reddetme,
4. Başkalarına değer verme ve onların ihtiyaçlarını önemseyip gidermeye çalışma,
5. Her türlü zevk (Morris, 1956).

2.2.5.1.8. Schwartz'ın Değerler Sınıflaması

“Schwartz ve Blisky, Rokeach’ın (1973) hazırladığı değerler listesine farklı bir yöntemle ele alarak insan değerlerinin bazı temel boyutları ile incelenebileceğini görmüşlerdir. Rokeach’ın değerler listesini temel alınmak üzere, alan yazıda var olan çeşitli değerlerden de yola çıkarak hazırlanan 56 değerle aralarında Türkiye’nin de bulunduğu 54 ülkeden büyük çoğunluğu öğretmenler ve üniversite öğrencilerinin oluşturduğu 44,000 kişiden veri toplamışlardır” (Kuşdil ve Kağıtçıbaşı, 2000).

Schwartz’ın detaylı araştırması sonucu on temel değer grubu belirlenmiş ve bu gruba karşılık gelen 56 farklı değer maddesine yer verilmiştir.

Schwartz’a göre bazı alt değer türleri birden çok türün amacına yönelik olduğundan diğer değer türlerinde de görülebilir. “Schwartz’ın *An Overview of the Schwartz Theory of Basic Values* isimli kendine ait çalışmasında elli altı alt değer on birinin, birden çok türe sahip olduğu yer almıştır (Schwartz, 2012).

Tablo 7. Schwartz'ın Değerler Sınıflaması

<i>Açıklama</i>	<i>Değerler</i>	<i>Kaynaklar</i>
Güç (Power): Sosyal hayattan almış olduğu rol ile insanlar üzerinde oluşturduğu denetim, kontrol gücü	Her yönden güç sahibi olarak, insanlar tarafından benimsenmek,	Etkileşim Grup
Başarı (Achievement): Standartlarla oluşan bireysel başarı	Başarılı olmak, Yetkin olmak, Hırslı olmak, Sözü geçen biri olmak Zeki olmak]	Etkileşim Grup
Hazcılık (Hedonism): Bireysel zevke, hazza yönelim	Zevk, Hayattan tat almak	Organizma
Uyarılım (Simulation): Heyecan ve yenilik arayışı	Cesur olmak, Değişken bir hayat yaşamak, Heyecanlı bir yaşantı sahibi olmak	Organizma
Özyönelim (Self-direction): Davranış ve düşüncede özgürlük	Yaratıcı olmak, Merak Duyabilmek, Özgür olmak, Kendi amaçlarını seçebilmek, Bağımsız olmak [Kendine saygılı olmak]	Organizma Etkileşim
Evrenselcilik (Universalizm) Tüm evrene karşı insanlara karşı iyi olmak	Açık fikirli olmak, Erdemli olmak, Toplumsal adalet, Eşitlik Dünyada barış istemek, Güzelliklerle dolu bir dünya, Doğayla bütünlük içinde olmak, Çevreyi korumak [İç uyum]	Grup Organizma
İyilikseverlik (Benevolence) Yakınındaki kişilerin iyiliğini düşünmesi	Yardımsaver olmak, Dürüst olmak, Bağışlayıcı olmak, Sadık olmak, Sorumluluk sahibi olmak [Gerçek arkadaşlık, Olgun sevgi, Manevi bir hayat, Anlamlı bir hayat]	Organizma Etkileşim Grup
Geleneksellik (Tradition): Geleneklere saygı ve bağlılık	Alçakgönüllü olmak, Dindar olmak, Hayatın bana verdiklerini kabullenmek, Gelenekler saygılı olmak, İlmli olmak [Dünyevi işlerden el ayak çekmek]	Grup
Uyma (Conformity): Topluma ve çevresine zarar verecek olumsuz eylemlerden kaçınması	Kibarlık, İtaatkâr olmak, Anne-babaya ve yaşlılara değer vermek, Kendini denetleyebilmek	Etkileşim Grup
Güvenlik (Security): Toplumun var olan ilişkilerin ve kişinin kendisinin huzuru ve sürekliliği	Ulusal güvenlik, Toplumsal düzenin sürmesini isteme, Aile güvenliği, İyiliğe karşılık vermek [Bağıllık duygusu, Sağlıklı olmak]	Organizma Etkileşim Grup

Schwartz bireyin kendisine uygun olarak gördüğü değerlerin toplum açısından değerlendirildiğinde ters aykırı olabileceği varsayımı öne sürülmüştür. Bu varsayım alan incelenmesi ile de doğrulanmıştır (Kaymakcan ve Meydan, 2012). Schwartz, aynı zamanda değer türlerini, bireyci ve toplumcu değer türleri olarak gruplandırmıştır.

Bireyci değer grubunu ilk beş değer sınıfı oluşturmaktadır. Bu değer gruplarında bireyin çıkarları toplumun çıkarlarının önüne geçmektedir. İyilikseverlik, anane ve uyum değerleri ise toplumcu değer grubunu oluşturmaktadır ve toplumun çıkarları önemlidir. Evrenselcilik ve güvenlik değerleri de diğer iki değer türündeki özelliklere sahiptirler (Kaymakcan ve Meydan, 2012).

2.2.5.1.9. Allport, Vernon ve Lindzey'in Değerler Sınıflaması

Allport, Vernon ve Lindzey (1960) Spanger'den esinlenerek "Study of Values" isimli geniş çaplı bir çalışma ortaya koymuşlardır. Bu çalışma ile değerleri estetik, teorik, ekonomik, siyasi, sosyal ve dini değerler olarak altı grupta sınıflandırmışlardır (Doğan, 2007).

Estetik değerlerde şekil önemli iken, teorik değerlerde realiteye ulaşmak önemlidir. Teorik değerlerin en çok önem kazanan kavramları; muhakeme, gözlem, eleştiri ve gerçekçi düşüncedir. Amaç bilgiyi elde etme ve bilginin düzenlenmesidir. Siyasi değerlerde ağırlık kazanan kavram güç, sosyal değerlerin temelinde ise sevgi bulunmaktadır. Ekonomik değerlerin önem kazanan kavramı ise yarar olarak belirlenmiştir (Bolat, 2016).

2.3. Beden Eğitimi ve Spor

2.3.1. Beden Eğitimi ve Sporun Tanımı

Beden eğitimi ve spor özünde bireylerin fiziksel, zihinsel ve ruhsal gelişimlerinin yanında eğitim süreci içinde sosyalleşme işlevini de yerine getirmekte ve böylece genel eğitimin tamamlayıcısı olan bilinçli ve planlı faaliyetler olarak tanımlanmaktadır (Çelik ve Pulur, 2011).

Beden eğitimi, kişinin fiziksel hareketlere katılmak suretiyle davranışlarında kazanılması beklenen bilgi ve becerilerin beden eğitiminin amaçlarına uygun olarak tüm yönleriyle değişme meydana getirme sürecidir.

Beden eğitimi; vücut sistemlerinin gelişmesi ve güçlenmesine yönelik temel bilgi, tutum ve alışkanlıklar sonucu davranış edinilmesini sağlayan önemli bir süreçtir (Tuncay, 1991).

Beden eğitimi kişinin doğru hareket edebilme yeteneğini öğrenmesidir. Bir başka deyişle beden eğitimi fiziksel aktivitelerin planlı ve programlı yapılması ve yaşam içine dâhil edilerek yaşantı oluşturulması olarak tanımlanmaktadır (Nebioğlu, 2006).

Beden eğitimi; Milli Eğitim temel prensipleriyle uygun şekilde kişinin gelişimini çok yönlü olarak sağlayarak vücut sağlığını ve becerilerini geliştirmek üzere çevre koşullarına ve katılımcı özelliklerine göre değişiklik gösterebilen kurallarla spora ve oyuna yönelik alıştırma ve çalışmalar bütünüdür (Aracı, 1998).

Bucker'a (1972) göre, fiziksel etkinlikler yardımıyla insanların performans gelişimini hedefleyen beden eğitimi ile aktiviteye katılanlar vücut bilinçlerini geliştirir. Böylelikle dayanma, direnme ve yorgunluğa karşı koyma yeteneği gibi fiziki özelliklerini geliştirirler. Motor mekanizmalarının bir parçası olarak sinir-kas becerisi ile fiziksel hareket uygulamada yeterlilikleri artar, sosyal yaşam içerisinde etkili bir rol oynar. Bu fiziksel eğitim tecrübeleri sonucunda daha anlamlı ve ama yönelik yeni durumların farklılığı yorumlanabilir (Karaküçük, 1999).

Beden eğitimi, aynı zamanda etkinlik olarak adlandırılabilir. Bedenin bir araç olduğu ve amacın ise tüm kişiliğin eğitimi olduğu söylenebilir. Kişinin fiziksel, zihinsel, psiko-motor ve psikolojik gelişimini temel alan beden eğitimi genel eğitimin ayrılmaz bir parçasıdır (Bilgin, 1996).

Spor kelimesi dis ve porture kelimelerinden türemiş olup, etimolojik bir kelimedir. İştten uzak durmak anlamında kullanılmaktadır. Zaman içerisinde koruma, yarışma, yarışmada üstün gelme ve başarı yakalama çabası olan her türlü vücut faaliyeti olarak izah edilmiş ve spor kelimesinin türetilmesini sağlamıştır (Ersoy, 1986).

Spor bireysel veya toplu şekilde yapılan fiziksel, heyecansal ve dūşūnsel yeteneklerini ōnceden saptanmıř ve belli kurallar çerçevesinde geliřtirilip ortaya koymaya yōnelik yapılan faaliyetlerin bütūnüne verilen isimdir (Sevim, 1995).

Spor olgusu, birçok kaynakta farklı amaçlar için yapılan fiziksel etkinlikler olarak karsımıza çıksa da eēitimin bir parçası ya da eēitim için bir araç olarak da kullanılmaktadır. Hayatının ilk dönemlerinden itibaren bireylere ōğretilmek istenilen birçok şey oyun ile verilmektedir. Okul döneminde de devam eden bu sürecin eēitim ōğretimin bir parçası olduēu, okullarda spor aracılıēı ile ōğrencilere düzen, disiplin, ahlak vb. deēerler ōğretilmektedir. Bireyin spor kavramı ile erken tanışması, hayatı boyunca devam edecek bir yaşam tarzı içinde sporun da yer almasını saēlayacaktır. Bu sayede spor bilinci taşıyan, yaşamının her döneminde spora vakit ayıran yeni nesiller oluşacaktır (Aydemir, 2014).

2.3.2. Beden Eēitimi ve Sporun Önemi

Beden eēitimi, bireyin ihtiyaçlarıyla ve ilgileriyle alakalıdır. Bireyin fiziksel aktivitesinin temel ihtiyaçı olarak görülür. Teknolojiyi geliştirmenin ana hedefi insanlıēa hizmet etmesidir bu nedenle teknoloji ve insanın serbest zamanı arasında doēru orantı vardır. Serbest zamanın artan bireyin, zamanı deēerlendirmede çeşitli seçenekler arasında kaos yaşamaktadır. Toplumun asıl amacının saēlıklı bireylerin yetiştirmesi ve kötü alışkanlıklardan uzak durmalarını saēlamak olduēu düşünüldeēünde beden eēitiminin önemini daha fazla önemli hale getirmekte ve kuvvetlendirmektedir (Karakuř ve Kūçūk, 1999).

Bireyler beden eēitimi ile sadece bedenlerini geliştirmeyi, saēlıklı ve dinç kalmayı, formlarını korumayı ōğrenmezler; aynı zamanda çevreleriyle iyi ilişkiler kurmayı, kendi güçlü ve zayıf yönlerini tanımayı, iyi insan olmayı, yardımlaşmayı, kurallara uymayı, dūřüncelerini geliştirmelerini, saygılı ve dürüst olmayı da ōğrenirler.

Geliřmiř ve gelişmekte olan tüm ūlkeler beden eēitimi ve sporun önemini iyi kavrayarak, boş zamanı faaliyet olmaktan kurtarmış ve eēitim kurumlarında yaptıkları çalışmalarla ders yoēunluēunu arttırmışlardır.

Yetişmekte olan gençlerin fiziksel ve ruhsal olgunluğa ulaşması, ulusların geleceğini de olumlu yönde belirlemektedir. Çağdaş eğitimin temel ilkesi, kişilerin fiziksel, zihinsel, duygusal ve toplumsal yönleriyle bir bütün olarak yetiştirmektir. Çağdaş eğitimin amacı bireyin, zihinsel eğitimi yanında fiziksel eğitimini de kapsamaktadır (Aracı, 2001).

2.3.3. Beden Eğitimi ve Sporun Faydaları

Beden eğitimi ve sporun fizyolojik ve biyolojik, psikolojik, sosyolojik ve ekonomik yönden faydaları bulunmaktadır. Kişinin gereksinimleri doğrultusunda yalnız beden bir yönünün eğitimi değil tüm yönleriyle bir bütün olarak gelişimini sağlamak amacıyla yapılan hareketler bütünüdür.

Spor ile ilgilenen kişiler alkol, sigara, uyuşturucu gibi bağımlılık yapan maddelere ilgi oldukça düşüktür. Çünkü sporcu duyguları, zararlı maddelerden uzak durmasını sağlar. Bu bireylerin kişilikleri son derece gelişmiş olduğundan bu tür maddelere ihtiyaç da duymazlar (Anonim, 2019c)

2.3.4. Beden Eğitimi ve Sporun Fiziksel Gelişime Etkisi

Bireyin fiziksel gelişimine katkı sunmak yalnızca beden eğitimine özgü bir amaçtır. Aktivite, kişinin özünde bulunmaktadır. Hareket sistemini aktif olarak kaslar, pasif olarak da kemikler oluşturur. Yapılan egzersiz ve hareket bu sistemlerin daha çok gelişmesini, güçlenmesini sağlar. Beden eğitimi faaliyetleri periyodik aralıklarla yapıldığında, organizmanın fiziksel uygunluğuna ve dayanıklılığına bağlı olarak iç organların fonksiyonlarında gelişime neden olur. Böylelikle organizmanın değişen şartlara daha rahat uyum sağlaması ve yorgunluğa karşı koyma gücünü artırır (Sönmez, 2001).

Organizmanın fonksiyonel etkinliğinin artırılması ve sağlıklı bir yapı kazandırılması beden eğitimi ve sporun fiziki gelişim amacıdır (İmamoğlu, 1992).

Meyer vd., (2013) araştırmasında, okulda uygulanan beden eğitimi ve spor etkinliklerinin çocukların kemik gelişimi üzerine etkilerini incelenmiştir. Araştırma

sonucunda okulda düzenli olarak beden eğitimi ve spor etkinliklerine katılan çocuklarda kemik mineral yoğunluğunda artış tespit etmiştir.

Yapılan egzersiz ve çalışmalarla vücudu hastalıklardan koruyabiliriz. Bireylerin hareket sırasında vücut sistemleri temiz oksijen alımı ile damarlardan geçen temiz kan oranında artış ile hücreleri beslemesi sayesinde kalp-damar yağlarından temizlenir. Egzersiz damarlara fazla işlev yüklediğinden, egzersiz yapan kişilerde damar hastalıklarına yakalanma riskini azaltır. Solunum ve boşaltım sisteminde oluşacak hastalıkları önler. Aynı zamanda egzersiz yapan beden dirençlerinin daha yüksek olmasını sağlar (Aracı, 1999).

Beden eğitimi ve spor, organizmanın aşırı kilo alımını önlemekle birlikte vücut yağ oranını azaltmakta ve kilo kontrolünü sağlamaktadır. Fiziksel güç kullanılması gereken işlerde geç yorulma ve erken toparlanmanın yanında iç salgı bezlerinin sistemli bir şekilde işlemesini sağlamaktadır (İnal, 2003).

2.3.5. Beden Eğitimi ve Sporun Psikomotor Gelişime Etkisi

Ömür boyu süren bir süreç olan Psiko-motor gelişimi, motor becerilerin kazanılması veya azalmasına yönelik değişimlerle ilgilenir (Özer ve Özer, 1998).

Becerilerin gelişimi bireyin tepki zamanı, hız, kuvvet, dayanıklılık, koordinasyon, denge, esneklik, vücut yapısı, boy, ağırlık vb. özelliklerin yanı sıra zihinsel ve duygusal özelliklerine de bağlıdır. Motor becerilerin gelişimi birikimli ve yaşam boyu süren bir süreçtir. Hareket yeteneklerinin aşamalı gelişimi becerilerin üst düzeye ulaşmasında basamaklar olarak görülmektedir (Açak, 1997).

Psiko-motor gelişim yaşam boyunca devam eden motor becerilerde meydana gelen değişme ve gelişmeleri gösterip bunu kolaydan zora doğru ya da basitten karmaşığa doğru devam etmektedir. Motor beceriler bebeklik döneminde refleksleri kullanmaları ile başlar ve daha sonra istemli hareketlere dönüşür. Yaş gelişimi ile birlikte yapılan hareketler bireyin beden farkındalığını keşfetmesini sağlar.

Kazanılan beceriler sonunda, bireyler çalışmalara katılmaktan mutluluk duyacak, ortama uyum sağlaması kolaylaşıp aidiyet duygusu geliştireceklerdir. Bireyler kendi

özelliklerinde en iyi olduğu alanlarda etkinliklere katılmayı daha çok tercih ederler. Beden eğitimi programlarında bulunan çeşitli becerilerin geliştirilmesine yönelik etkinlikler kişilerin ilgilerini de çeşitlendirir. Bireyin edindiği beceriler boş zamanların değerlendirilmesinde büyük önem taşır ve yaşam kalitesini artırır (Erkal, 1996).

2.3.6. Beden Eğitimi ve Sporun Zihinsel Gelişime Etkisi

Beden eğitiminin zihinsel gelişim sürecindeki katkısı yok sayılmayacak bir gerçekliktir. Beceri öğrenme yoluyla geliştirilir. Bu nedenle bireyin öğrenmelerinde düşünme, algılama, mantık süzgecinden geçirme gibi zihinsel süreçler işler. Bu süreçte beceri öğrenimini kazanmak için öncelikle beyin ile kaslar arasında bir koordinasyon sağlanmalıdır. Bundan sonra hazırlık, zihinsel zindelik ve çaba gerekir (Erkal, 2008).

Sinir sistemimizle bedenimiz arasında karmaşık olduğu kadar basit olan bir ilişki de vardır. Hareket ettiğimizde bedenimiz beynimize her saniye de binlerce uyarım gönderir. Beyin bu uyarımları toplar, organize eder. Belirli bir bütünlük içerisinde sınıflar ve sonra karar verir. Antrenman sinir sistemimizin ve bedenimizin üzerine alabileceği bilgiyi uygun bir biçimde depolamamızı sağlar (Çakmakçı, 2001). Aşamalı olarak bilgileri toplar ve ekleyerek davranışa dönüştürmemizi sağlar.

Fiziksel etkinliklerin, zihinsel gelişime katkısı şöyle sıralanabilir.

- Fiziksel beceriler bireyin beyni ile kasları arasında uyum kurarak düşünebilmeyi gerektirir. Beceri öğrenmek, direk oluşan bir şey değildir, beynin öğrenmeye hazır olmasını ve ayrıca çabayı gerektirir.

- Düşünmek, yalnızca fiziksel becerilerin öğrenilmesi ile ilgili değildir. Bu becerilerin kodlanması, tekniklerin öğrenilmesi, yöntem, kullanılan terimlerin öğrenilmesi bilgi ile alakalıdır.

- Fiziksel etkinlikler aracılığıyla bireyler sağlık, estetik, vücut hareketlerinin kontrolü, egzersiz hareketlerinin hayattaki önemini öğrenirler. Ayrıca beden eğitimi ve spor aracılığı ile bireyler kendilerini daha iyi keşfederek güçlü ve zayıf yönlerini bilebilirler. Beceriler refleksif ya da otomatik değildir, sonradan öğrenilir. Bu nedenle bireyin öğrenme yetisini ortaya çıkaran algılama, düşünme, mantık yürütme gibi zihinsel eylemlere gereksinim vardır (İnal, 2000).

2.3.7. Beden Eğitimi ve Sporun Sosyal Gelişime Etkisi

Beden eğitimi ve spor yalnızca bedensel yapılan bir etkinlik değil aynı zamanda topluma ulaşma ve sosyalleşme işidir.

Beden eğitimi ve spor etkinlikleri aynı zamanda sosyal deneyimlerdir. Bu deneyimler duyguların gelişmesini sağlar. Kişiler yapılan etkinlik ve çalışmalarla duygularını ifade etme, aktarma imkânı bulurlar. Olumlu ve olumsuz duyguların ortaya çıkmasını sağlar. Kişilerin duygularını aktarmada kontrol etmesini ya da direk dışa vurmalarına imkân verir (Tezcan, 1977).

Bireyin sosyalleşmesinde, spor önemli bir rol oynar. Modern toplumlarda sporun genellikle ortaklaşa yapılan bir etkinlik olduğu düşünüldüğünde, sportif faaliyetler aracılığı ile etkinlikle uğraşan bireyler sosyal bir etkileşim içinde bulunurlar. Farklı kültür ve toplumların bir arada buluşabildiği en önemli platform olarak spor ilk akla gelmektedir. Spor, bireyin kendi dar dünyasından kurtularak başka ortamlarda, başka kişilerden, inançlardan, düşüncelerden insanlar ile diyalog içinde bulunmasını, onlardan etkilenmesini ve onları etkilemesini sağlamaktadır. Çok yönlü bir iletişim sekronizasyonu ile birleştirici bir rol oynar. Bu yönü ile beden eğitimi ve sporun, yeni dostluklara kurulmasına, pekiştirilmesine ve sosyal kaynaşmaya destek sağladığı, olumlu iletişim kurmayı sağladığı söylenebilir. Spor sadece spor yapanlar değil izleyici kitleler arasında da önemli bir iletişim sahasıdır. İzleyicilerin izledikleri müsabaka ile ilgili yorum yapmaları, aynı ortak amaç ve bağlılık göstergesi sunması için insanların bir araya gelmesine olanak verir (Çaha, 2000).

Beden eğitimi ve spor, bireylerin ve toplumun istikrarına gerekli değer kurum ve davranışların oluşumuna katkı sağlar. Rol öğrenmek sosyalleşmenin önemli sonuçlarından biridir. İnsanlar yaşamda karşılaştıkları ve edindikleri tecrübeler sayesinde sosyal ortamlarda çeşitli roller öğrenirler. Henüz ilk çocukluktan itibaren model alma yoluyla başlayan bu süreç davranış sonrasında karşılaştığı geri dönütlerde alınan pekiştireçlerle kendine uygun olan rolleri seçer ve benimsemeye başlar. Öğrenilen roller yaşam içerisinde toplumun belirlediği kültüre göre şekillenip kabul edilen davranışlar seçilerek sosyal ilişkilerde davranışa dönüştürülür. Bu faaliyetler iyi

bir vatandaş, iyi bir arkadaş, sorumluluk sahibi komşu, iyi öğrenci, birlikte çalışma, liderlik vb. rolleri öğrenmede önemli hazırlayıcılık görevi yaparlar.

Benlik bireyin kendisini tanımasını ifade eder. Birey bu bilince, karşılaştırmalar yaparak sahip olur. Sosyal çevre tam olarak bu evrede kendini göstermeye başlar. Çocuk diğer çocuklar ile oynamaya başladığında kendisinin güçlü ve zayıf yönlerini anlamaya başlar. Oyun esnasında kendisi ile başkalarını karşılaştırır. Yeterlilik ve yetersizliklerini fark eder (Aracı, 2001). Bu durum çocuğun sosyalleşmesini hızlandırır.

Beden eğitimi spor, dengeli kişiliğin gelişmesine hizmet eder. Beden eğitimi ve spor sayesinde toplumun belirlemiş olduğu kurallara, spor kültürüne uyum sağlamayı öğrenen birey, farklılıklara açık olma ve kabullenme, paylaşma, birlikte hareket etme sorumluluğunu kazanma gibi sosyal deneyimler edinmesini sağlar.

Okullarda şiddet olaylarının sık konuşulduğu bir zamanda, değer eğitiminin işlevselliği irdelenmesi gerekmektedir. Yapılan araştırmalarda okullardaki şiddetin artmasının nedenleri içerisinde en çok sosyal, kültürel ve sportif etkinliklerin azlığı görülmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı, şiddeti önlemek için yapılması gerekenler arasında sosyal ve kültürel etkinliklerin artırılmasını önermektedir (Karatay, 2006). Kitle iletişim araçlarının çağın gelişen teknolojisi ile beraber ilerlediği düşünüldüğünde çocukların artık geleneksel oyun kültürü içerisinde olmadıkları sosyal yalnızlık içerisine girdikleri, hareketsiz bir yaşam döngüsü içinde zamanlarını bilgisayar, televizyon karşısında geçirdikleri söylenilebilir. Bu durum çocukların fiziksel gelişimlerine de zarar vermektedir. Dolayısıyla sağlık sorunlarının ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Tam bu noktada beden eğitimi ve sporun önemi ortaya çıkmaktadır. Özellikle eğitim ortamlarında çocuklar televizyon izleme yerine sporsal faaliyetlere, okumaya, uğraş gerektiren hobilere ve arkadaşlarıyla oyun oynamaya yönlendirilebilirler (Arslan, 2006).

2.4. Beden Eğitimi ve Sporda Değerler

2.4.1. Sporda Etik İlkeler

Etik belli yer ve zamana özgü olarak iyi davranışlarla kötü davranışların kurallarını saptayan bilimdir (Hançeroğlu, 1982). Etik ahlak felsefesidir, ahlak ise etiğin

araştırma konusudur. Sporun içinde yer alan herkesin davranışları etik ilkelere uygun olmalıdır.

Sporunda uyulması gereken ilkeler Eitze'e göre şöyledir:

1-Sporcular araç değil, amaç olarak görülmelidir. Spor karşılaşmalarında sportif amaçlarına ulaşmak yarışmaların sonucundan daha önemli elde edilecek para ve diğer etmenler sporun amacının önüne geçmemelidir.

a) Antrenörler, spor yöneticileri sporculara saygılı davranmaları, öz varlıklarına değer göstermeleri, onları robot gibi görmemeleri, onları sömürmemeleri gerekir.

b) Sporcular rakiplerine saygılı, kasıtlı arar vermemeli bu tarz davranışların olmasına göz yummamalıdır.

c) Kullanılan ekipmanların tüm taraflarının güvenliğini sağlayacak nitelikte olmalıdır.

2- Yarışmalar adil olmalıdır.

a) Lig yönetimi ve karşılaşmaların denetimi eşit koşullara ve tarafsız kurallara göre yapılmalıdır.

b) Spor tanımı gereği güç ve mücadeleyi içeren yarışmadır. Bu yüzden yarışmalarda verilecek kararlar sportif hedeflere uygun olarak, fiziksel becerilere, strateji ve şans etkenlere göre belirlenmelidir. Sporcuların veya takımın doping maddeleri almaları ya da şike yaparak performanslarını arttırmak kural dışıdır.

c) Sporun tüm taraflarının yolsuzluk veya şike yaparak müsabaka sonuçlarını etkilemeleri spor ruhuna aykırıdır.

3- Katılım, kaynaklar, liderlik ve ödüller başarıya dayalı olmalı. Bu ilke, spor etkinliklerine katılacaklara eşit katılım ve eşit fırsat imkanı sağlar.

a) Spor faaliyetlerine kimlerin katılacağına inanç, ırk, cinsiyet veya toplumsal statüye göre değil, yeteneğe göre belirlenmelidir.

b) Bayan sporcuların medyanın olumsuz baskısına maruz kalması doğru değil,

c) Bayan ve erkek sporcular arasında kaynak dağılımı yapılırken eşit davranılmalı.

4- Spor faaliyetleri spor ile ilgili tüm katılımcıların güvenliğini sağlamalıdır

a) Sporcunun sağlığı takımın başarısından daha önemli sayılmalıdır.

b) Antrenörler, sporcularını çalıştırırken onların bedenlerini korumalı, halsizlik susuzluk gibi durumların meydana gelmesi önlemelidir.

c) Sporcular rakip takım arkadaşlarına zarar verecek kasıtlı eylemlerden kaçınmalıdır.

Sporde Şike, bahis, doping ve Şiddet karşılaşılan önemli etik problemler olarak sıralanmaktadır.

Sporde etik ilkeler sporun içinde yer alan herkesin hassasiyetle yaklaşması davranışların kontrolü ve devamlılığı esas olmalıdır. Buna göre;

1. Sporcular

Dürüst davranır, kötü alışkanlıklardan uzak durur, rakiplerine karşı saygılı, yenilgiyi doğal bir sonuç olarak görüp kabullenme, hakemin kararlarına saygılı, seyircileri tahrik edecek, Şiddete yol açacak davranışlardan uzak, bağımlılık yapıcı ve zararlı madde kullanımından uzak, her türlü dopingten uzak topluma örnek kişiliğe sahip olmalıdır.

2. Antrenörler

Sporcusuna sözlü ve bedensel olumsuz davranışta bulunmaz, sporcusunu doping ve diğer zararlı maddeler kullanmasına teşvik etmez, sporcusuyla cinsel ve duygusal yakınlığa girmemeli, disiplinli çalışma programı olmalı ve program saatlerine özen göstermeli, sporcularının her birine eşit davranmalı, kendi gözlem ve yargılarına göre karar almalı, dürüstlüğü, disiplini, kazanmaya tercih etmelidir.

3. Spor Yöneticileri

Sporcuyu ticari bir araç olarak görmemeli, kulüp ve takımını sadece reklam amacı olarak değerlendirmemeli, sporcuya ceza verirken duygularıyla hareket etmemeleri, tarafsız davranmaları, sporcunun transfer ve kiralanma işlemlerinde sporcusuna fikrini sorması, hakem kararlarına saygılı davranması, taraftarları kızdıracak, şiddet uyandıracak tavır ve davranışlardan uzak durması gerekmektedir.

4. Hakemler

Kararlarında adil, tarafsız, saygılı olmalı, hakaret niteliğinde olacak söz ve davranışlardan kaçınmalıdır.

5. Spor Yazarları

Spor olaylarını tarafsız değerlendirmeli, taraftar olduğu kulüp veya takımı açıklamamalı, şiddete yöneltecek anlatım ve sözler kullanmamalı.

6. Seyirciler

Sporcuya, antrenöre, hakeme hakaret etmemeli, yenilgiyi kabullenmeli, sahaya, antrenör ve sporcuya fiziksel ve kasti zarar vermemeli, sevincini kutlarken başka kişilere zarar vermemelidir.

Etik eğitiminin amacı, insanı ahlak üzerine kendi kendine yargılama yapabilecek duruma getirmek olmalıdır (Pehlivan, 1998).

2.4.2. Fair-Play' in (Sportif Erdem) Tanımı ve Kapsamı

Fair Play bir Anglosakson terimidir. Dürüst oyun, dürüst davranış anlamını taşır. Fair Playin tam anlamı ise: Etik üstü davranıştır. Etik davranış her konuda kuralları dürüstlükle ve saygı ile uygulamak demektir. Fair Play ise tüm bunların üstünde kişisel çıkarları ve hırsları bastırarak yaşamda üstün insan ruhunu ortaya koymaktır. Sevgi, dostluk, kardeşlik anlayışı olan Fair Play'in sınırı yoktur.

Fair Play'in kullanım kökeni 15. yüzyıla kadar uzanır. Şövalyelerin yarışmalarda centilmenlik dışı davranışları için Foul Play tabiri kullanılmıştır. Fair Play bunun tam aksidir. 16. yüzyılda ünlü yazar William Shakespeare Eserlerinde Fair Play tabirini

kullanmıştır. Spor diline Fair Play 18. yüzyılda İngiltere de girmiş “iyi oyun” anlamında kullanılmış, uluslararası bir deyim olmuştur.

20. yüzyılın sonuna doğru Fair Play’i bir toplumsal eğitim sloganı olarak kullanan kuruluşlar ortaya çıkmıştır (<http://www.sporbilim.com/sayfa.asp?mdl=haber&param=4> Erişim tarihi.10.09.2018).

Dünyada ilk Fair Play Organizasyonun adımı 1963 yılında Gating (Almanya) da UNESCO Gençlik Enstitüsünün tertiplelediği bir seminerde atılmıştır. Seminerde Şovenizm ve sporda şiddet konusu tartışmaya açılmıştı. Toplantıda ICSPE (Uluslararası Spor ve Beden Eğitimi Kuruluşu) ve AIPS (Dünya Spor Yazarları Derneği) temsilcileri hazır bulundular. 17 Eylül 1963 de Parisde bir araya gelen UNESCO, ICSPE ve AIPS temsilcileri Sporda Modern Olimpiyatların kurucusu Pierre Coubertin adına bir ödül İhdas ettiler. Aralıkta bir büro kuruldu. 29 Mayıs 1973 de bu organizasyon CIFP (Uluslararası Fair Play Konseyi) adını aldı. 20/Ekim/1987 de ise Lozanda yapılan toplantıda IOC Uluslararası Olimpiyat komitesi CIFP’ yi Kendi kuruluşlarına dâhil etti ve çatısı altına aldı. CIFP Konseyinde halen Erdoğan Arıpınar (Türkiye), Togay Bayatlı (AIPS Onur başkanı) unvanı ile yer almaktadırlar.

Fair-Play, yarışmacıların oyun kurallarına uymasını, yarışma kurallarına saygının ötesinde müsabaka içerisinde iyi bir ruh hali içinde tavır sergilemelerini de ifade eder (TMOK, 1981). Fair-Play, yarışmalarında sporcuların olumsuz şartlar içinde bile kurallara sabırla uymaları ve kural dışı hareket etmemelerini, kendi lehine haksız avantajlar elde etmemesini, rakibi düşman olarak görmeyip oyun arkadaşı olarak görmeği ve ona değer verilmei ifade eder (Yıldırım, 2004).

2.4.3. Olimpik Değer

Olimpik eğitim programlarının geliştirilmesindeki amaç; Olimpik idealler doğrultusunda insanlığın dayanışma duygusu, hoşgörü ve fair-play’ a dayalı karşılıklı saygıyı geliştirme, farklı kültürlere saygı duyma, çevreyi koruma ile insanın kişiliğinin zenginleştirilmesi gibi değerlerin kazandırmasıdır.

Olimpik eğitim Olimpizm değerlerinin bir ürünü olarak ortaya çıkmıştır. Sigmund Loland, Olimpizmi bireylerin akıl, ruh ve beden eğitimlerini kazandırma inancı üzerine kurulu bir düşünce olarak tanımlamaktadır (Güzel ve Özbey, 2009).

Geniş bir ilgi alanı bulunan Olimpizm anlayışının toplumları daha iyiye götürmede bir araç olarak kullanılabilmesi ve bu sayede daha iyi bir dünya yaratılmasına katkıda bulunabileceği gerçeği dikkate alınması gereken bir olgudur. Olimpik Hareket ile ilgili olarak insanların üzerine düşen en büyük sorumluluk; Olimpik değerlerin spor ve kültür yoluyla sosyal ve kişisel gelişime yardım edebileceğini ve bu sayede dünyamızdaki hümanistik sorunların çözümüne katkıda bulunabileceğini göstermektir (Anonim, 2019b).

Naruka (2000); Olimpik eğitimi, genel gelişimi ve uluslararası anlayışı yükselten temel bir sosyal hareket olarak tanımlamıştır. Olimpik eğitim, yaşamın kalitesini artırma yönünde fiziksel, entelektüel ve ahlaki güçleri destekler.

IOC (Uluslararası Olimpiyat Komitesi) olimpik değerlerin, spor kültüründen var olduğu görüşü üzerinde sıkça durmuş ve bu konuya özellikle dikkat çekmiştir. Bu değerlerin Olimpiyat oyunlarının ve olimpik hareketin temel değerlerini oluşturduğu söylenebilir. Özünde insanlığın gelişmesine katkıda bulunan değerleri bulunduran olimpik hareket, sporu, kültürü ve eğitimi bir araya getirir (Anonim, 2008).

Olimpik hareket içinde üç ana değeri bulundurur. Bunlar “Mükemmellik”, “Arkadaşlık” ve “Saygı”dır (Yücekaya, 2017).

Mükemmellik: Bu yalnızca hedeflenen işi başarmak değil, hedefe ulaşılacak yolda en iyi performansı göstermek için çabalanmasıdır.

Arkadaşlık: Yapılan spor ile birlikte çevresiyle olumlu iletişim kurma, birlik ve beraberlik, iş birliği içerisinde çalışmalara katılması.

Saygı: Kaidelerin dışında, kendisine ve etrafında bulunan herkese saygı göstermesidir.

2.4.4. Milli Eğitim Programlarında Değerler Eğitimi

Ülkemizdeki ortaokullarda uygulanan öğretim programının incelenmesinde genel olarak programlarda ulusal ve evrensel değerlere yer verildiği görülmekle birlikte, değerler tek başlık altında ele alınır (Uçar, 2009).

Sosyal bilgiler dersi öğretiminde öğrenciye kazandırılmaya çalışılan değerler öğrenme alanlarında doğrudan belirtilmiştir.

2.4.4.1. Liselerin Seçmeli Spor Dersi Öğretim Programında Yer Alan Değerler

Liselerin 10 ve 11. Sınıflarında eğitim gören öğrencilere seçmeli ders olarak okutulan spor dersi öğretim programında aşağıda ki tabloda belirtilen değerlerin kazandırılması hedeflenmektedir (MEB, 2006).

Tablo 8. Seçmeli Spor Dersi Değerleri (Lise 10 ve 11.sınıflar)

<i>Adil olma</i>	<i>Dayanışma</i>
<i>Bağımsızlık</i>	<i>Doğruluk</i>
<i>Fedakârlık</i>	<i>Saygı</i>
<i>Paylaşımçı olmak</i>	<i>Sağlıklı olmaya önem verme</i>
<i>Yardıms severlik</i>	<i>Misafirperverlik</i>
<i>Vatanseverlik</i>	<i>Hoşgörü</i>
<i>Temizlik</i>	<i>Estetik duyarlılık</i>
<i>Sorumluluk</i>	<i>Dürüstlük</i>
<i>Sevgi</i>	<i>Çalışkanlık</i>
<i>Güvenilir olmak</i>	<i>Sabır</i>
<i>Güven</i>	<i>Samimiyet</i>

2.4.4.2. Beden Eğitimi ve Spor Dersi Ortaokul Öğretim Programında Bulunan Değerler (2017 yılı)

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 2017 yılında çıkarılan ortaokul (5-8. Sınıflar) öğretim programının beden eğitimi ve spor dersi programı ile öğrencilere kazandırılması

amaçlanan değerlerden başlıca öne çıkan değerler aşağıda tabloda gösterilmiştir (MEB, 2017a)

Tablo 9. Programda Başlıca Öne Çıkan Değerler

<i>Adalet</i>	<i>Arkadaşlık</i>	<i>Estetik</i>	<i>Eşitlik</i>
<i>Paylaşma</i>	<i>Sevgi</i>	<i>Güven</i>	<i>Duyarlılık</i>
<i>Özgürlük</i>	<i>Sabır</i>	<i>Sorumluluk</i>	<i>Çalışkanlık</i>
<i>Dürüstlük</i>	<i>Saygı</i>	<i>Vatanseverlik</i>	<i>Yardımseverlik</i>

2.4.4.3. Beden Eğitimi ve Spor Dersi Lise Öğretim Programında Bulunan Değerler (2017 yılı)

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 2017 yılında çıkarılan Lise (9-12. Sınıflar) öğretim programının beden eğitimi ve spor dersi programı ile öğrencilere kazandırılması amaçlanan değerlerden başlıca öne çıkan “kök değerler” adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverliktir. Sayılan değerler, öğrenme ve öğretme sürecinde kendi başlarına ve ilişkili olduğu alt değerlerle birlikte diğer kök değerlerle beraber ele alınması gerekmektedir (MEB, 2017b).

2.4.4.4. Beden Eğitimi ve Spor Dersi Ortaokul Öğretim Programında Bulunan Değerler (2018-2019 Eğitim-Öğretim Yılı)

Tablo 10. Programda Başlıca Öne Çıkan Değerler

<i>Sorumluluk</i>	<i>Arkadaşlık</i>	<i>Estetik</i>	<i>Eşitlik</i>
<i>Paylaşma</i>	<i>Sevgi</i>	<i>Güven</i>	<i>Duyarlılık</i>
<i>Kültürel Mirasa Sahip Çıkma</i>	<i>Sabır</i>	<i>Adalet</i>	<i>Cesaret ve Liderlik</i>
<i>Dürüstlük</i>	<i>Saygı</i>	<i>Vatanseverlik</i>	<i>Yardımseverlik</i>

Tablo 11. Öğrencilere Kazandırılması Amaçlanan Değerler

<i>Değerler</i>	<i>Tutum ve Davranışlar</i>
<i>Adalet</i>	<i>Adil olma</i> <i>Eşit davranma</i> <i>Paylaşma</i>
<i>Dostluk</i>	<i>Diğerkâmlık</i> <i>Güven duyma</i> <i>Sadık olma</i> <i>Vefalı olma</i> <i>Yardımlaşma</i>
<i>Dürüstlük</i>	<i>Açık ve anlaşılır olma</i> <i>Doğru sözlü olma</i> <i>Etik davranma</i> <i>Güvenilir olma</i> <i>Sözünde durma</i>
<i>Öz Denetim</i>	<i>Davranışlarını kontrol etme</i> <i>Davranışlarının sorumluluğunu alabilme</i> <i>Öz güven sahibi olma</i>
<i>Sabır</i>	<i>Azimli olma</i> <i>Tahammül etme</i>
<i>Saygı</i>	<i>Alçakgönüllü olma</i> <i>Başkalarına kendine davranılmasını istediği şekilde davranma</i> <i>Diğer insanların kişiliklerine değer verme</i>
<i>Sevgi</i>	<i>Aile birliğine önem verme</i> <i>Fedakârlık yapma</i>
<i>Sorumluluk</i>	<i>Kendine, çevresine, vatanına, ailesine karşı sorumlu olma</i>
<i>Vatanseverlik</i>	<i>Çalışkan olma</i> <i>Dayanışma</i> <i>Kurallara ve kanunlara uyma</i> <i>Tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olma</i> <i>Toplumunu önemseme</i>

Yardımsverlik

Cömert olma
Fedakâr olma
İş birliği yapma
Merhametli olma
Misafirperver olma
Paylaşma

---

3. BÖLÜM

MATERYAL VE METOD

3.1. Araştırma Metodu

Araştırma modeli olarak genel tarama modeli kullanılmıştır.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırma evrenini 2017-2018 eğitim ve öğretim yılında Van İli Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı imam hatip ortaokullarında öğrenim gören 329 kız ve 300 erkek öğrenci olmak üzere toplam 629 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini Van İli Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı imam hatip ortaokullarında kümeleme örneklem alma yöntemine göre seçilen 629 öğrenci oluşturmaktadır.

3.3. Veri Toplama Aracı

Güllü ve Yücekaya (2017) tarafından geliştirilen “Beden Eğitimi ve Spor Dersi Değer Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçek ortaokul öğrencileri için geliştirilmiş olup 23 sorudan oluşan ve 6 faktörlü bir ölçektir. Ölçekte olumsuz (tersine) soru yoktur. Ölçekte ölçme birimi olarak 5’li likert türü ölçek “Her Zaman (5), Sıklıkla (4), Bazen (3), Nadiren (2), Hiçbir zaman (1)” kullanılmıştır. Ölçekte olumsuz madde bulunmamaktadır.

Tablo 12. Ölçeğin Alt Faktörleri ve Madde Sayıları

Sıra	Faktör	Madde	Toplam Puan Aralığı
1	Saygı	1, 13 ve 21. Maddeler	1-5
2	Farkındalık	14 ve 18. Maddeler	1-5
3	Milli Kültür ve Beraberlik	6 ve 17. Maddeler	1-5
4	Sağlıklı Yaşam ve Beslenme	7, 22 ve 20. Maddeler	1-5
5	Dayanışma	3, 9, 11, 16 ve 19. maddeler	1-5
6	Spor Kültürü	4, 2, 5, 8, 10, 12, 15 ve 23. maddeler	1-5

Saygı Faktörü: Bu faktör öğrencinin beden eğitimi dersindeki rakibinin, takım arkadaşının ve taraftarın varlığını kabul ettiğini ve onlara saygı duyduğunu gösterir. Ölçekteki 1, 13 ve 21. maddeler bu faktörü açıklamaktadır.

Farkındalık Faktörü: Bu faktör öğrencinin sportif faaliyetlerde doğaya ve çevresine zarar vermemesi farkındalığı ile spor malzemelerini özenli kullanması farkındalığını ifade eder. Ölçekteki 14 ve 28. maddeler bu faktörü açıklamaktadır.

Milli Kültür ve Beraberlik Faktörü: Bu faktör öğrencinin ülkemizin Milli Spor Takımlarını destekleme ve Milli Bayram kutlamalarına aktif katılma gibi Milli Kültürümüze sahip çıkmayı ifade eder. Ölçekteki 6 ve 17. maddeler bu faktörü açıklamaktadır.

Sağlıklı Yaşam ve Beslenme Faktörü: Bu faktör öğrencinin beden eğitimi ve spor faaliyetlerin önemi, sporun sağlıklı yaşama katkısı ve sağlıklı beslenmenin önemini ifade eder. Ölçekteki 7, 20 ve 22. maddeler bu faktörü açıklamaktadır.

Dayanışma Faktörü: Bu faktör öğrencinin beden eğitimi ve spor faaliyetlerinde görevlerini yerine getirme, arkadaşlarını destekleme, takım ruhuna önem verme ve arkadaşları ile iyi iletişim kurmayı ifade eder. Ölçekteki 3, 9, 11, 16 ve 19. maddeler bu faktörü açıklamaktadır.

Spor Kültürü Faktörü: Bu faktör öğrencinin beden eğitimi ve spor faaliyetlerinde spor kıyafet giyinmeye önem verme, empati kurma, kendini kontrol edebilme, centilmenlik, keyif alma ve mükemmel olmayı ifade eder. Ölçekteki 2, 4, 5, 8, 10, 12, 15 ve 23. maddeler bu faktörü açıklamaktadır.

Her faktöre ait maddeler toplanır ve madde sayısına bölünür. Böylelikle her faktöre ait puanlar 1 ile 5 arasında değişmektedir. Her faktöre ait ortalama puan kendi içerisinde değerlendirilir. Değerlendirmede kolaylık sağlanması amacı ile aşağıdaki tablodan yararlanıla bilinir.

3.5. Araştırmanın Etik Boyutu

Araştırmada kullanılan Beden Eğitimi ve Spor Dersi Değer leğini, İmam Hatip Ortaokulu ğrencilerine kullanmak üzere Van İl Milli Eğitim Müdürlüğünden (Ek-1) yazılı izin alınmıştır.

4. BÖLÜM

BULGULAR

Tablo 15. Cinsiyetlerine Göre İmam Hatip Ortaokulu Öğrencilerinin Beden Eğitimi Dersine İlişkin Değerlerinin İncelenmesi

Ölçeğin Alt Boyutları	Cinsiyet	N	X	SS	T	p
<i>Spor Kültürü</i>	<i>Bayan</i>	329	3,8875	,69425		
	<i>Erkek</i>	300	3,9417	,65264	-1,005	,315
	<i>Toplam</i>	629	3,9134	,67473		
<i>Sağlıklı Yaşam ve Beslenme</i>	<i>Bayan</i>	329	4,0598	,77661		
	<i>Erkek</i>	300	4,1856	,72540	-2,093	,037*
	<i>Toplam</i>	629	4,1198	,75465		
<i>Dayanışma</i>	<i>Bayan</i>	329	4,2535	,76193		
	<i>Erkek</i>	300	4,2973	,67946	-,759	,448
	<i>Toplam</i>	629	4,2744	,72353		
<i>Saygı</i>	<i>Bayan</i>	329	4,2675	,83702		
	<i>Erkek</i>	300	4,2711	,78198	-,056	,955
	<i>Toplam</i>	629	4,2692	,81059		
<i>Milli Kültür ve Beraberlik</i>	<i>Bayan</i>	329	3,8055	1,09189		
	<i>Erkek</i>	300	3,6867	1,07269	1,374	,170
	<i>Toplam</i>	629	3,7488	1,08354		
<i>Farkındalık</i>	<i>Bayan</i>	329	4,5152	,78752		
	<i>Erkek</i>	300	4,3933	,79733	1,927	,054
	<i>Toplam</i>	629	4,4571	,79393		

*p < 0,05

Tablo 15’te imam hatip ortaokulu öğrencilerinin beden eğitimi dersine ilişkin değerlerinin cinsiyet değişkeni açısından farklılığına ilişkin analiz sonucu görülmektedir. Sağlıklı yaşam ve beslenme boyutunda erkek öğrencilerin puan ortalamalarının ($\bar{X}=4.1856$) bayan öğrencilerin puanlarına göre ($\bar{X}=4.0598$) daha yüksek olduğu görülmektedir. Aritmetik ortalamalar arasındaki bu farklılığın anlamlılığına ilişkin yapılan t-testi sonucunda erkek ve bayan öğrencilerin sağlıklı yaşam ve beslenme değerinde anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir ($p<.05$, $t=2.093$).

Tablo 15’deki bulgular spor kültürü, dayanışma, saygı, milli kültür ve beraberlik ve farkındalık boyutları açısından incelendiğinde, araştırmaya katılan öğrencilerin puan ortalamaları arasında cinsiyet değişkeninde anlamlı farklılıklar olmadığı görülmektedir ($p>.05$). Yani bayan ve erkek öğrenciler spor kültürü, dayanışma, saygı, milli kültür ve beraberlik, farkındalık boyutlarında benzer değerlere sahiptir.

Tablo 16. Yaşlarına Göre İmam Hatip Ortaokul Öğrencilerinin Beden Eğitimi Dersine İlişkin Değerlerinin İncelenmesi

Ölçeğin Alt Boyutları	Yaş	N	X	Ss	F	P	Grup	P
Spor Kültürü	10-11 yaş (1)	268	4,0331	,58840	23,357	,000*	1-3	0,000*
	12-13 yaş (2)	262	3,9418	,61856				
	14-15 yaş (3)	99	3,5139	,86748			2-3	0,000*
	Toplam	629	3,9134	,67473				
Sağlıklı Yaşam ve Beslenme	10-11 yaş (1)	268	4,2040	,68806	16,747	,000*	1-3	0,000*
	12-13 yaş (2)	262	4,1819	,69754				
	14-15 yaş (3)	99	3,7273	,93722			2-3	0,000*
	Toplam	629	4,1198	,75465				
Dayanışma	10-11 yaş (1)	268	4,3627	,64890	7,894	,000*	1-3	0,000*
	12-13 yaş (2)	262	4,2771	,71289				
	14-15 yaş (3)	99	4,0283	,87831			2-3	0,013*
	Toplam	629	4,2744	,72353				

<i>Saygı</i>	<i>10-11 yaş (1)</i>	268	4,3371	,79715	4,877	,008*	<i>1-3</i>	0,009*
	<i>12-13 yaş (2)</i>	262	4,2850	,77435				
	<i>14-15 yaş (3)</i>	99	4,0438	,90432				
	<i>Toplam</i>	629	4,2692	,81059				
<i>Milli Kültür ve Beraberlik</i>	<i>10-11 yaş (1)</i>	268	3,9347	,99363	23,205	,000*	<i>1-3</i>	0,000*
	<i>12-13 yaş (2)</i>	262	3,8015	1,05895				
	<i>14-15 yaş (3)</i>	99	3,1061	1,15236				
	<i>Toplam</i>	629	3,7488	1,08354				
<i>Farkındalık</i>	<i>10-11 yaş (1)</i>	268	4,5392	,71064	13,424	,000*	<i>1-3</i>	0,000*
	<i>12-13 yaş (2)</i>	262	4,5134	,68984				
	<i>14-15 yaş (3)</i>	99	4,0859	1,10896				
	<i>Toplam</i>	629	4,4571	,79393				

*p<0,05

Tablo 16’da İmam Hatip Ortaokulu öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersine ilişkin ölçeğin alt boyutlarında yaş değişkenine göre anlamlı farklılıklar göstermektedir (p<.05).

Yaş değişkenine göre öğrencilerin beden eğitimi dersine ilişkin değerlerinde, hangi gruplar arasında anlamlı farklılıkların olduğunu belirlemek için gruplar birbirleriyle karşılaştırılmıştır. Buna göre spor kültürü [F=23.357 p<.05] boyutunda 10-11 yaş ve 14-15 yaş arasında, 10-11 yaş lehine; 12-13 yaş ve 14-15 yaş arasında, 12-13 yaş lehine anlamlı farklılıklar bulunmaktadır.

Sağlıklı yaşam ve beslenme [F=16.747 p<.05] boyutunda 10-11 yaş ve 14-15 yaş arasında, 10-11 yaş lehine; 12-13 yaş ve 14-15 yaş arasında, 12-13 yaş lehine anlamlı farklılıklar bulunmaktadır.

Dayanışma [F=7.894 p<.05] boyutunda 10-11 yaş ve 14-15 yaş arasında, 10-11 yaş lehine; 12-13 yaş ve 14-15 yaş arasında, 12-13 yaş lehine anlamlı farklılıklar bulunmaktadır.

Saygı [F=4.877 p<.05] boyutunda 10-11 yaş ve 14-15 yaş arasında, 10-11 yaş lehine; 12-13 yaş ve 14-15 yaş arasında, 12-13 yaş lehine anlamlı farklılıklar bulunmaktadır.

Milli kültür ve beraberlik boyutunda [F=23.205 p<.05] boyutunda 10-11 yaş ve 14-15 yaş arasında, 10-11 yaş lehine; 12-13 yaş ve 14-15 yaş arasında, 12-13 yaş lehine anlamlı farklılıklar bulunmaktadır.

Farkındalık [F=13.424 p<.05] boyutunda 10-11 yaş ve 14-15 yaş arasında, 10-11 yaş lehine; 12-13 yaş ve 14-15 yaş arasında, 12-13 yaş lehine anlamlı farklılıklar bulunmaktadır.

Tablo 17. Sınıflarına Göre İmam Hatip Ortaokulu Öğrencilerinin Beden Eğitimi Dersine İlişkin Değerlerinin İncelenmesi

Ölçeğin Alt Boyutları	Sınıf	N	X	Ss	F	P	Grup	P
Spor Kültürü	5.sınıf	214	4,0333	,60574				
	6.sınıf	268	3,9510	,59619			5-8	0,000*
	7.sınıf	41	4,0701	,58098	16,736	,000*	6-8	0,000*
	8.sınıf	106	3,5153	,86236			7-8	0,000*
	Toplam	629	3,9134	,67473				
Sağlıklı Yaşam ve Beslenme	5.sınıf	214	4,2274	,65737				
	6.sınıf	268	4,1692	,73749			5-8	0,000*
	7.sınıf	41	4,2114	,56153	11,425	,000*	6-8	0,000*
	8.sınıf	106	3,7421	,92156			7-8	0,000*
	Toplam	629	4,1198	,75465				
Dayanışma	5.sınıf	214	4,3626	,65356				
	6.sınıf	268	4,2813	,71124			5-8	0,000*
	7.sınıf	41	4,4732	,49347	7,327	,000*	6-8	0,009*
	8.sınıf	106	4,0019	,88263			7-8	0,005*
	Toplam	629	4,2744	,72353				

	<i>5.sınıf</i>	214	4,3505	,81855				
	<i>6.sınıf</i>	268	4,2724	,76547				
<i>Saygı</i>	<i>7.sınıf</i>	41	4,3821	,70931	3,529	,015*	5-8	0,023*
	<i>8.sınıf</i>	106	4,0535	,90751				
	<i>Toplam</i>	629	4,2692	,81059				
	<i>5.sınıf</i>	214	3,9556	,99016				
	<i>6.sınıf</i>	268	3,8750	1,06187			5-8	0,000*
<i>Milli Kültür ve Beraberlik</i>	<i>7.sınıf</i>	41	3,6341	,84428	20,056	,000*	6-8	0,000*
	<i>8.sınıf</i>	106	3,0566	1,13036			7-8	0,028*
	<i>Toplam</i>	629	3,7488	1,08354				
	<i>5.sınıf</i>	214	4,5607	,72420				
	<i>6.sınıf</i>	268	4,5093	,68894				
<i>Farkındalık</i>	<i>7.sınıf</i>	41	4,5000	,72457	9,173	,000*	5-8	0,000*
	<i>8.sınıf</i>	106	4,0991	1,06775			6-8	0,000*
	<i>Toplam</i>	629	4,4571	,79393				

*p<0,05

Tablo 17’de İmam Hatip Ortaokulu öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersine ilişkin ölçeğin alt boyutlarında yaş değişkenine göre anlamlı farklılıklar göstermektedir (p<.05).

Sınıf değişkenine göre öğrencilerin beden eğitimi dersine ilişkin değerlerinde, hangi gruplar arasında anlamlı farklılıkların olduğunu belirlemek için gruplar birbirleriyle karşılaştırılmıştır. Buna göre spor kültürü [F=16,736 p<.05] boyutunda 5.sınıf ve 8. Sınıf arasında, 6. Sınıf ve 8. Sınıf arasında ve 7. Sınıf ile 8. Sınıf arasında anlamlı farklılıklar bulunmaktadır.

Sağlıklı yaşam ve beslenme [F=11,425 p<.05] boyutunda arasında, 5.sınıf ve 8. Sınıf arasında, 6. Sınıf ve 8. Sınıf arasında 7. Sınıf ile 8. Sınıf arasında anlamlı farklılıklar bulunmaktadır.

Dayanışma [F=7.327 p<.05] boyutunda 5-8. Sınıf arasında, 6-8 sınıf arasında 7-8.sınıf lehine anlamlı farklılıklar bulunmaktadır.

Saygı [F=3,529 p<.05] boyutunda 5-8. Sınıf arasında anlamlı farklılıklar bulunmaktadır.

Milli kültür ve beraberlik [F=20,056 p<.05] boyutunda 5-8. Sınıf, 6-8 sınıf ve 7-8 sınıf arasında anlamlı farklılıklar bulunmaktadır.

Farkındalık [F=9,173 p<.05] boyutunda 5-8 sınıf ve 6-8 sınıf, lehine anlamlı farklılıklar bulunmaktadır.

Tablo 18. Okul Takımında Oynama Durumlarına Göre İmam Hatip Ortaokulu Öğrencilerinin Beden Eğitimi Dersine İlişkin Değerlerinin İncelenmesi

Ölçeğin Alt Boyutları	Okul Takımı	N	X	SS	T	P
Spor Kültürü	Evet	168	4,0536	,62426		
	Hayır	461	3,8623	,68575	3,169	,002*
	Toplam	629	3,9134	,67473		
Sağlıklı Yaşam ve Beslenme	Evet	168	4,3016	,69715		
	Hayır	461	4,0535	,76457	3,684	,001*
	Toplam	629	4,1198	,75465		
Dayanışma	Evet	168	4,4440	,59355		
	Hayır	461	4,2126	,75660	3,583	,000*
	Toplam	629	4,2744	,72353		
Saygı	Evet	168	4,3056	,79034		
	Hayır	461	4,2560	,81829	,679	,498
	Toplam	629	4,2692	,81059		
Milli Kültür ve Beraberlik	Evet	168	3,8304	1,01165		
	Hayır	461	3,7191	1,10814	1,140	,255
	Toplam	629	3,7488	1,08354		
Farkındalık	Evet	168	4,5149	,74910		
	Hayır	461	4,4360	,80940	1,103	,271
	Toplam	629	4,4571	,79393		

*p < 0,05

Tablo 18’de imam hatip ortaokulu öğrencilerinin beden eğitimi dersine ilişkin değerlerinin okul takımında oynama değişkeni açısından farklılığına ilişkin analiz sonucu görülmektedir. Sağlıklı yaşam ve beslenme boyutunda evet cevabı veren öğrencilerin puan ortalamalarının ($\bar{X}=4,3016$) hayır cevabı veren öğrencilerin puanlarına ($\bar{X}=4,0535$) göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Aritmetik ortalamalar arasındaki bu farklılığın anlamlılığına ilişkin yapılan t-testi sonucunda okul takımında oynayan ve oynamayan öğrencilerin sağlıklı yaşam ve beslenme değerinde anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir ($p<.05$, $t=3,684$).

Tablo 18’de spor kültürü boyutunda okul takımında oynayanların puan ortalamalarının ($\bar{X}=4,0536$), okul takımında oynamayan öğrencilerin puanlarına ($\bar{X}=3,8623$) göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Aritmetik ortalamalar arasındaki bu farklılığın anlamlılığına ilişkin yapılan t-testi sonucunda okul takımında oynayan ve oynamayan öğrencilerin spor kültürü değerinde anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir ($p<.05$, $t=3,169$).

Tablo 18’de dayanışma boyutunda okul takımında oynayanların puan ortalamalarının ($\bar{X}=4,4440$), okul takımında oynamayan öğrencilerin puanlarına göre ($\bar{X}=4,0535$) daha yüksek olduğu görülmektedir. Aritmetik ortalamalar arasındaki bu farklılığın anlamlılığına ilişkin yapılan t-testi sonucunda okul takımında oynayan ve oynamayan öğrencilerin dayanışma değerinde anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir ($p<.05$, $t=3,583$).

Tablo 18’de bulgular saygı, milli kültür ve beraberlik ve farkındalık boyutları açısından incelendiğinde, araştırmaya katılan öğrencilerin puan ortalamaları arasında cinsiyet değişkeninde anlamlı farklılıklar olmadığı görülmektedir ($p>.05$). Yani okul takımında oynayan ve oynamayan öğrenciler saygı, milli kültür ve beraberlik, farkındalık boyutlarında benzer değerlere sahiptir.

Tablo 19. Spor Kulübünde Oynama Durumlarına Göre İmam Hatip Ortaokulu Öğrencilerinin Beden Eğitimi Dersine İlişkin Değerlerinin İncelenmesi

Ölçeğin Alt Boyutları	Spor Kulübü	N	X	SS	T	P
Spor Kültürü	<i>Evet</i>	149	4,0998	,60839		
	<i>Hayır</i>	480	3,8555	,68435	3,905	,000*
	<i>Toplam</i>	629	3,9134	,67473		
Sağlıklı Yaşam ve Beslenme	<i>Evet</i>	149	4,3356	,69154		
	<i>Hayır</i>	480	4,0528	,76151	4,044	,000*
	<i>Toplam</i>	629	4,1198	,75465		
Dayanışma	<i>Evet</i>	149	4,3664	,72723		
	<i>Hayır</i>	480	4,2458	,72075	1,781	,075
	<i>Toplam</i>	629	4,2744	,72353		
Saygı	<i>Evet</i>	149	4,2662	,88360		
	<i>Hayır</i>	480	4,2701	,78754	-,052	,959
	<i>Toplam</i>	629	4,2692	,81059		
Milli Kültür ve Beraberlik	<i>Evet</i>	149	3,8960	1,04506		
	<i>Hayır</i>	480	3,7031	1,09224	1,902	,058
	<i>Toplam</i>	629	3,7488	1,08354		
Farkındalık	<i>Evet</i>	149	4,5034	,69140		
	<i>Hayır</i>	480	4,4427	,82330	,814	,416
	<i>Toplam</i>	629	4,4571	,79393		

*p<0,05

Tablo 19’da imam hatip ortaokulu öğrencilerinin beden eğitimi dersine ilişkin değerlerinin spor kulübünde oynama durumları açısından farklılığına ilişkin analiz sonucu görülmektedir. Spor kültürü boyutunda kulüpte oynayan öğrencilerin puan ortalamalarının ($\bar{X}=4,0998$) herhangi bir kulüpte oynamayanların puanlarına ($\bar{X}$

=3,8555) göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Aritmetik ortalamalar arasındaki bu farklılığın anlamlılığına ilişkin yapılan t-testi sonucunda bir kulüpte oynayan ve oynamayan öğrencilerin spor kültürü değerinde anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir ($p<.05$, $t=3,905$).

Tablo 19’da sağlıklı yaşam ve beslenme boyutunda kulüpte oynayan öğrencilerin puan ortalamalarının ($\bar{X}=4.3356$) herhangi bir kulüpte oynamayanların puanlarına göre ($\bar{X}=4,0528$) göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Aritmetik ortalamalar arasındaki bu farklılığın anlamlılığına ilişkin yapılan t-testi sonucunda bir kulüpte oynayan ve oynamayan öğrencilerin sağlıklı yaşam ve beslenme değerinde anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir ($p<.05$, $t=4,044$).

Tablo 19’daki bulgular dayanışma, saygı, milli kültür ve beraberlik ve farkındalık boyutları açısından incelendiğinde, araştırmaya katılan öğrencilerin puan ortalamaları arasında spor kulübünde oynama veya oynamama değişkeninde anlamlı farklılıklar olmadığı görülmektedir ($p>.05$). Yani spor kulübünde oynayan ve oynamayan öğrencilerin, dayanışma, saygı, milli kültür ve beraberlik, farkındalık boyutlarında benzer değerlere sahiptir.

Tablo 20. İkamet Ettikleri Yerlere Göre İmam Hatip Ortaokulu Öğrencilerinin Beden Eğitimi Dersine İlişkin Değerlerinin İncelenmesi

Ölçeğin Alt Boyutları	İkamet	N	X	SS	T	P
Spor Kültürü	İlçe	165	3,8523	,65453		
	İl	464	3,9351	,68114	-1,355	,176
	Toplam	629	3,9134	,67473		
Sağlıklı Yaşam ve Beslenme	İlçe	165	4,1455	,66899		
	İl	464	4,1106	,78333	,509	,611
	Toplam	629	4,1198	,75465		
Dayanışma	İlçe	165	4,2800	,71527		
	İl	464	4,2724	,72720	,116	,908
	Toplam	629	4,2744	,72353		

<i>Saygı</i>	<i>İlçe</i>	165	4,3253	,73800		
	<i>İl</i>	464	4,2493	,83474	1,034	,302
	<i>Toplam</i>	629	4,2692	,81059		
<i>Milli Kültür ve Beraberlik</i>	<i>İlçe</i>	165	3,7727	1,04539		
	<i>İl</i>	464	3,7403	1,09777	,330	,742
	<i>Toplam</i>	629	3,7488	1,08354		
<i>Farkındalık</i>	<i>İlçe</i>	165	4,5848	,65244		
	<i>İl</i>	464	4,4116	,83443	2,416	,016*
	<i>Toplam</i>	629	4,4571	,79393		

*p<0,05

Tablo 20’de imam hatip ortaokulu öğrencilerinin beden eğitimi dersine ilişkin değerlerinin yaşanan yer değişkeni açısından farklılığına ilişkin analiz sonucu görülmektedir. Farkındalık boyutunda ilçe de yaşayanların puan ortalamalarının ($\bar{X}$ =4.5848) ilde yaşayanların puanlarına göre ($\bar{X}$ =4.4116) göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Aritmetik ortalamalar arasındaki bu farklılığın anlamlılığına ilişkin yapılan t-testi sonucunda ilçe ve ilde yaşayanların farkındalık değerinde anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir (p<.05, t=2.416).

Tablo 20’deki bulgular spor kültürü, dayanışma, saygı, milli kültür ve beraberlik ve sağlıklı yaşam ve beslenme boyutları açısından incelendiğinde, araştırmaya katılan öğrencilerin puan ortalamaları arasında yaşanan yer değişkeninde anlamlı farklılıklar olmadığı görülmektedir (p>.05). Yani yaşana yer değişkeninde spor kültürü, dayanışma, saygı, milli kültür ve beraberlik, sağlıklı yaşam ve beslenme boyutlarında benzer değerlere sahiptir.

Tablo 21. Ailelerinin Aylık Gelirlerine Göre İmam Hatip Ortaokulu Öğrencilerinin Beden Eğitimi Dersine İlişkin Değerlerinin İncelenmesi

Ölçeğin Alt Boyutlar	Ailelerin Aylık Gelirleri	N	X	Ss	F	P
Spor Kültürü	1603 (asg. üc.) ve altı	152	3,8347	,73784		
	1604-3000TL	227	3,9157	,65196		
	3001-5000TL	177	3,9174	,66476	1,847	,137
	5001TL ve üzeri	73	4,0599	,61630		
	Toplam	629	3,9134	,67473		
Sağlıklı Yaşam ve Beslenme	1603 (asg. üc.) ve altı	152	4,0833	,79850		
	1604-3000TL	227	4,1116	,76635		
	3001-5000TL	177	4,1356	,72592	,321	,810
	5001TL ve üzeri	73	4,1826	,70062		
	Toplam	629	4,1198	,75465		
Dayanışma	1603 (asg. üc.) ve altı	152	4,2921	,73831		
	1604-3000TL	227	4,2793	,71126		
	3001-5000TL	177	4,2452	,74726	,146	,932
	5001TL ve üzeri	73	4,2932	,68320		
	Toplam	629	4,2744	,72353		
Saygı	1603 (asg. üc.) ve altı	152	4,3026	,84602		
	1604-3000TL	227	4,2863	,74914		
	3001-5000TL	177	4,1751	,86242	1,327	,265
	5001TL ve üzeri	73	4,3744	,78360		
	Toplam	629	4,2692	,81059		
Milli Kültür ve Beraberlik	1603 (asg. üc.) ve altı	152	3,7862	1,07747		
	1604-3000TL	227	3,6938	1,08279		
	3001-5000TL	177	3,7514	1,09249	,410	,746
	5001TL ve üzeri	73	3,8356	1,08990		
	Toplam	629	3,7488	1,08354		
Farkındalık	1603 (asg. üc.) ve altı	152	4,4605	,83691		
	1604-3000TL	227	4,4714	,77449		
	3001-5000TL	177	4,4802	,71780	,523	,667
	5001TL ve üzeri	73	4,3493	,93424		
	Toplam	629	4,4571	,79393		

p<0,05

Tablo 21'deki imam hatip ortaokulu öğrencilerinin beden eğitimi dersine ilişkin değerlerinin ailenin aylık geliri açısından analiz sonucu görülmektedir. Bulgular spor

kültürü, dayanışma, saygı, milli kültür ve beraberlik ve sağlıklı yaşam ve beslenme boyutları, farkındalık açısından incelendiğinde, araştırmaya katılan öğrencilerin puan ortalamaları arasında yaşanan yer değişkeninde anlamlı farklılıklar olmadığı görülmektedir ($p>.05$). Yani ailenin gelir durumu değişkeninde spor kültürü, dayanışma, saygı, milli kültür ve beraberlik, sağlıklı yaşam ve beslenme, farkındalık boyutlarında benzer değerlere sahiptir.

Tablo 22. Kardeş Sayılarına Göre İmam Hatip Ortaokulu Öğrencilerin Beden Eğitimi Dersine İlişkin Değerlerinin İncelenmesi

Ölçeğin Alt Boyutları	Kardeş Sayısı	N	X	Ss	F	P
<i>Spor Kültürü</i>	<i>1-2 kardeş</i>	223	3,9249	,65746	,063	,939
	<i>2-3 kardeş</i>	342	3,9094	,68513		
	<i>4-7 kardeş</i>	64	3,8945	,68798		
	<i>Toplam</i>	629	3,9134	,67473		
<i>Sağlıklı Yaşam ve Beslenme</i>	<i>1-2 kardeş</i>	223	4,1330	,73367	,438	,645
	<i>2-3 kardeş</i>	342	4,1267	,75266		
	<i>4-7 kardeş</i>	64	4,0365	,84017		
	<i>Toplam</i>	629	4,1198	,75465		
<i>Dayanışma</i>	<i>1-2 kardeş</i>	223	4,2287	,77685	1,092	,336
	<i>2-3 kardeş</i>	342	4,3135	,67463		
	<i>4-7 kardeş</i>	64	4,2250	,78113		
	<i>Toplam</i>	629	4,2744	,72353		
<i>Saygı</i>	<i>1-2 kardeş</i>	223	4,2302	,89645	,657	,519
	<i>2-3 kardeş</i>	342	4,3031	,76033		
	<i>4-7 kardeş</i>	64	4,2240	,75839		
	<i>Toplam</i>	629	4,2692	,81059		
<i>Milli Kültür ve Beraberlik</i>	<i>1-2 kardeş</i>	223	3,7108	1,11318	,253	,777
	<i>2-3 kardeş</i>	342	3,7763	1,05096		
	<i>4-7 kardeş</i>	64	3,7344	1,16145		
	<i>Toplam</i>	629	3,7488	1,08354		
<i>Farkındalık</i>	<i>1-2 kardeş</i>	223	4,3969	,82916	1,021	,361
	<i>2-3 kardeş</i>	342	4,4942	,78566		
	<i>4-7 kardeş</i>	64	4,4688	,70640		
	<i>Toplam</i>	629	4,4571	,79393		

$p<0,05$

Tablo 22'deki imam hatip ortaokulu öğrencilerinin beden eğitimi dersine ilişkin değerlerinin kardeş sayısı açısından analiz sonucu görülmektedir. Bulgular spor kültürü, dayanışma, saygı, milli kültür ve beraberlik ve sağlıklı yaşam ve beslenme boyutları, farkındalık açısından incelendiğinde, araştırmaya katılan öğrencilerin puan ortalamaları arasında kardeş sayısı açısından anlamlı farklılıklar olmadığı görülmektedir ($p>.05$). Yani kardeş sayısı değişkeninde spor kültürü, dayanışma, saygı, milli kültür ve beraberlik, sağlıklı yaşam ve beslenme, farkındalık boyutlarında benzer değerlere sahiptir.

5. BÖLÜM

TARTIŞMA

Bu çalışma ile imam hatip ortaokullarında öğrenim gören öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersine ilişkin değerlerini ölçmek amaçlanmıştır. Yapılan araştırmada öğrencilerin farkındalık değerinin en yüksek ortalamaya sahip olduğu görülürken, Milli kültür ve beraberlik değerinin ise en düşük ortalamaya sahip olduğu tespit edilmiştir. Bu durum Van ili imam hatip ortaokullarında beden eğitimi ve spor dersinde Milli kültür ve beraberlik değerine yeterince değinilmediğini göstermektedir.

İmam hatip ortaokulları öğrencilerinin değer puanlarının istatistiksel açıdan cinsiyete göre erkek öğrencilerin lehine anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. Erkek öğrencilerin spor kültürü, sağlıklı yaşam ve beslenme, dayanışma, saygı alt boyutlarında kız öğrencilere göre değer bilinci ortalamaları yüksek çıkmıştır. Çalışmanın sağlıklı yaşam ve beslenme değeri alt boyutu hariç diğer 5 alt boyutta anlamlı bir farklılık yoktur. Aladağ (2012) yapmış olduğu araştırmada İlköğretimde okutulmakta olan Sosyal Bilgiler dersinde uygulanacak olan değerler eğitimi programı uygulama sürecine katılacak öğrencilerin, uygulama sürecine katılmayan öğrencilere göre değerleri bilişsel olarak kazanma düzeylerine etkisini incelemiştir. Yapılan araştırmada erkek öğrencilerin Bilişsel Düzey Ölçeği puan ortalamaları 14,15 iken, kız öğrencilerin puan ortalamaları 15,07'dir. Elde edilen bu sonuçlara göre, erkek öğrencilerin hem uygulama öncesi hem de sonrasındaki puan ortalamaları kız öğrencilerin puan ortalamalarına göre düşük çıkmıştır.

Yine Aktaş'ın ilköğretim beşinci sınıf öğrencilerine uygulamış olduğu sosyal bilgiler programında verilen değerleri kazanma düzeyleri konulu çalışması da yapmış olduğumuz çalışma sonucu ile farklılık göstermektedir. Bu çalışmada misafirperverlik, yardımseverlik, hoşgörü, adillik, çalışkanlık, doğal çevreye duyarlılık, sorumluluk alt boyutları incelenmiş ve toplamda kız öğrencilerde anlamlı bir fark bulunmuştur. Kızların değerleri kazanma seviyeleri erkeklere göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Aktaş, 2010). Erkek öğrencilerin spor kültürü, dayanışma, saygı

boyutlarında değer bilincinin daha önce yapılan çalışmalara göre farklı sonuçlanması değer bilincinin değişebilir olduğunu göstermektedir.

Yapılan araştırmada imam hatip ortaokullarında eğitim gören öğrencilerin yaşlarına göre beden eğitimi ve spor dersine ilişkin değerleri incelendiğinde genel olarak öğrencilerin yaşları arttıkça değer puanlarında düşme olduğu gözlenmektedir. İstatistiksel sonuçlarda genellikle 10-11 yaş grubu öğrencilerin diğer yaş grubu (12-13,14-15) öğrencilere göre değer bilinci daha yüksektir. İmam hatip ortaokulu öğrencilerinin yaşları ilerledikçe beden eğitimi ve spor dersine ilişkin değer puanlarındaki düşüşün nedenleri arasında liseye geçiş sınavının öğrencide stres yaratması, İmam hatip ortaokullarında beden eğitimi ders saatinin az oluşu ve okul ders programının yoğun nedenler arasında gösterilebilir. Öğretmen, öğrenci ve velide oluşan gelecek kaygısı, sosyal etkinliklerin kısıtlanması, sınav odaklı çalışma sisteminin baskısı ve beden eğitimi dersine verilen önemin azlığı etkenler arasında düşünülmektedir.

Ulucan vd. (2012) yaptıkları çalışmada ailelerin çocuklarının geleceği konusunda ki kaygıları, üniversite ve ortaokul seçme sınavlarının daha önemli olduğu düşüncesi, gelecek kaygısı yaşamaları ve bu sınavlarda beden eğitimi ve spor dersinden soru sorulmamasını öne sürerek bu derse gerekli desteği ve önemi vermedikleri görülmektedir.

Demirhan vd. (2014) yapmış oldukları çalışmada Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin velilerle karşılaşmakta oldukları sorunları araştırmışlardır. Beden eğitimi dersine karşı kayıtsız davranılması, veli toplantılarına katılım sağlanmaması, kız öğrencilerin spor kıyafetleri giymelerinin istenmemesi, spor kültüründen habersiz olunması, öğrencinin başarısızlığından öğretmenin sorumlu tutulması, beden eğitimi dersinden yüksek not beklentisinin olması verisine ulaşılmıştır. Velilerce oluşan bu yanlış algıların düzeltilmesi ve değiştirilmesi için çalışmalar yapılmasını gerekli kılmaktadır.

Toplumsal yapıda kurumlar, normlar, gelenekler, aile, ekonomi, eğitim ve öğretim gibi sosyal birimlerle sosyal değerler arasında çift yönlü bir etkileşim vardır: Bunlar hem değerleri ifade eder hem de sosyal yapıdan güç kazanırlar. Bu nedenle değerler, sosyal yaşantımızda büyük bir öneme sahiptirler. Çünkü değerler normları

etkilemekte ve normlar değerlerin etkisi ile ortaya çıkmaktadır (Özkalp, 2003). Bu görüşten hareketle değerlerin ilkokuldan itibaren beden eğitimi dersi içinde aktarılması ileriki yaş dönemi içerisinde değer bilincinin öğrencilere aktarılması için eğitim sistemi içerisinde güçlü değişimler yapılmalıdır.

Yaş döneminin ilerlemesi ile birlikte öğrencilere yüklenen farklı ve aşırı sorumluluklar onların değerlere karşı duyarsızlık göstermeye başlamalarına neden olabilir. Duyguların yokluğunda nesnelere, hadiseler, hâllere veya olgulara karşı insanın kayıtsız kalması ve bunlara bir değer vermemesi durumunda “değer körlüğünün” ortaya çıkmasına neden olur (Seyyar, 2010).

Yaşar’ın yapmış olduğu araştırmada çocuğu beşinci sınıfta öğrenim gören velilerin çocuklarının beden eğitimi ve spor dersine katılımlarına yönelik tutumları çocuğu 6. 7. ve 8. Sınıflarda bulunan velilere göre daha olumlu olduğu sonucuna varılmıştır. Velilerin beden eğitimi dersine karşı olumlu tutumlarının çocuklarının sınıf seviyesi arttıkça düştüğü gözlenmiştir. Bu durum yaklaşmakta olan seçme sınavlarının veliler üzerinde de etkisinin olmaya başladığının göstergesidir (Yaşar, 2017).

Taşmektepligil, haftalık beden eğitimi ders süresinin, dersle ilgili genel ve özel amaçlara ulaşabilmek için yeterli olmadığı, öğretmenlerin planları hazırlarken müfredatın tamamına değil, daha çok bildikleri konulara öncelik verdikleri, okullarda yeterli tesis ve malzeme bulunmadığı ve sportif faaliyetlere okul idarelerinin yeterli desteği vermediği belirtmiştir (Taşmektepligil, Yılmaz vd., 2006).

Eraslan ve Hacıcaferoğlu tarafından (2015) yapılmış olan çalışma ile de benzer sonuçlara ulaşıldığı görülmüştür. Okul yöneticilerinin, okulda görev yapan öğretmenlerin, anne ve babaların beden eğitimi ve spor dersinin amaç ve uygulamalarına yönelik farkındalık düzeylerinin düşük olması sonucuna varmışlardır. Bu sebeple beden eğitimi ve spor dersinin gerçekleştirme düzeyinin düşük olmasından dolayı yeterli derecede değerler eğitiminin verilemediği ve buna göre okullarda değer kazandırma eğitiminde sorunlar olduğu söylenebilir.

Yapılan araştırmalar incelendiğinde değer eğitiminin, okullarda eğitim ve öğretim programları aracılığıyla doğru bir şekilde verilmesi gerektiğini (Yel ve Aladağ, 2009) vurgulamakta ve değerlere yönelik verilen eğitiminin yanlış ve sistemsiz

yapılması halinde bireylerde mutsuzluk ve sorun kaynağı olabileceğine dikkat çekmektedir (Berkant vd., 2014).

Yapılan araştırmada imam hatip ortaokullarında öğrenim gören öğrencilerin okul takımında oynama durumlarına göre beden eğitimi ve spor dersine ilişkin değer puanları incelendiğinde okul spor takımında oynayan öğrencilerin okul takımında oynamayan öğrencilere göre spor kültürü değer puanlarında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmuştur. Spor kültürü, sağlıklı yaşam ve beslenme, dayanışma alt boyutlarında okul takımında oynayan öğrencilerin değer bilinci yüksek görülmektedir. Bu durum müsabakalara katılan öğrencilerin sporun insana katmış olduğu değerlerin başında gelen dayanışma duygusu, spor çevresinin kültürünü kabullenme ve uygun eylem gösterme yetisinin gelişmesi ve sağlıklı yaşam ve beslenmenin önemini yaşayarak öğrencilerde değer bilincinin gelişmesini sağladığı görüşünü ortaya çıkarmaktadır. Öter (2018) tarafından yapılan araştırmada spor kulübünde ve okul takımında oynayan öğrencilerin beden eğitimi dersine yönelik tutumu olumlu görülmüştür. Çalışma da öğrenciler genellikle disiplinli davranış göstermiştir. Okul çağı bireylerinin en önemli özelliği rol model ilkesini daha çok benimsemeleridir. Öğrencilerin disiplinli davranış gösterme eğilimi beden eğitimi öğretmeninin yaptığı işi önemsedini, değer bilincini öğrenciye yerleştirme de ulaşılabilir ve erişilebilir olduğunu göstermektedir.

Yaldız tarafından yapılan araştırmada bizim araştırmamızı desteklemektedir. Yapılan araştırmada okul takımında bir spor branşında oynayan öğrencilerin, oynamayan öğrenciler göre, beden eğitimi dersine karşı daha çok olumlu tutuma sahip oldukları saptanmıştır. Bu durumun okul takımlarında oynayan öğrencilerin beden eğitimi dersine karşı olumlu tutum sergilemelerine olanak sağladığı söylenilebilir (Yaldız, 2013). Takımlarda oynayan öğrenciler, sporun verdiği haz ve kazanmanın vermiş olduğu özgüven ile birlikte beden eğitimi dersine karşı sempati duymaya başlar.

Çelik ve Pulur (2011) yılında yapmış oldukları çalışma ile okullarda beden eğitimi derslerine öğrencilerin katılımı, ilgisi ve derse karşı olan olumlu tutumları oldukça yüksek düzeyde olduğu sonucuna varılmış ve bunun da bizim çalışmamızla paralel olduğu görülmüştür. Sporun temel kaynağı olan okullarımızdaki öğrencilerin olumlu bakış açısı müsabakalarda başarıya ulaşmada büyük bir basamaktır.

Çalışmada bir spor kulübünde oynayan öğrencilerin spor kültürü değerinde aritmetik ortalamaları kulüpte oynamayan öğrencilere göre daha yüksek çıkmıştır. Okullarda beden eğitimi dersleri okullar arası karşılaşmalar, kulüp çalışmaları, Fair Play'e uygun davranışların kazandırılması ve sergilenmesinde uygun ortam olmalıdır. 19. Yüzyıl İngiltere'si örneğinde olduğu gibi, okul beden eğitim ve spor etkinlikleri kulüp çapında yapılan çalışmalar, çocuk ve gençlerin karakter eğitimleri için bir araç konumuna getirilmeli, öğrencilerin günlük hayata transfer edebilecekleri uygun davranış biçimleri öğretmenler, antrenörler tarafından bilinçli olarak uygulanmalı ve pekiştirilmelidir (Yıldırım, 2002).

2008 yılında Pekinde düzenlenen olimpiyat oyunlarında "Hearth to Hearth Program" adında bir eğitim programı uygulanmıştır. 2006 yılında başlanan bu çalışmaya 200 den fazla ilk ve orta dereceli okul ile Milli Olimpiyat Komiteleri katılmıştır. Uygulanan program ile olimpiyat oyunları öncesinde Çin ile dünya çocukları arasında Olimpik ruh, karşılıklı hoşgörü ve arkadaşlığı geliştirme yönünde oldukça önemli bir yol alınmıştır (Beijing, 2008). Kazan-Kazan Programı ile saygı, sevgi, arkadaşlık gibi değerlerin yanı sıra, daha iyi bir gelecek, yaşanabilir bir dünya, doğaya ve insana saygı gibi değerleri geliştirmek amaçlanmıştır (Yang, 2008).

Yapılan araştırmada öğrencilerin ikamet ettiği yere göre beden eğitimi ve spor dersine ilişkin değer puanlarından farkındalık değerlerinde ilçede ikamet eden öğrenciler il merkezlerinde ikamet eden öğrenciler lehine anlamlı bir fark bulunmuştur ilçelerde yaşayan öğrencilerin ildeki öğrencilere göre değer puanlarının yüksek olması öğrencilerin mahrum şartlara karşın spora olan ilgilerinin yüksek oluşu, ilçe de okuyan öğrenci sayısının azlığı ile birlikte yetenekli öğrencilerin popülütésinin beden eğitimi öğretmenin teşvik etmesinin olumlu etkisi düşünülmektedir. İlde yaşayan aile ve öğrencilerin sosyal etkinlik çeşitliliğinin fazla olması ulaşılabilirliğin kolay olması, önceliklerin mihver derslerin olması anlayışı beden eğitimi spor dersine yönelik farkındalık alt boyutunda düşük ortalama değerinin çıkmasına neden olduğu düşünülmektedir.

Güllü ve Akif (2017) yapmış oldukları çalışmada yaşanan yere göre değer algısına bakıldığında beden eğitimi ve spor dersinin değer puanları il ve ilçelerde, köylerden daha yüksek çıkmıştır.

Gürpınar tarafından yapılan araştırmada basketbol ve futbol hakemlerinin karşılaştıkları sportmenlik dışı davranışlar ve bu davranışların çeşitli değişkenler açısından incelenmesi tez çalışmasında basketbol ve futbol hakemlerinin hangi yerleşim biriminde daha çok sportmenlik dışı davranışlarla karşılaştıklarına dair bilgiler araştırılmıştır. Araştırmaya göre en fazla sportmenlik dışı davranışın ilçelerde olduğu hakemler tarafından belirtilmiştir (Gürpınar, 2009).

Yapılan araştırmada öğrencilerin yaşadığı yere göre beden eğitimi ve spor dersine ilişkin spor kültürü, dayanışma, milli birlik ve beraberlik, sağlıklı yaşam ve beslenme alt boyutlarında il ve ilçede yaşayan öğrenciler benzer değerlere sahip oldukları ortaya çıkmıştır.

Yapılan araştırmada öğrencilerin ailelerinin aylık gelirine göre beden eğitimi ve spor dersine ilişkin değer puanlarında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Akif ve Güllü ile Koç ve Güllü tarafından yapılan araştırmalarda da gelir dağılımındaki farkın sportmenlik durumlarını etkilemediği sonucuna varılmıştır. Yapılan bu çalışmalar da bizim araştırmamızı desteklemektedir.

Gelir dağılımı, bir ülkede yaşayan bireyler tarafından üretilen mal ve hizmetlerden elde edilen toplam gelirin, yine o ülkede bireylere faiz, kira, kar payı, maaş ve ücret gibi dağılım araçları ile paylaşılmasını ifade eder (Işığıok, 2003). Bir ülkenin milli gelir seviyesinin yüksekliği refah seviyesinin yüksekliği anlamına gelmekle beraber sadece ekonomik gck yüksekliğine bağlı değildir, sosyal faaliyetlerin varlığı ve katılım durumları da büyük etkindir. Doğru bilinenin aksine Refah seviyesinin yüksek olması tek başına sporun gelişmesini sağlamaz, bunun için eğitim politikasının işleyişi önemli etkindir. Spor kültürü, sağlıklı yaşam ve beslenme, dayanışma, sayęı, milli kültür ve beraberlik, farkındalık boyutlarında öğrencilerin ailelerinin ekonomik durumuna göre sportmenlik değerlerinde anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir.

Yukarıdaki görüşlerin aksine Bolat, Balcıoğulları ve Dikbaş (2007) araştırmalarında, st sosyoekonomik düzeye sahip öğrencilerin değerleri daha iyi işselleştirdiklerini göstermektedir. Baydar da (2009) sosyal bilgiler dersi kapsamında değerler eğitimini olumsuz etkileyen faktörler arasında ailenin ekonomik durumunun

önemli bir yeri olduğunu ortaya koymuştur. Bunların yanı sıra, ailelerin ekonomik gelirlerinin evrensel değerlerin kazanılmasında herhangi bir etkiye sahip olmadığına ilişkin araştırmalar da alanda mevcuttur (Koç, 2007; Kaya, 2000).

Yapılan araştırmada öğrencilerin kardeş sayılarına göre beden eğitimi ve spor dersine ilişkin değer puanlarında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bizim sonuçlarımızın aksine İlğan, Karayiğit ve Çetin (2013) tarafından yapılan araştırmada ise iki kardeşi olan öğrencilerin ailenin tek çocuğu olan öğrencilere göre başkalarının haklarına saygı değer boyutu ile ilişkili puanları yüksek çıkmıştır. Kardeşler arasındaki paylaşım bu sonuca ulaşmaya neden olabilir.

Çiçekler ve Piripir (2015) tarafından yapılan araştırma da annelerin çocuk yetiştirme davranışları geniş ve çekirdek ailede bulunmalarına göre incelendiğinde Ebeveyn Tutum Ölçeğinin, demokratik, otoriter, aşırı koruyucu, izin verici alt boyutlarında ve genel toplam puan ortalamalarında anlamlı farklılık elde edilmemiştir. Elde edilen bu bulguya dayanarak geniş ya da çekirdek ailede çocuk yetiştiren annelerin çocuklarına karşı tutumlarında, içinde buldukları ortamın etkisinin olmadığı söylenebilir.

Yapılan araştırmada imam hatip ortaokullarında okuyan öğrencilerin sınıflarına göre beden eğitimi dersine ilişkin değerleri incelendiğinde tüm alt boyutlarda anlamlı farklılık gözlenmiştir. Spor kültürü, dayanışma, sağlıklı yaşam ve beslenme, milli kültür ve beraberlik alt boyutlarında her sınıf düzeyinde (5-8,6-8,7-8) 8. Sınıf düzeyine göre farklılık görülmektedir. Sınıf seviyesi arttıkça değer bilinci önemini yitirmiştir. Bunun nedeninin de öğrencilerin her bir üst sınıfa geçmesi ile ders içeriğinin artması, öğrencinin ve ailenin yaklaşan geçiş sınavlarına odaklanması yönündeki olumsuz düşünceleri, yönlendirme yapılmaması ve beden eğitimi dersine verilen önemin azlığı olduğu söylenilebilir. Saygı boyutunda sadece 5-8. Sınıf arasında farklılık gözlenmiş, farklılık boyutunda 5-8.sınıf öğrencileri ve 6-8. Sınıf öğrencileri arasında farklılık gözlenmiştir. Sınıf düzeylerine bakıldığında ilköğretimden henüz yeni ayrılıp ortaöğretime yeni başlayan 5.sınıf öğrencilerin beden eğitimi değer bilinçleri sağlıklı yaşam ve beslenme boyutu ortalaması hariç yüksek olduğu görülmektedir.

Demirhan ve İşcan (2007) ilköğretim düzeyinde değerler eğitimin etkililiğini ortaya koymak için yaptığı araştırmasında öğrencilere uygulanan değerler eğitimi sayesinde öğrencilerin ilgili bilgiyi başarılı biçimde edindiklerini belirtmektedir.

Tezcan'a göre (2003) değerler eğitimi en iyi yaşantıyla verilebilir. Resmi programın dışında gizil olarak öğrenciye değerler yüklenebilir. Değerler eğitiminin amacı; çocuğun doğuştan getirdiği en iyi tarafı ortaya çıkarmak, kişiliğinin her yönüyle gelişmesini sağlamak, insani mükemmelliğe ulaşmasına yardımcı olmak, bireyi ve toplumu kötü ahlaktan korumak ve kurtarmak, bunun yanında iyi ahlakla donatmak ve devamını sağlamaktır. Bu nedenle, çocuklara ahlaki ve ahlaki olmayan özellikler hakkında doğru bilgiler verilmeli, sağlam kanaatler oluşturulmalıdır. Bu şekilde, onlar iyi eğilimlerini geliştirmeyi, kötü eğilimlerine teslim olmamayı denerler ve böylece karakterleri olumlu yönde gelişir. Çocuklara yüksek fikirler verilmeli ki yüksek duygular meydana gelsin. Doğrunun öğretilmesi ile yüksek fikirler oluşur (Aydın, 2010).

6. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuç

Yapılan araştırma ile İmam hatip okullarında öğrenim gören öğrencilerin beden eğitimi dersine yönelik değer puanlarının yüksek olduğu sonucuna varılmıştır.

İmam Hatip Ortaokulu öğrencilerinin beden eğitimi dersine yönelik en yüksek değer puanını farkındalık değeri oluştururken onu sırasıyla dayanışma değeri, saygı değeri, Milli Kültür ve Beraberlik değeri izlemiş, spor kültürü değerinin ise bunlardan sonra geldiği görülmüştür.

Erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre beden eğitimi dersine yönelik değer puanları da yüksek olduğu görülmüştür. Öğrencilerin yaşlarının artmasıyla orantılı olarak beden eğitimi dersi değer puanlarının düştüğü izlenmiştir. Okul takım sporlarına katılan öğrencilerin okul takım sporlarına katılmayan öğrencilere göre spor kültürü değeri oldukça yüksek çıkmış ve anlamlı fark görülmüştür.

Spor kulüplerinde oynayan öğrencilerin, spor kültürü, dayanışma, sağlıklı yaşam ve beslenme değerlerinde lehte anlamlı fark bulunmuştur.

Öğrencilerin ikametlerine göre ilçede ikamet eden öğrencilerin lehine, il de ikamet eden öğrencilere göre, farkındalık değerinde anlamlı bir fark bulunmuştur.

Öğrencilerin, ailenin aylık gelirlerine göre beden eğitimi ve spor dersine yönelik değerlerinde anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Öğrencilerin kardeş sayısına göre beden eğitimi dersine yönelik değerlerinde anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Beden eğitimi dersinde değer öğretiminin en önemli unsuru, değerlerin yaşantı yoluyla kazandırılmasıdır. Ancak, imam hatip ortaokullarında diğer ortaokul müfredatlarına göre beden eğitimi ders sayısının az oluşu ve muhtevasının geniş olması,

değerlerin beden eğitimi dersi içinde içselleştirilmesi ve yaşantı oluşturmada dezavantaj oluşturmaktadır.

Değerler eğitiminin, eğitim programları içerisindeki sürece dahil edilmesi ile ilgili olarak bakıldığında, ülkemizde genellikle sosyal bilgiler ve Türkçe gibi alanlarda akademik çalışmaların yapıldığı görülmekle birlikte, beden eğitimi alanında çok fazla çalışmanın yapılmadığı düşünülmektedir.

6.2. Öneriler

İnceleme sonuçlarına göre şu önerilerde bulunulabilir:

- İmam Hatip Ortaokullarının beden eğitimi ve spor derslerinde milli kültür ve beraberlik değeri ile spor kültürü değeri kazandırılmasına yönelik daha fazla çalışma yapılmalıdır.
- Beden Eğitimi derslerinde değer eğitimi kazandırma çalışmalarına daha fazla yer verilmelidir.
- Beden eğitimi ve spor öğretmenlerine değerler eğitimine yönelik hizmet içi eğitimler verilmelidir, değerlerin ders içerisinde verilebilmesi için etkinlik örnekleri yayınlamalıdır.
- Değerler eğitimi aktarımında rol olan tüm herkesin işbirliği içinde çalışmaları yapması ve birbirlerine destek olması gerekmektedir.
- Veli -öğrenci -öğretmen tüm herkese bilinçlendirme çalışmaları yapılmalı.
- Olumlu değerler sergileyen öğrenciler ödüllendirilmelidirler.
- Eğitim Fakültelerinin lisans programlarına değer eğitimi dersleri konulmalıdır.
- Okullarda koridor, sınıf ve uygun alanlara görsel dikkat çekici panolar hazırlanmalıdır.
- Eğitim programlarının değerleri öğrencilere işleyecek şekilde düzenlenmelidir.
- Değer çatışmalarının önlenmesi gerekmektedir. Toplumda değerler ile ilgili bütünlük sağlanmalıdır.
- Kamu spotu çalışmaları arttırılmalıdır.

- Değerlerin beden eğitimi dersinde yaşantı oluşturularak kazandırılması ile toplumda yaşanan çatışma ortamlarının engellenmesi ve en aza indirgenmesi sağlanabilir.
- Türkiye’de beden eğitimi dersinde değerler eğitiminin genel olarak değerlendirildiği çalışmalar sınırlı olarak bulunmaktadırdır. Bu alışma farklı okul türlerinde de çalışmaların yapılmasına örnek teşkil edilebilir.

KAYNAKÇA

- Açak, M., Iğın, A. ve Erhan, S., (1997). *Beden eğitimi öğretmeninin el kitabı*. Malatya: Morpa Kültür Yayınları.
- Akbaş, O., (2004). *Türk milli eğitim sisteminin duyuşsal amaçlarının (Değerlerinin) ilköğretim II. kademedeki gerçekleşme derecesinin değerlendirilmesi*. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Yayınlanmamış doktora tezi.
- Akpınar, B. (2015) İmam-Hatip Okullarının Tarihi Gelişim Seyri: *Eğitim-öğretim ve bilim araştırma dergisi*, Yıl 11, Sayı 35 Sayfa 14
- Aktaş, N., (2010). *İlköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler programında verilen değerleri edinme düzeyleri*. Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- Aktepe, V. ve Tahiroğlu, M. (2016). Değerler Eğitimi Yaklaşımları ve Etkinlik Örnekleri. *International Journal of Social Science*, 42, 361-384.
- Anonim, (2008). *International Olympic Committee. Focus on OVEP, The Three Olympic Values*, <https://www.olympic.org/about-ioc-olympic-movement>], Erişim tarihi:19.10.2018.
- Anonim, (2019a). *İlköğretim Ders Programlarının Öğrenciye Kazandırılması Hedeflenen Değerler Açısından İncelenmesi*. 1.Ulusal Eğitim Programları ve Öğretim Kongresi https://www.pegem.net/Akademi/kongrebildiri_detay.aspx?id=117045], Erişim tarihi: 08/02/2019
- Anonim, (2019b). *Olimpizm Ders Notları* http://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=2ahUKEwjxz_6K7LTiAhXNa1AKHXAMDB0QFjAAegQIBRAC&url=http%3A%2F%2Fcontent.lms.sabis.sakarya.edu.tr%2Fuploads%2F51701%2F51211%2Folimpizm_ders_notlar%25C4%25B1.docx&usg=AOvVaw03FEJUu8QHBnI3kKkTYnfZ], Erişim tarihi: 11/02/2019.

- Anonim, (2019c) *Beden eğitimi ve Sporun faydaları*. <https://www.faydalar.gen.tr/beden-egitimi-ve-sporun-faydalari.html>], Erişim tarihi: 14/02/2019.
- Aracı, H., (1998). *Okullarda beden eğitimi*. Ankara: Montaj Baskı 13.
- Aracı, H., (1999). *Okullarda beden eğitimi*. Ankara: Bağırhan Yayınevi.
- Aracı, H., (2001). *Öğretmenler ve öğrenciler için okullarda beden eğitimi*. (3. Baskı). Ankara: Nobel Yayınları.
- Aracı, H., (2001). *Lise Beden eğitimi ders programları*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Arslan, H., (2006). Çözüm gençliğin ellerindedir. *Toplumsal Bir Sorun Olarak Sıddet Sempozyumunda sunulan bildiri*. 20-21 Mayıs 2006, Ankara, Türkiye.
- Aydemir, İ.E., (2014). *Spor genel müdürlüğünün yürüttüğü okul sporları faaliyetlerinin değerlendirilmesi: Bolu Örneği*. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayımlanmış yüksek lisans tezi.
- Aydın, A., (2005). *Dil tarih ve coğrafya fakültesi öğrencilerinin değer hiyerarşileriyle ilahiyat fakültesi öğrencilerinin değer hiyerarşisinin karşılaştırılması*. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Yüksek lisans tezi.
- Aydın, M., (2010). Okulda değerler eğitimi, *Eğitime Bakış Dergisi*, 18, 16-19.
- Aydın, M.Z. (2010). *Okulda çalışan herkesin görevi olarak değerler eğitimi*. Ankara TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi Ceceli Eğitim Kurumları Değerler Eğitimi Buluşması. <http://www.mehmetzekiaydin.com/makaleler/makaleler.html>], Erişim tarihi: 27/10/2018.
- Aydın, M. Z, Gürler S., (2012). *Okulda değerler eğitimi* Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Aydın, M. Z. Düünden Bugüne İmam-Hatip Liseleri: *Eğitim-Öğretim ve Bilim Araştırma Dergisi*. Yıl 11, Sayı 35 (69-73).
- Ayhan, H., (2014). *Türkiye de din eğitimi*, İstanbul: Dem Yayınları.
- Bacanlı, H., (1999). *Gelişim ve Öğrenme*. 2. Baskı, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

- Balcı, A. ve Yelken, T., (2013). İlköğretim Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Değerler ve Değer Eğitimi Uygulamaları Konusunda Öğretmen Görüşleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14, 195-213.
- Bartelds, B. F., Debats, D. L., (1995). The structure of human values: a principal components analysis of the rokeach value survey. *British Journal of Social Psychology*, 41, 77-86.
- Bilgin, N., (1995). *Sosyal Psikolojide Yöntem ve Pratik Çalışmalar*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Bilgin, S., (1996). *Temel beden eğitimi ve spor alıştırmaları*. İzmir: Saray Tıp Kitabevi.
- Bolat, Y., (2016). Sosyal değerleri ve değerler eğitimi anlamak, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 29, 322-348
- Bottery M., (1990). *The morality of school: the theory and practice of values in education*. London: Cassell Publishing.
- Bradshaw, Y., Healey, J.F., Smith, R., (2001). *Sociology for a New Century*. Pine Forge Press.
- Coombs-Richardson, R., & Homer T., (2005). A Comparison of values rankings for selected American and Australian teachers. *Journal of Research in International Education*, 4, 263- 277
- Çağlar, A., (2005). *Okul öncesi dönemde değerler eğitimi*. Erken Çocuklukta Gelişim ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar 2. (Ed. M. Sevinç). İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Çaha, Ö., (1999). *Spora yaslanarak bir nefes alma*. Ankara: Beta Yayınları.
- Çakmakçı, S., (2001). *Okullardaki beden eğitimi dersinin ve faaliyetlerinin öğrencilerin sosyalleşmelerine etkileri*, Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Yüksek lisans tezi.
- Çavdarıcı, M., (2002). *Türkiye’de sosyal değerlerin aşınması ve kültür sömürgeciliği*. Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Yayımlanmamış yüksek lisans tezi.

- Çelik, Z. Boz, N., Gümüş, S. ve Taştan, F., (2013). *4+4+4 Eğitim reformunu izleme raporu*. Ankara: Eğitim Bir Sen Yayınları.
- Çelik Z., Pulur A. (2011). Ortaöğretim Öğrencilerinin Beden Eğitimi ve Spora İlişkin Tutumları. *Ulusal Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenleri Kongresi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi Özel Sayısı*,115-121, Van, 25-27 Mayıs.
- Çelikkaya, H., (1996). *Fonksiyonel Eğitim Sosyolojisi*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Çetin, Ş., (2004). Değişen Değerler ve Eğitim. *Milli Eğitim Dergisi*. Sayı:161.
- Çiçekler, C.Y., Pirpir, A., (2015). 48-72 Aylar arasında çocuğu bulunan annelerin çocuk yetiştirme davranışları ile çocuklarının benlik kavramlarının incelenmesi, *Uluslararası Katılımlı III. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Kongresi "Erken Müdahale" Ankara Hacettepe Üniversitesi 13 Mayıs 2015*.
- Çiftçi, N., (2003). Kohlberg'in bilişsel ahlâk gelişimi teorisi: Ahlâk ve Demokrasi Eğitimi. *Değerler Eğitimi Dergisi*. 1, 43-47.
- Demirel, M., (2009). A review of elementary education curricula in Turkey: Values and values education. *World Applied Sciences Journal*. 7, 670-678.
- Demirhan, C., (2007). *İlköğretim düzeyinde değerler eğitimi programının etkililiği*. Yayımlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Demirhan, G., Bulca, Y., Saçlı, F., Kangalgil, M., (2014). Beden eğitimi öğretmenlerinin uygulamada karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (H.U. Journal of Education)* 29 (2), 57-68.
- Karakuş, Ş., Küçük, V., (1999) Eğitimin Bütünlüğü İçerisinde Orta Dereceli Okullarda Beden Eğitimi ve Spor Etkinlikleri. *Dumlupınar Üniversitesi. Sosyal bilimler dergisi*.1. sayı Ocak 1999
- Doğan, A., (2006). *1997 yılından sonraki dönemde imam hatip liselerindeki gelişmeler, Adana ili örneği, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Yüksek lisans tezi*.

Doğan, B., (2007). *Örgüt kültürü*, İstanbul: Beta Yayım Dağıtım.

Doğan, İ., (2007). *Sosyoloji: Kavramlar ve sorunlar*. (7. baskı) Ankara: Pegem A. Yayıncılık.

Doğanay, A., (2007). *Değerler eğitimi*. C. Öztürk (Ed.). Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi Yapılandırıcı Bir Yaklaşım. (3.basım). Ankara: Pegem A. Yayıncılık, ss.255-286.

Din Öğretim Genel Müdürlüğü (DÖGM), (2018a). *Din öğretimi genel müdürlüğü isim değişikliği* http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/18435_1.pdf], Erişim tarihi: 02.10.2018.

Din Öğretimi Genel Müdürlüğü (DÖGM), (2018b) *Din Öğretimi Genel Müdürlüğü Vizyon Belgesi* http://dogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_10/02114432_vizyonBelgesi2017.pdf], Erişim tarihi: 07.05.2018.

Din Öğretimi Genel Müdürlüğü (DÖGM), (2018c) “*İmam Hatip Okullarının Kuruluşu*” <http://dogm.meb.gov.tr/www/imam-hatip-okullari-kurulus-yil-donumu/icerik/570>], Erişim tarihi: 07.05.2018.

Din Öğretimi Genel Müdürlüğü (DÖGM), (2018d) “*İmam Hatip Ortaokulları Haftalık Ders Çizelgesi*” https://dogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_04/10184831_20180015_06_YHO_Haftalik_Cizelge_2018-2019.pdf], Erişim tarihi: 18.05.2018.

Dökmen, Ü., (2002). *Var olmak, gelişmek, uzlaşmak*, İstanbul: Sistem Yayıncılık

Ekşi, H., (2003). Temel insani değerlerin kazanılmasında bir yaklaşım: Karakter Eğitimi Programları. *Değerler Eğitimi Dergisi. Cilt I, Sayı I.* (79–96).

Erkal, M., (1998). *Sosyolojik açıdan spor*. İstanbul: Der Yayınları.

Erkenekli, M., (2009). Türkiye’de sosyoekonomik statü (ses) gruplarına göre temel değerlerin farklılaşması. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: *Yayımlanmamış doktora tezi*.

- Ersalan M., Hacıcaferoğlu, B., (2015).Türkiye’de beden eğitimi öğretmenlerinin beden eğitimi derslerinde ve meslek yaşamlarında karşılaştıkları sorunlar. *Uluslararası Multidisipliner Akademik Araştırmalar Dergisi/ Eylül, Ekim, Kasım, Aralık*, 2(3).
- Ersoy G., (1986). *Spor ve beslenme*, Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Fernandes, L., (1999). *Value Personalisation: A Base for Value Education*. www.eric.ed.gov, ERİC Document: ED 434 880.
- Fichter, J., (2006). *Sosyoloji Nedir*. (Çev. Nilgün Çelebi). Ankara: Anı Yayınları.
- George D, Mallery M., (2010). *SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference, 17.0 update 10^{ed}*, Boston: Pearson
- Graham G., (1987). Motor skill acquisition- a essential goal of physical education programs, *Journal Of Physical Education, Recreation and Dance* (5),44-48.
- Guttman A., (2002). *The Olympics: A History of The Modern Games*, Chicago: University of Illinois Press, p: 3
- Güllü, M., Yücekaya, M.A., (2017). Ortaokul öğrencileri için beden eğitimi ve spor dersi değerler ölçeğinin geliştirilmesi. *Uluslararası 9.Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Kongresi, 19-22 Ekim, Side Star Elegance Hotel, Antalya*.
- Güneş A., (2004). *Okullarda beden eğitimi ve oyun öğretimi*, Ankara: Pegem A. Yayıncılık.
- Güngör E., (2010). *Değerler Psikolojisi Üzerine Araştırmalar*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Gürpınar, B., (2009). *Basketbol ve futbol hakemlerinin karşılaştıkları sportmenlik dışı davranışlar ve bu davranışların çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü; Yayınlanmamış doktora tezi.
- Güzel, P., Özbey, S. (2009). Olimpik eğitim programlarına genel bakış: “IOC 46. uluslararası genç katılımcılar oturumu, Olympia”. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* 6:1.

- Halstead, J. M. ve Taylor, M. J., (2000). Learning and teaching about values: a review of recent research. *Cambridge Journal of Education*. 30,169-202.
- Harris, E.L., (1991). Identifying Integrated Valeues Education Approaches in Secondary School. Texas A&M University: Ph.D Thessis.
- Hayıt, B., “İmam-Hatip Liselerinin Dünü ve Bugünü”, *Din Görevlisinin Mesleğini Temsil Gücü*, s. 79.
- Hökelekli, H., Gündüz, T. (2007). “Üstün Yetenekli Çocukların Değer Yönelimleri ve Eğitimleri”. R. Kaymakcan vd. (Ed). Değerler ve Eğitimi. İstanbul: Dem yayınları.
- Izgar, G., Beyhan, Ö. (2015). Değerler eğitimi programının ilköğretim okulu 8.sınıf öğrencilerinin demokratik tutum ve davranışlarına etkisi, *Değerler Eğitimi Dergisi, Cilt 13, No. 29, 439- 470*
- İlğan A, Karayığıt D, Çetin B., (2013). Ortaokul öğrencilerinin demokratik değerlere sahip olma düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 2013, 11(2), 97-118*
- İnal, A., (2000). *Beden eğitimi ve spor bilimlerine giriş*. Desen Ofset Matbaacılık, Konya.
- İnal, A., (2003). *Beden eğitimi ve spor bilimi*. Ankara: Nobel Yayın 2003. “Fair Play Kavramı” <http://www.sporbilim.com/sayfa.asp?mdl=haber&param=4>], Erişim tarihi.10.09.2018.
- Kadoodoobaa M. B., (2003). *Implication for Olympic Education and Training Through Olympism in Africa*, p: 246-253, Web erişim: www.coubertin.ch/pdf/PDFDateien/129-Kadoodooba.pdf Erişim tarihi:10.09.2018
- Kağıtçıbaşı M. ve Kuşdil Ç., (2000). Türk Öğretmenlerinin Değer Yönelimleri ve Schwartz Değer Kuramı. *Türk Psikoloji Dergisi*, 15(45). (59–76).
- Kaliyeva, A., Türkçe ve İngilizce ders kitaplarında değerler eğitimi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Yayımlanmamış yüksek lisans tezi.

- Kapkın, B., Çalışkan, Z., Sağlam, M., (2018) Türkiye’de 1999-2017 yılları arasında değerler eğitimi alanında yapılmış lisansüstü çalışmaların incelenmesi, *Değerler Eğitimi Dergisi, Cilt 16, No. 35*, s. 185-209
- Karatay, G., (2006). *Çocuk televizyon ve şiddet. Toplumsal Bir Sorun Olarak Şiddet Sempozyumu*. Ankara: Eğitim Sen Yayınları
- Kaymakcan R, Meydan H., (2012) Yerel-Evrensel İkileminde İlköğretim Dkab ve Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında Değerler. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri(Değerler Eğitimi Özel Sayısı) 2012, 12(2): 1573-91*.
- Kaymakcan, R. (2008). *Doç. Dr. Recep Kaymakcan ile değerler ve eğitimi üzerine röportaj.* 24 Temmuz 2008. http://www.degirmendergi.com/haber_detay.asp?haberID=190], Erişim tarihi: 19.08.2008.
- Kayri M., (2009). Araştırmalarda gruplar arası farkın belirlenmesine yönelik çoklu karşılaştırma (Post-Hoc) teknikleri. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 2009, 19 (1), 51- 64.
- Koç Y, Güllü M., (2017). Lise Öğrencilerinin Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi *Spormetre* 2017, 15 (1), 19-30.
- Kohlberg, K., (1985). The Just Community Approach to Moral Education in Theory and Practice. In M. W. Berkowitz (Edited by). *Moral Education: Theory and Application*. New Jersey London: Lawrence Erlbaum Associates, Inc. pp. 27-85. Retrieved July, 21, 2009 from <http://www.questia.com> (The Online Library of Books and Journals
- Kurtdede, F., N., (2009). Öğretmen adaylarının değer öğretimine ilişkin görüşleri. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*,2 (2), 1-18. <http://dergipark.gov.tr/akukeg/issue/29339/313960>], Erişim tarihi 10.11.2018.

- Kuter, F., (2012). Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama, *Journal of Education and Humanities: Theory and Practice Cilt (Vol): 3 Sayı (No): 6 Güz (Fall) 2012, 75-94*
- Leming, J., (1999). Teaching Values in Social Studies Education, Past Practices and Current Trends.. (Fall) 75-94
- Lovat, T., (2010). *The New Values Education: A Pedagogical Imperative for Student Wellbeing* . In Terence Lovat, Ron Toomey , Neville Clement (Eds.) International Research Handbo ok on Values Education and Student Wellbeing. London : Springer Dordrecht Heidelberg
- Lovatt, T., (2000). Multifaith Religious And Values Education: *Apperant of Real Background To Research. Religious Education Vol:90-3,4*
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), (2019). *Milli eğitim temel kanunu* <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.1739.pdf>], Erişim tarihi: 05/01/2019
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), (2006) *Spor öğretim programı 10 ve 11. Sınıf*, Trabzon: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), (2013) *Ortaokul Beden Eğitimi Ve Spor Dersi 5-8. Sınıf Öğretim Programı*, Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), (2017a) *Ortaokul Beden Eğitimi ve Spor Dersi 5-8. Sınıf Öğretim Programı*, Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), (2017b) *Ortaöğretim Beden Eğitimi ve Spor Dersi 9-12. Sınıf Öğretim Programı*, Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), (2018a) *Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı* Ankara 2018 <http://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/201812103847686-SOSYAL%20B%C4%B0LG%C4%B0LER%20%C3%96%C4%9ERET%C4%B0M%20PROGRAMI%20.pdf>], Erişim tarihi: 06.11.2018.

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), (2018b) Milli Eğitim Bakanlığı 2023 Eğitim Vizyonu <http://2023vizyonu.meb.gov.tr>], Erişim tarihi: 08.12.2018.

Meyer, U., Ernst, D., Zahner, L., Schindler, C., Puder, JJ., Kraenzlin, M., Rizzoli, R., Kriemler, S., (2013). 3-Year Follow-Up Results Of Bone Mineral Content And Density After A School-Based Physical Activity Randomized Intervention Trial. *Bone*. 2013; 55: 16– 22

Michaelis, U., J., (1988). *Social Studies for Children (A Guide to Basic Instruction)* (Ninth Edition) New Jersey: Prentice Hall Inc.

Morris, C., W., (1956). *Varieties of human value*. Chigago: University of Chigago Press.

Naruka, J., S., (2000). *Olympic Education in the Global Age: Perspectives and Advantages*, IOA Report on the IOA's Special and Seminars, 1999, Ancient Olympia, Athens, p: 464-478

Naylor, D. ve Diem, R., (1987). *Elementary and middle school social studies*. New York: Random House

Nebioğlu, D., (2006). *Beden eğitimi dersinde örnek uygulamalar*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Nixon, EJ. ve Jewet, EA., (1969). *An inturiduction to physical education*, Seventh Edition, Toronto.

Özer, D.S ve Özer, K., (1998). *Çocuklarda motor gelişim*. Antalya. Nobel Akademik Yayıncılık.

Özkalp, E., (2003). “*Kültür*” , Davranış Bilimlerine Giriş, Editör. Enver Özkalp vd., Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Pehlivan, İ., (1998). *Örgütsel etik*, Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

Reboul, O., (1995). Değerlerimiz evrensel midir? (Çev. Hüseyin IZGAR) *Eğitim Yönetimi*. Yıl: 1, Güz. Sayı: 3 (363–374).

- Richardson, C. Homer T., (2005). A Comparison of values rankings for selected American and Australian teachers. *Journal of Research in International Education*, 4 (3), 263- 277
- Rokeach, M., (1973). *The Nature of Human Values*. New York: Free Press.
- Sanchez, T. R., (1998). *Heroes, Values, and Transcending Time: Using Trade Books to Teach Values*. www.eric.ed.gov, ERIC Document No: ED 426 923.
- Sarı E., (2005). Öğretmen adaylarının değer tercihleri: *Giresun Eğitim Fakültesi Örneği*. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 2005,3 (10): 73-88.
- Sevim, Y., (1995). *Antrenman bilgisi*, Ankara: Gazi Büro Kitabevi, s:24
- Seyyar, A., (2010), *Sosyal hizmet terimleri* (Ansiklopedik “Sosyal Çalışma” Sözlüğü), Sakarya Yayıncılık.
- Silah, S., (2000). *Sosyal Psikoloji*. Ankara: Gazi Kitabevi
- Tahiroğlu, M., (2013). Performance task application concerning the promotion of the value of helpfulness in social studies course for primary schools. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 13(3), 1843-1862
- Tamer K, Pulur A., (2001). *Beden eğitimi ve sporda öğretim yöntemleri*. Ankara: Kozan Ofset.
- Taşmektepligil, Y., Yılmaz, Ç., İmamoğlu, O., Kılıçgil, E., (2006) İlköğretim okullarında beden eğitimi ders hedeflerinin gerçekleştirme düzeyi. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi* 2006, 4(4), 139-147.
- Tezcan, M., (1974). *Türklerle ilgili stereotipler (kalıp yargılar) ve Türk değerleri üzerine bir deneme*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Tezcan, M., (1977). *Boş zamanlar sosyolojisi*. Doğan Matbaası.
- Tezcan, M., (2003). Gizli müfredat eğitim sosyolojisi açısından bir kavramsal çözümlemesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1 (1), 53-59.

- Tezgel, R., (2006). Yeni ilköğretim sosyal bilgiler dersi öğretim programında insan hakları ve değer eğitimi, 2. *Uygulamalı Etik Kongresi, 18-20 Ekim. Ortadoğu Teknik Üniversitesi.*
- Tillman, D., (2000) *Living Values Activities for Young Adults*. Deerfield Beach-Florida: Healt Communications Inc.
- TMOK., *Olimpik Hareket*, TMOK Yayınları 1998
- Tozlu, N., (1992). *Eğitim problemimiz üzerine düşünceler*. Van yyü. Yayınları.
- Tuncay, R., (1991). *Rehberlik ve beden eğitimi*. 1. Eğitim Kurumlarında Beden Eğitimi ve Spor Sempozyumu, 334. İzmir
- Turan, R., Ulusoy, K., Arslan, A., (2014). *Farklı Yönleriyle Değerler Eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Türk İ., (2009). Değerler eğitiminde saygı. Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- Uçar, S., (2009). *Sosyal bilgiler programındaki değerlerle ilgili kazanımlara yönelik öğretmen görüşlerinin değerlendirilmesi*, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- Ulucan, H., Türkçapar Ü., Cihan, İ., (2012). Beden eğitimi öğretmenlerinin meslekte karşılaştıkları sorunların incelenmesi (Kırşehir ili uygulaması), *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (kefad)*, 13(2), Ağustos, s: 265-277.
- Ulusoy, K. ve Dilmaç, B., (2016). *Değerler eğitimi*, Pegem A. Yayınları.
- Veugelaers, W., & Vedder, P., (2003). Values in teaching. *Teachers and Teaching: Theory and Practice*, 9 (4), 377-389.
- Yaldız, S. A., (2013). *İlköğretim okullarında beden eğitimi dersine yönelik öğrenci ve ana-baba tutumları*. Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü: Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.

- Yang Z., (2008). *Long term benefits and how BOCOG designed the biggest, Olympic Education Programme In History*, Olympic Education Division, 2008iocbusanforum.org/php/bbs/board.php?bo_table=download_e&wr_id=35 - 11k
- Yapıcı, A., Zengin, S., Z., (2003). İlahiyat fakültesi öğrencilerinin değer tercih sıralamaları üzerine psikolojik bir araştırma. Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Örneği. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(4),173-206.
- Yaşar, A., (2017). *İmam hatip ortaokulu öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersine katılımına yönelik ana baba tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi*. Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Yayımlanmamış yüksek lisans tezi.
- Yazıcı, K., (2006). Değerler Eğitimine Genel Bir Bakış. *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 19, Sayfa: 499-522
- Yıldıran, İ., (2002). "Fair Play Kapsamı, Türkiye'deki Görünümü ve Geliştirme Perspektifleri" 7. *Uluslararası Spor Bilimleri Kongesi*,27-29 Ekim 2002 Antalya.
- Yıldıran İ., (2004). Fair-Play: Kapsamı, Türkiye'deki Görünümü ve Geliştirme Perspektifleri. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi* 2004,4:3-16
- Yücekaya, M. A., (2017). *Ortaokul öğrencilerinin Beden Eğitimi ve Spor Dersine ilişkin değerlerinin incelenmesi*. İnönü Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü: Yüksek lisans tezi.
- Zengin, S. Z., (2006). *1997 Yılından sonraki dönemde imam hatip liselerindeki gelişmeler* (Adana Örneği). Yayımlanmamış Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Yüksek lisans tezi.
- Zengin, S., (2003). "Kurtuluş savaşı döneminde medrese öğretim programları ve ders içeriklerinin düzenlenmesi çalışmaları", *AÜİFD XLIV*, Ankara 2003, Sayı: 1, s. 225.

EKLER

Ek-1: Veri Toplama Aracı

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR DERSİ DEĞER ÖLÇEĞİ

Değerli Öğrenci,
Bu çalışma sizin beden eğitimi ve spor dersine ilişkin değerlerinizi belirlemek amacı ile yapılmıştır. Cümleleri okuduktan sonra size en uygun gelen seçeneği (X) işaretleyiniz. Yardımlarınız için şimdiden teşekkür ederim.

Nurşen EROĞLU
Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bil. Enst.

Cinsiyetiniz: ( ) Bayan ( ) Erkek
Yaşınız: ..... Sınıfınız:.....
Okulun spor takım oyuncusuyum: ( ) Evet ( ) Hayır
Bir Spor kulübünün sporcusu musunuz? ( ) Evet ( ) Hayır
Nerede yaşıyorsunuz? ( )köy ( )kasaba ( )ilçe ( )şehir
Babanızın öğrenim durumu? ( )ilkokul ( )ortaokul ( )lise ( )önlisans ( )lisans ( )Lisansüstü
Annenizin öğrenim durumu? ( )ilkokul ( )ortaokul ( )lise ( )önlisans ( )lisans ( )Lisansüstü
Ailenizin aylık geliri? ( )0-1400(asgari ücret) ( )1401-3000 ( )3001-50000 ( )5001 ve üzeri
Kardeş sayısı:.....

Sıra	Beden Eğitimi ve Spor Dersi	Hiçbir zaman	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Her Zaman
1	Sportif faaliyetlerinde rakip arkadaşlarıma her zaman saygı duyarım.					
2	Okul dışındaki sportif faaliyetlerde bile spor kıyafetlerimi giyerim.					
3	Sportif faaliyetlerde arkadaşlarıma her zaman destek olurum.					
4	Sportif yarışmaları kazandığımda rakiplerimi üzmecek şekilde kutlarım.					
5	Sportif faaliyetlerde heyecanlandığımda veya sinirlendiğimde kendimi daima kontrol ederim.					
6	Milli takımlarımız yenildiklerinde çok üzülürüm.					
7	Sağlığımı korumak için sportif faaliyetlerine katılırım.					
8	Okul sonrasında da sportif faaliyetlere sürekli katılırım.					
9	Sportif faaliyetlerde üzerime düşen görevleri tam anlamıyla yerine getiririm.					
10	Sportif faaliyetlerde rakiplerime her zaman centilmence davranırım.					
11	Sportif faaliyetlerde takım ruhuna ve takım arkadaşlığına önem veririm.					
12	Fiziksel aktivite ve spor yapmak beni mutlu ediyor.					
13	Sportif karşılaşmalarda takım arkadaşlarıma saygı duyarım.					
14	Spor malzemelerini (top, file vs.) her zaman özenle kullanırım.					
15	Sportif faaliyetlerinde takımım hatalı/hileli sayı kazanırsa bunu hakeme söylerim.					
16	Sportif yarışmalarda takım arkadaşlarımla daima iş birliği yaparım.					
17	Milli bayram (23 Nisan vs.) kutlamalarına aktif katılmaktan hoşlanırım.					
18	Sportif faaliyetlerde doğaya ve çevreye zarar vermemeye özen gösteririm.					
19	Sportif faaliyetlerde sınıf arkadaşlarımla her zaman iyi iletişim halindeyim.					
20	Sportif faaliyetler sonrasında kişisel temizliğime önem veririm.					
21	Spor karşılaşmalarında rakip seyircilere /izleyicilere bile her zaman saygı duyarım.					
22	Her gün düzenli olarak beslenmeye dikkat ediyorum.					
23	Spor yarışmalarında veya oyunlarda her zaman en iyisini yapmaya çalışırım.					

Ek-2: İl Milli Eğitim Müdürlüğü Anket Uygulama Onay Yazısı

T.C.
VAN VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 77157353-821.99-E.8447721
Konu : Anket Uygulaması

27/04/2018

İL MAKAMINA

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi BEDEN Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı tezli yüksek lisans öğrencisi Nurşen EROĞLU'nun " İmam Hatip Ortaokulu öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersine ilişkin değerlerinin incelenmesi" konulu yüksek lisans çalışması kapsamında ilimiz ipekyolu, Tuşba ve Edremit ilçelerindeki İmam Hatip Ortaokullarında okumakta olan öğrencilere ölçek/anket uygulama çalışması yapılması hususundaki yazıları incelenmiştir.

Söz konusu anket uygulama çalışması Müdürlüğümüzce oluşturulan "Anket uygulama ve Araştırma İzin Talepleri Komisyonu" tarafından incelenmiş olup 24/04/2018 tarih ve 2018/72 nolu karar ile belirtilen açıklamalar doğrultusunda uygulanması; Ayrıca denetimleri ilgili okul ilçe milli eğitim müdürlükleri tarafından gerçekleştirilmek üzere derslerin aksatılmaması kaydıyla ve gönüllülük esasına göre yapılması müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Adem ÇİFTÇİ
İl Milli Eğitim Müdür Yardımcısı

Uygun görüşle arz ederim.

Hasan TEVKE
İl Milli Eğitim Müdürü

OLUR
27/04/2018

Sinan ASLAN
Vali a.
Vali Yardımcısı

.../.../2018 P.ARAS VHKİ

Adres: Abdurrahman Gazi Mah.İskele cad.Çalı durağı 65040 VAN
Elektronik Ağ: <http://van.meb.gov.tr>
e-posta: ahperiaras@hotmail.com

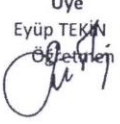

Bilgi için: P.ARAS
Tel: 0 (432) 222 41 62
Faks: 0 (432) 222 41 61

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden fe1d-cd34-309a-81e9-ae6c kodu ile teyit edilebilir.

SAYI: 2018/72

TARİH: 24/04/2018

Araştırma ve Değerlendirme Komisyon Kararı

ARAŞTIRMA SAHİBİNİN	
Adı Soyadı	Nurşen EROĞLU
Ünvanı	Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi
Kurumu/Üniversitesi	Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi
Araştırma Yapılacak İl İlçe	İPEKYOLU,TUŞBA ve EDREMIT
Araştırma Yapılacak Eğitim Alanı	imam hatip ortaokulları
Araştırmanın Konusu	imam hatip ortaokulu öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersine ilişkin değerlerinin incelenmesi
Araştırma/Proje/Ödev/Tez Önerisi	tez çalışması
Yazı ekleri:Dilekçe,anket	
KOMİSYON GÖRÜŞÜ	
Yukarıda ayrıntıları yazılı bulunan Anket/Araştırma belgeleri incelenmiştir.Yapılan inceleme sonucunda Komisyonumuz;	
a) Araştırma öneri ve veri toplama için kullanılacak görüşme tekniklerinde ,Anayasa ve Millî Temel Kanunu ile Millî ve manevi değerlere aykırı, kişilik haklarını ihlal edici ,cinsiyet,din ve ırk ayrımını körükleyici,belli politik yaklaşımları destekleyici,insan hakları Evrensel Beyannemesin'ce suç kabul edilen hususları içeren, kişilik ve aile mahremiyetini ifşa edici sorular,ifadeler kullanılmaması,	
b) Yapılacak görüşmelerde içerik ve kapsam yönünden Türk Millî Eğitiminin Genel amaçlarına uygun olması,katılımcıların kişilik haklarına uymada sakınca veya konu dışı çağrışım oluşturacak ifade ve anlatımlara yer verilmemesi	
c) Sözkonusu veri toplama talebinin uygulanmasında gönüllülüğün esas alınması,	
d) Elde edilen verilerin başvuru amacı dışında herhangi bir yerde basılı yada görsel medyada kullanılmaması,	
e) Okullarda Yapılacak çalışmalar için ilgili okul müdürlüğünün en az 3 gün önceden bilgilendirilmesi,	
f) Veri toplama sürecinin ilgili eğitim kurumunu kurumunda eğitim ve öğretimi aksatmayacak ve 2017/2018 eğitim öğretim yılının son iş günü sonlandırılacak şekilde planlanması gibi hususların yerine getirilmesi kaydıyla çalışmanın yapılmasını uygun görmüştür.	
Komisyon Kararı	Oy Birliği ile alınmıştır.
KOMİSYON	
 Komisyon Başkanı Adem ÇİFTÇİ İl Millî Eğitim Müdür Yardımcısı	 Üye Eyüp TEKİN Öğretmen
 Üye Faruk ÜNLÜ Öğretmen	 Üye Mehmet DEMİR Öğretmen
 Üye Hakan KARADAŞ Öğretmen	

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimler Enstitüsü

LİSANSÜSTÜ TEZ ORJİNALLİK RAPORU

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimler Enstitüsü

17.7.2019

Tez Başlığı / Konusu

İNAN HATİP ORTAOKULU ÖĞRENCİLERİNİN BEDEN EĞİTİMİ VE
SPOR ALANINA İLİŞKİN DEĞERLERİNİN İNCELENMESİ

Yukarıda başlığı/konusu belirlenen tez çalışmamın Kapak sayfası, Giriş, Ana bölümler ve Sonuç bölümlerinden oluşan toplam 94 sayfalık kısmına ilişkin, 17.7.2019 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Tuncatın intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtreleme uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 16 (on altı) dır.

Uygulanan Filtreler Aşağıda Verilmiştir:

- Kabul ve onay sayfası hariç,
- Teşekkür hariç,
- İçindekiler hariç,
- Simge ve kısaltmalar hariç,
- Gereç ve yöntemler hariç,
- Kaynakça hariç,
- Alıntılar hariç,
- Tezden çıkan yayınlar hariç,
- 7 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç (Limit match size to 7 words)

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Lisansüstü Tez Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılmasına İlişkin Yönergeyi İnceledim ve bu yönergede belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içemediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

17.7.2019
Nursen ERÖBLÜ
Adı, Soyadı, İmza

Adı Soyadı : Nursen ERÖBLÜ
Öğrenci No : 10933110002
Anabilim Dalı : Beden Eğitimi ve Spor
Programı : Beden Eğitimi ve Spor
Statüsü : Y. Lisans Doktora

DANIŞMAN
Dr. Öğr. Üyesi Mürşel SELÇUK
17.7.2019

ENSTİTÜ ONAYI
UYGUN DÜR
17.07.2019
Servet Çelebi
Enstitü Sekreteri